

Silkkiuikku

Järvenpään kotiseutujulkaisu

Lukijalle

Järvenpää-seura on kotiseutuyhdistys, jonka yhtenä keskeisenä tehtävänä on kerätä, tutkia ja tuoda julkisuu-
teen oman kotikaupungin perinnettä ja omaleimaisuutta. Seura aloitti vuonna 1982 kotiseutuaiheisen julkai-
susarjan. Tavoitteena on ollut kirjoituksin ja valokuvin kertoa Järvenpään menneisyydestä ja nykyisyydestä.
Julkaisusarjan edellisten osien nimenä on ollut Arina.

Kaupungin 50-vuotisjuhlavuonna Järvenpää-seura on uusinnut julkaisunsa nimeltään ja ulkoasultaan. Uudeksi
nimeksi on valittu **Silkkiuikku**. Järvenpään historiaan tämä Tuusulanjärvelläkin pesivä upea lintu liittyy erityi-
sesti Eero Järnefeltin ja hänen maalaustensa kautta. Muutamia vuosia sitten Silkkiuikku valittiin Järvenpään
nimikkolinnuksi.

Juhlavuoden Silkkiuikku esittelee laaja-alaisesti Järvenpäätä ja sen elämää ennen ja nyt, kaupunkia, ihmisiä
ja luontoa. Esitämme lämpimät kiitokset kaikille kirjoittajille.

Järvenpää-seura toivoo antoisia lukuhetkiä Silkkiuikun seurassa.

Tuula Siltasari-Peltonen
Järvenpää-seuran puheenjohtaja

Toimitus:

Orvokki Harjuvaara

Kaija Jaukkari

Hely Leinonen

Ann-Mari Sintonen

Irma Sipiläinen

Kansikuva: Silkkiuikku, Järvenpään nimikkolintu

Kuvannut: Jouko Veikkolainen

Takakansi: Keltavuokko, Järvenpään nimikkokasvi

Kuvannut: Jouko Veikkolainen

ISSN-0359-4432

Järvenpään Offsetpaino Ky 2001

Sisältö:

	Sivu
Järvenpää-seura uusien haasteiden edessä	Tuula Siltasari-Peltonen 2
Järvenpään kaupungin imago	Erkki Kukkonen 3
Lapsuuteni Seurojentalo	Pekka Åberg 4
Suvirannan ensimmäinen emäntä	Anna-Kaisa Kolehmainen 6
Vanha Apteekkitalo - Sibeliuksenkatu 5	Ann-Mari Sintonen 8
Vuoden kulttuurijärvenpääläinen	Katriina Korte 10
Ristinummi	Pekka Virkki 12
Pekka ja Etel Virkin muistelmia	Pekka Virkki ja Etel Virkki 13
Palokunnasta pelastuslaitokseksi	Tuomo Miettinen 17
Järvenpää vuonna 2000	Susanna Lindgren 20
Kotiseutuni Järvenpää	Kalervo Kaatriala 21
Seinämaalaukset Järvenpään Kazanin Jumaläidin ikonin kirkkoon	Juri Mitroshin 22
Ystäväni, Järvenpään kaupunki	Riitta Martikainen 24
Muistoja Kilpisen koulusta 1940-luvulta	Pekka Åberg 26
Järvenpään nimistöä	Ann-Mari Sintonen 28
Tilly Soldan ja kolmiodraama	Mikael Karikoski 29
Järvenpään Yhteiskoulun kirjailijoita Risto Karin elämä ja toiminta Seppo Saraspään kirjailijantie	Risto Kari 30 Hely Leinonen 31
Muistoja menneiltä ajoilta	Aune Elovaara 32
Järvenpään jätti jätti Heureka	Mikko Myllykoski 33
Suksitehtaan vaiheita Järvenpään Kinnarissa	Jaakko Suokas 34
Suomen Silkkitehtaat O.Y.	Tyyne Aro 36
Herättäjäjuhlat	Orvokki Harjuvaara 40
Isän muotokuva tyttären näkökulmasta	Kyllikki Vallas 42
Suomen silkkitehtaat O.Y.	

Tuula Siltasari-Peltonen
Järvenpää-seuran puheenjohtaja

Järvenpää-seura uusien haasteiden edessä

Meistä järvenpääläisistä vain pieni osa on "paljasjalkaisia", täällä syntyneitä ja kasvaneita. Valtaosa meistä on muuttanut tänne muualta, useimmat työn ja paremman toimeentulon vuoksi, monet Karjalasta evakuoituina, toiset myös pakoon oman maansa turvattomuutta.

Kaupungin nopea kasvu ja väestön vaihtuvuus ovat tietty ongelma sekä vanhoille että uusille järvenpääläisille. Täällä vuosisadan alkupuoliskolla syntyneille ei enää ole jäljellä paljoakaan lapsuutensa Järvenpäästä. Muualta muuttaneille sana kotiseutu tuo ehkä ensinnä mieleen Karjalan, Kainuun, Saarenmaan tai Mogadishun. Monen mielessä elää ajatus vielä joskus palata vanhalle kotiseudulle.

Järvenpää-seuralle kotiseutuyhdistyksenä tilanne on haasteellinen verrattuna paikkakuntiin, joilla muutos on ollut hitaampaa. Järvenpäähän muuttaa vuosittain noin 2000 uutta asukasta. Uhkana on juurettomuus ja siitä seuraavat sosiaaliset ongelmat. Tästä syystä Järvenpää-seura aloitti uusille järvenpääläisille tarkoitetun perehdyttämishjelman, joka merkitsee tutustumista kaupunkiin ja sen palveluihin.

Järvenpääläisyydessä tänne muuttaneiden erilainen kulttuuritausta voi olla myös voimavara. Erilaisen asukkaiden vuorovaikutus voi tuottaa monipuolisemman ja mielenkiintoisemman tuloksen, kuin jos meillä kaikilla olisi hyvin samankaltainen tausta.

Järvenpäällä on kotiseututyötä ajatellen suurena etuna kaupungin ainutlaatuinen kulttuurihistoria. Myös muualta muuttanut voi tuntea ylpeyttä asuessaan Sibeliuksen, Ahon, Järnefeltin, Setälän ja Kokosen kaupungissa.

Kotiseututyö on joskus nähty nurkkapatriotismina, joka on suorastaan ristiriidassa kansainvälistymisen kanssa. Näin ei suinkaan ole. Kotiseututyö luo pohjaa myös kansainväliselle yhteistyölle. Aidon kansainvälistymisen edellytyksenä on oman kulttuurin ja omien juurien tuntemus.

Viime aikoina kotiseututyön sisältö on laajentunut ja siinä korostuvat perinteen kokoamisen ohella erityisesti ympäristöarvot sekä aktiivinen vaikuttaminen siihen, miltä kotiseutu näyttää tulevaisuudessa. Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että asukkaat voivat vaikuttaa kaavoitukseen ja osallistua kaavojen valmisteluun. Poliittisesti sitoutumaton kotiseutuyhdistys tarjoaa tässä tehokkaan vaikutuskanavan.

Järvenpää-seura toimii kaupunkilaisten etujärjestönä. Seura haluaa olla aktiivisesti luomassa viihtyisää kaupunkia ja rakentamassa tulevaisuuden Järvenpäättä.

Erkki Kukkonen
kaupunginjohtaja

Järvenpään kaupungin imago

Järvenpään kaupunki viettää tänä vuonna juhluvuotta, tullessaan vuoden vaihteessa 50 vuoden ikään. Tavoittelemme juhluvuodellamme ja sen tapahtumilla kotikaupunkituntemuksen lisäämistä sekä järvenpääläisen kaupunki-identiteetin kasvattamista. Pyrkimyksemme on myös se, että kaupungissa asuvat eri alojen osaajat ja taitajat tulisivat juhluvuonna esiin. Toivomme myös, että juhluvuoden tapahtumista osa jäisi elämään myöhemmillekin vuosille.

Mitä 50 vuodessa on tapahtunut? Itsenäistymisen ajatus virisi keinoista tieoloista sekä viemäreiden ja katuvalaistuksen puutteesta. Niissä on selvästi edistytty päätellen siitä, että vesijohdot ja viemäritä on tänä päivänä yhteensä 450 kilometriä ja katuvalaisimiakin yli 6.000 kappaletta.

Kaupungin väkiluku on viidessä vuosikymmenessä lähes viisinkertaistunut ja on juuri ylittänyt 36.000 asukkaan rajan. Kauppalasta on kehittynyt palveluiltaan omavarainen kaupunki. Se on kasvanut osaksi elinvoimaista Keski-Uuttamaata. Voi hyvällä syyllä sanoa, että kaupunki on kasvanut ja kehittynyt Sykkeen ja Sinfonian tahdittamana. Järvenpää visioi tulevaisuutensa niin, että siitä voi ulkopuolinenkin sanoa, että se on "elinvoimainen kulttuurikaupunki". Juhlavuodellamme haluamme siis lisätä kaupungin ulkoista identiteettiä eli sitä yleistä mielikuvaa, joka kaupungista on muodostunut. Kaupungin imago kuvaa siis sitä, miten muut kokevat ja mistä tuntevat kaupungin.

Voiko kaupungille luoda imagon, kuten jollekin tuotteelle? Todennäköisesti kaupunki on liian suuri ja mutkikas ollakseen sellainen tuote, jolle voitaisiin suunnitelmallisesti luoda imago. Kaupunki ei voi itse päättää siitä, mistä elementeistä sen imago syntyy. Se syntyy kaikesta mahdollisesta informaatiosta.

Suomalaisilla kaupungeilla ja kunnilla on monenlaisia imagoja. Tässä niistä muutamia: Hanko – Hangon keksi, Mäntsälä – Mäntsälän kapina, Nurmijärvi – Aleksis Kivi, Tuusula – Halosenniemi, Vantaa – lentokenttä, Eurajoki – ydinvoimala, Kitee – pontikka. Esimerkit osoittavat, että näitä imagoja ei ole etukäteen suunniteltu imagoiksi.

Mikä on Järvenpään kaupungin imago. Asia on tutkinut emeritusprofessori Pekka K. Virtanen. Imagomme liittyy kulttuuriperinteeseen, Sibeliuksen Ainalaan. Kun kaupunki ei voi imagoa luoda omasta tahdostaan, on tärkeää, että turvataan jo olemassa olevaa myönteistä imagoa ja sen säilymistä. On myös hyödyllistä vahvistaa ja tukea idullaan olevia imagotekijöitä. Tästä meillä Järvenpäässä saattaa hyväksi esimerkiksi kehittyä täällä nouseva kulttuuriteollisuus.

On myös viisasta tarttua ennakkoluulottomasti toimiin, jotka voivat edistää omaleimaisuutta. Järvenpääläinen esimerkki on olemassa. Viime vuosikymmenen puolivälin jälkeen tähän kaupunkiin on syntynyt kaksi tunnettua musiikkijuhlaa: Sibelius-viihtot ja Tuusulanjärven Kamarimusiikki.

Kaupungin imago on siis sitä mitä kaupunki on. Jos haluamme parantaa kaupungin imagoa, parannamme kaupunkia ja kehitämme kaupungin omaleimaisuutta.

Järvenpään kaupungin kiistämättömät myönteiset imagotekijät antavat pohjaa myös kotiseutuidentiteetille. On tärkeää, että meneillään oleva juhluvuotemme avaa kaupunkilaisten omat silmät näkemään kaupungin siinä positiivisessa valossa, joka on ympärillämme. Haluan samalla myös esittää kiitokseni Järvenpää-Seuralle, joka on merkittävällä tavalla luomassa myönteistä kuvaa kaupungistamme.

Pekka Åberg

Lapsuuteni Seurojentalo

Ollessani kolmevuotias ottivat vanhempani vuonna 1936 vastaan Järvenpään Seurojentalon vahtimestari-talonmiehen tehtävät. Tätä tointa he hoitivat yli kaksikymmentä vuotta. Omat lapsuuteni muistikuvat alkoivat juuri tämän talon ympäristöstä. Seurojentalo oli lapsuuteni koti. Asuinhan siinä yli kaksikymmentä vuotta.

Elämä 1930-luvun loppupuolella oli jo onnellisempaa aikaa. Lama alkoi helpottaa ja ihmisille tuli tarve saada elämyksiä arkipäivän rinnalle. Koska kotimme oli ns. yleinen rakennus, oli sen piirissä monenlaista yhdistys- ja seuratoimintaa. Seurojentalon perustajajäseniä olivat Nuorisoseura, Lotta Svärd-järjestö, V-U-seura Järvenpään Palo ja Tuu-

Tämä kuva on 1930 luvun lopulta. Pojat vasemmalta ikäjärjestyksessä: Matti, Martti, Pekka ja Paavo. Taustalla äitimme Kerttu pyykillä kaivolla. Paikka on nykyisin kaupungintalon parkkialueena.

Äitien päivät Seurojentalolla 1933. Taustalla näkyy alkuperäinen avokuisti. Huomaa vasemmalla seinässä Dallapeen ilmoitus.

sulan Maataloustuottajat. Näin talon toiminnassa näkyi myös perustajien aatteellisuus.

Pienen pojan muistikuviiin ovat jääneet erityisesti VPK:n kesäjuhlat monine tapahtumineen. Yleisölle oli erilaisia kilpailuja kuten pussijuoksua. Oli tikaniheittoa, pallon tarkkuusheittoa taulussa oleviin aukoihin ja köydenvettoa eri järjestöjen välillä. Mieluisin paikka pienelle pojalle oli tietysti puffetti. Turun soippua piti tilaisuuksia, joissa neuvottiin VALO-pe-supulverin käyttöä. Ne lienevät olleet nuoren tasavaltamme ensimmäisiä myyntikampanjoita. Meille lapsille jaettiin Puzzle-peli, josta kokoamalla tuli esiin Turun linna.

Tunnettu tanssiorkesteri Dallapee vieraili usein myös Seurojentalolla. Se tuli komeasti omalla linjabussilla ja soitti hienosti johtajanaan Martti Jäppinen. Soittajista muistan ainakin nimet Joosef Kaartin, Helge Palman ja laulusolistina Georg Malmsten. Eri taiteenlajien esiintyjistä on mieleeni jäänyt oopperalaulaja Thure Ara, joka nosti polvelleen koksospojat Paavon ja Pekan ja lauloi Merikannon Kesäillan valssin sävelin, mutta toisin sanoin, jotka kuuluivat: "Panepas soppaan pippuri, ettei soppa happane jne. Vielä täytyy mainita Seurojentalon mainio pihapiiri mäkinen ja metsineen. Kyllä siinä kelpasi viiden veljeksensä ja yhden siskon viettää yhdessäoloa.

Uusi vuosikymmen 1940 toi suuria muutoksia. Marraskuussa 1939 alkanut talvisota oli päättynyt raskaaseen rauhaan. Karjalaiset olivat joutuneet luovuttamaan rakkaat kotiseutunsa. Seurojentalo oli määrätty evakoiden vastaanotto paikaksi. Tuusulan kuntaan saapuvat karjalaiset olivat pääasiassa Kannakselta, erityisesti Terijoelta. Karjalaispojista

saimme uusia kavereita, parhaimpina Laitisen pojat.

Jatkosodan alettua kesäkuussa 1941 tuli Seurojentalosta armeijan koulutuskeskus. Sadat olivat ne nuoret miehet, jotka saivat konekiväärikomppanian koulutuksen puolustaakseen isänmaatamme. Armeijan läsnäolo oli meille pojille mahdollisuus tietää vähän taskurahaa. Toimitimme sotilaille niitä vähäisiä elintarvikkeita, joita silloin oli saatavilla, sotilaat kun eivät päässeet minnekään. Näin aikuisena usein heitä muistelee ja antaa suuren arvon uhrille, jonka he antoivat isänmaan puolesta.

Seurojentalolle sijoitettiin myös Lapin, Peräpohjan, Sallan ja Kuusamon alueen evakoita. Oli siinä meillä pojilla ihmettelemistä, kun vanhat akat polttivat käyrävarsipiippua.

Jatkosodan päättyttyä syksyllä 1944 alkoi Seurojentalolla uusi ja vilkas aika. Talon omistussuhteissa tuli muutoksia, koska sen yksi omistajajärjestö oli lakautettu. Kun sodan aikana kaikki huvitilaisuudet olivat kiellettyjä, nyt oli kansalaisilla kova halu päästä huvittelemaan, varsinkin tanssit olivat suosittuja. Erilaiset näytelmäkiertueet vierailivat ahkerasti. Esitettiin farseja, komedioita, jopa tragedioita. Sen ajan tunnetuimpia nimiä olivat Ansa Ikonen, Tauno Palo, Ella Eronen, Uno Laakso, Joel Rinne ja Leif Wager.

Tässä muutamia hajanaisia muistikuvia Seurojentalolta. Aika kultaa monet muistot, mielellään unohtaa ikävät tapahtumat, mutta yhtä kaikki. Kun ohittan lapsuudenkotini Seurojentalon, aina tunnen sydämässäni jotain lämmintä, sillä se talo on minulle rakas.

Tässä kuvassa ovat Kerttu ja Einar Aberg ja veljessarjan nuorin Jussi. Kuva on 1950-luvulta.

Anna-Kaisa Kolehmainen

Saimi Järnefelt

Suvirannan ensimmäinen emäntä

"Täällä nyt istumme uudessa talossa ja hyvä on täällä olla, muutto kävi hyvin muuten, mutta kuumuus oli niin ankara, että rasituimme kovin kaikki".

Näin kirjoitti Saimi Järnefelt 30. elokuuta 1901 käylyleen Aino Sibeliukselle. Suvirannan ensimmäisen emännän 32 vuotta kestänyt "hallintokausi" oli alkanut. Siitä on nyt 100 vuotta.

Kuka sitten oli Saimi Järnefelt? Hän oli Lappeenrannassa vaikuttaneen sanomalehtimiehen ja fennomaanin C.G.Swanin yhdeksänpäisestä tyttökattaraasta kolmanneksi vanhin. Tämä sisarusparvi oli syntynyt vuosien 1863 ja 1878 välillä, ja oli siinä suhteessa poikkeuksellisen moderni, että tytöistä jokaisella oli ihan oma ammatti. Ammatteja oli opettajasta ja sairaanhoitajasta proviisoriin, ja kun perheeseen ei poikia syntynyt, jonkun oli otettava saha ja vasara käteensä ja niin toiseksi vanhimmasta tuli poikien veistonopettaja. Tuohon yhdeksäksi mustaksi joutseneksi (swan = joutsen) kutsuttuun sisarusparveen kuului myös Suomen lasten satutäti Anni Swan.

Suomalaisen kulttuuriväen piiri oli tuohon aikaan kovin pieni. Kaikki tunsivat toisensa ja niin Eero Järnefelt löysi Saimin Aino-sisarensa koulutoverien joukosta ja toi hänet emännäksi Suvirantaan.

Saimi liittyi jo 18-vuotiaana Suomalaisen Teatterin näyttelijäkuntaan. Nuoren Saimin teatteriuraan kirjallisuutta harrastava perhe suhtautui myönteisesti. Sisaret toki vähän naljailivat, mistä kertoo Helmi-si-

saren kirje joulukuussa 1885: *"Onko Saimi hyvin muuttanut teatterissa nim. onko hän hyvin koketti, kyllä se minua vähän nauratti, kun kirjoititte hänen ostaneen solfjäderin (viuhka), eikö hän nyt saanut Haikalan rahoja muualle menemään, kuin sellaiseen".*

Toki Saimi oli hieman koketti. Se oli luonnollista näyttelijän ammatissa. Myöhemmin Eero Järnefeltin puolisona hän pitkillä ulkomaanmatkoillaan osteli muodikkaita vaatteita sekä itselleen että Ainokällylle ja heidän välisestään kirjeenvaihdosta löytyy Saimin tekemiä muotipiirroksia Ainin odotusajan asuiksi.

Saimi luopui urastaan ensimmäisen lapsensa syntymän jälkeen 1892, mutta näytteleminen jatkui vierailuina ja vielä Suomen Kansallisteatterin vihkiäisissä vuonna 1902 hänellä oli rooli juhlanäytelmässä "Pohjolan häät". Näytelmän kirjoittaja J.H. Erko ei ollut unohtanut sitä omintakeista tapaa, jolla Saimi Järnefelt oli yhdeksän vuotta aikaisemmin esittänyt Sinikan osan hänen "Aino"-näytelmässään.

Teatteriharrastus jatkui Järvenpäästä käsin. Rouvat Aino Sibelius, Maija Halonen ja Wenny Soldan-Brofelt nähtiin Saimin kanssa usein viimeisessä junassa matkalla kotiin teatterista keskustelemassa innokkaasti juuri näkemästään teatterikappaleesta.

Saimi kuten muutkin taiteilijoiden vaimot oli hyvin kielitaitoinen. Tätä taitoaan he käyttivät ulkomaista

kaunokirjallisuutta kääntäessään ja opettaessaan lapsiaan kotikoulussa. Käännöstyöt toivat monta arvokasta markkaa monesti tiukkaankin "huusholliin". Tärkeä käännöstöiden antaja taiteilijayhteisön rouville kuten Swanin sisaruksillekin oli Juhani Aho. Näin syntyi myös Anni Swanin yhteys Ahoon, joka vaikutti merkittävästi hänen kirjailijanuransa alkuun.

Koti, perhe ja taiteilijan puolison rooli saivat yhä suuremman merkityksen, samoin kuin puutarhanhoito, josta tuli suoranaisten intohimo Saimille, Ainolle ja Maijalle. Ilo oli suuri, kun omat ruusut kukkivat parhaiten, mutta usein myös itku oli lähellä,

Juhannus Puotinnokalla 1915

Ilma mitä viehättävin! Niinkuin nimistä näkyy, oli lukumäärä osanottajia tavallista suurempi. Kokko poltettiin asianmukaisella traditioonilla, tuuli lennätti kipunoita ja savua ympäri, oksat rasahtivat ja pikkulapset säestivät ilohuudoillaan elementtien rai-voa. Taivas oli tulikuuman päivän jälkeen verhoutunut pilvenhattaroihin, joista päättäen useat juhlan osanottajat lausui- varmana mielipiteensä, että yöllä vihdoin tulisi vettä koko kuukauden kuivuuden jälkeen (ennustus, joka ei pitänyt paikkaansa, sillä poutaa kesti vielä kuusi viikkoa). Muutkin ta- vanmukaiset kokot järven rannalla alkoivat syttyä. Halosenniemellä, Vanhassakylässä, Tuomaalassa ja Sarvikalliolla.

Ida-täti keitti teetä, kuten ennenkin kolmijalalla ja vakuutti veden maistuvan savulta, vaan hyvällä maulla joivat nuoret ja vanhat tätä itämaalaista juomaa ja aistikas pöytä oli tulvillaan kunkin talon parasta.

Kun tämä perin tärkeä toimitus oli mennyt ohi polttopisteensä (kauan siitä vielä nautti paikalle saapunut yhteinen kansa ja lapset), asettuivat vanhemmat ja vakavammat Puotinnokan kallioista seinä vasten, kuka istualleen, kuka kyljelleen, olipa niitä, jotka laskeutuivat mahalleen monenlaisten mu- kaantuotujen vaippojen ja peitteitten päälle ja siinä alkoi hiljainen pakina ilmasta ja heinästä y.m.

kun naapurin kaalit olivat muhkeammat kuin oman kotipuutarhan. Kerrotaan, että Saimin kaalit kasvoivat mahtaviksi ja maukkain joka-aamuisen potan- tyhjennyksen avulla, minkä Saimi itse hoiti. Keppi kaalien juurella siirrettiin aina seuraavan päivän urakan kohdalle.

Näiden arkisten askareitten ohella ei myöskään unohdettu yhteisiä rientoja, vierailuja, retkiä Sarvikalliolle tai Torvilevolle eikä kirjallisiakaan harrastuksia. Siitä olkoon lopuksi esimerkkinä Saimin päiväkirjoista löytynyt muistelmä juhannuksesta Puotinnokassa, erästä Tuusulanjärven taiteilijayhteisön tärkeimmästä yhteisestä tapahtumasta.

Nuorempi kansa sitävastoin kerääntyi kalliolle karkeloimaan ja pantiinpa toimeen hurjanlainen fransesikin, jota johti vasta monivuotiselta ulkomaanmatkaltaan palannut diploomi-insinööri W.Paloheimmo. Ilo oli ylimmillään, laulut laulettiin ja nauru rai- kui. Synkän varjon heitti tosin yleiseen riemuun se surullinen tosiasia, että Evin, Tuusulan kukan ja nuoren morsiamen, komea solakka sulho oli varomat- tomasti nauttinut liiaksi Halosen kuohuvaa, kotipa- nematica simaa, ja lepäsi kalpeana, kärsimyksen lei- ma kasvoillaan sammaleisella vuoteellaan.

Mutta sensijaan antoi tälle Juhannusaatolle erikois- leiman neljän tulisen unkarilaispojan osanotto juh- laan, ja vielä on mainittava, että nuori kemisti Paul Hjelt harjoitti luonnontutkimuksia kesäyön helmas- sa. Hän täytti nimittäin äitinsä metallisen pikkulei- pärasian tuomentoukilla, tyhjennettyään sen ensin sokerista ja herkullisista pikkuleivistä.

Ann-Mari Sintonen

Vanha Apteekkitalo – Sibeliuksenkatu 5

Järvenpään kartanon omistaja, maanviljelysneuvos Bjarne Westermarck, siirretti ja möi 1920-luvulla Järvenpään toista sataa hirsihuvilaa Karjalan kannakselta. Yksi näistä on Sibeliuksenkadun varrella, nykyisin Kahvila Maireana tunnettu rakennus. Se on rakennettu 1880-luvulla ja tuotu Terijoelta junalla Järvenpäähän. Pohjakerroksessa on 210 huoneistoneliötä. Kellarikerroksessa niitä on 54 ja yläkerroksessa 170.

Yläkuva on 1930-luvulta, alakuva 1990-luvulta. Apteekkitalo muuttui merkittävästi Sibeliuksenkadun puolelta, kun katutaso 1960-luvun alussa nostettiin noin metri. Julkisivua ei kaunistu se, että Naala poisti vanhat kaarevat sisäänkäyntikatokset ja lisäsi peltilaatikon pitkin julkisivua. Laatikko on tarkoitus poistaa ja palauttaa talolle sille kuuluva ilme.

Alun perin talon luoteisossa, kuvissa oikealla, toimi Tuusulan ensimmäinen apteekki vuosina 1927-1961. Helsingistä muuttanut Aina Kajander sai apteekki-oikeudet Järvenpäähän vuonna 1926. Talon päädysssä oli kellarikerroksessa varasto, jonne oli oma sisäänkäynti ja jossa myös valmistettiin lääkkeitä. Apteekkari Kajander asui talon kaakkoisosassa, ja yläkerrassa asui viidessä huoneessa hänen henkilöuntansa.

Kajander toimi aktiivisesti mm. saadakseen Järvenpään oman lääkärin. Aluksi tohtorit Loitsalo Helsingistä ja Molander Keravalta ottivat vastaan potilaita pari kertaa viikossa. Myöhemmin saatiin ensimmäinen kunnanlääkäri, tohtori Vallinheimo, paikkakunnalle ja hänen jälkeensä kauppalanlääkäri, tohtori Laine-Ylijoki.

Aina Kajander

Aina Kajanderin kuoltua 3.7.59 henkilökunta ylläpiti apteekkitoimintaa, kunnes apteekkari Lars Grenman osti kiinteistön 24.2.1960. Hän möi sen 16.3.1961 Arvi Naalalle, joka avasi talossa mopo- ja polkupyöräliikkeen. Arvi Naala asui Satukalliossa ja oli pitänyt pyöräkorjaamo kiinteistössä Sibeliuksenkatu 9. Hän kuoli 1975, ja poika Altti Naala jatkoi toimintaa, kunnes meni konkurssiin 1991.

Naalan perikunta vuokrasi talosta katutason 1.7.1993 Pulla Maire Oy -nimiselle yritykselle, jonka toimesta koko kerros muutettiin kahvila- ja lounasravintolaksi. Suunnittelijana oli sisustusarkkitehti Meeri Hiltunen Kauniaisista. Hän mm. poistatti kaikilta seiniltä levyt, tapetit ja pinkopahvit paljastaen yli satavuotiaat hirret, jotka lakattiin tummanruskeiksi. Näin saatiin tasoitettua hirsien välisiä värieroja. Hirsien merkinnät jäivät kuitenkin näkyviin ketomaan muutosta Terijoelta Järvenpähän. Muutamista kohdista löytyi tapetteja jopa 1880-luvulta. Kolmessa kohdassa seiniä tasoitettiin ja koristemaalattiin pirskotusmenetelmällä. Talon patterit uusittiin ja kahvilayleisölle rakennettiin kaksi wc:tä.

Nykyään kiinteistön omistaa arkkitehti Ossian von Konow. Hän osti sen 6.3.1998 perillisiltä, Kaija Hongistolta ja Simo Naalalta, pelastaakseen sen purkamiselta. Silloisen asemakaavan mukaan paikalle oli määrä tulla nelikerroksinen talo. Kiinteistö oli ollut myynnissä kolmatta kuukautta, kun von Konow kuuli tilanteesta. Voidakseen säilyttää vanhan talon von Konow osti sen itselleen. Säilyttävä kaavamuutos vahvistui viimein huhtikuussa 2000. Sen mukaan voi tontin jakaa kahtia ja vanhan talon taakse rakentaa uuden enintään kolmekerroksisen talon.

Vuonna 1999 omistaja sai yläkerran puolittain kunnostettua ja muutti sinne asumaan. Hän pitää siellä myös toimistoaan. Yläkerrassa ei ollut yhtään vesipistettä eikä lämmitys toiminut. Patterit olivat jäätyneet rikki. Keittiö, wc, kylpyhuone, sauna ja kolme huonetta valmistuivat tuolloin. Keväällä 1999 von Konow kunnosti myös osan kellarikerrosta kauniiksi liikehuoneistoksi. Kunnostustyössä hän sai apua Järvenpään ammattioppilaitoksen rakennus- ja maalausosastoilta. Vuonna 2000 talo sai uuden peltikaton ja samalla parannettiin myös rakenteita. Tällä tavalla on toiveita, että rakennus seisoi paikallaan ainakin vielä seuraavat 100 vuotta.

Katriina Korte

Vuoden kulttuuri- järvenpääläinen

Olen syntynyt 10.9.1963. Tuohon aikaan vanhempani asuivat Vesannolla, jossa vietin siis ensimmäisen elinvuoteni. Seuraavat kaksi vuotta asuimme Ähtärisissä, minkä jälkeen vanhempani asettuivat Kellokoskelle v. 1966.

Minun on aina ollut hieman vaikea vastata kysymykseen, mistä olen kotoisin. Paikkakuntia olennaisempaa on ollut kuuluminen johonkin tiettyyn sukuun, erityisesti isäni äidin laajaan Voipioiden sukuun, jossa on jo lukuisien sukupolvien ajan luotettu koulutuksen ja sivistyksen voimaan. 1800-luvulla perhe, jossa kaikki 14 lasta ovat ylioppilaita ja suurimmalla osalla on myös akateeminen loppututkinno – niin tyttärillä kuin pojillakin – taisi olla melkoinen harvinaisuus. Joukossa on paljon oikeusoppineita ja lääkäreitä, mutta 1900-luvulle tultaessa enenevässä määrin musikoita -seikka, joka epäilemättä on vaikuttanut minunkin kehitykseeni. Musiikkia harrastivat innokkaasti monet niistäkin, jotka varsinaisen ammattiuuransa loivat jollain muulla alalla.

Olin viisivuotias, kun isäni täti lahjoitti perheeseemme pianon. Isäni eno Taneli Kuusisto oli noihin aikoihin Sibelius-Akatemian rehtori, ja hänen puoleensa isäni kääntyi saadakseen minulle asiantuntevan opettajan. Niinpä aloitin vuonna 1970 opintoni Sirkka Harjunmaan johdolla, varsin selkein tavoittein. Hänen ensimmäinen kysymyksensä isälleni oli, aikooko tyttö alan ammattilaiseksi. Neljän vuoden opintojen jälkeen olin edistynyt sen verran pitkälle, että saatoin pyrkiä Sibelius-Akatemian nuorisokoulutukseen. Pääsin kuin pääsinkin sisälle ja seuraavat kahdeksan vuotta opiskelin koulun ohella tässä ”erityislahjakkaille nuorille” tarkoitettussa opinahjossa. Ylioppilaaksi tulon jälkeen pääsin sitten varsinaisen korkeakoulun puolelle solisti-

seen koulutusohjelmaan. Sirkka Harjunmaa oli piano-opettajani aina vuoteen 1983, minkä jälkeen opettajinani olivat Matti Raekallio, Hui Ying Liu ja lopuksi ehkä tärkeimpänä Erik T. Tawaststjerna.

Valmistuin Akatemiasta keväällä 1990, ja saman vuoden syksyllä syntyi tyttäreni Milla. Avioliittoni päättyi pari vuotta myöhemmin eroon, ja siitä lähtien olen elänyt kahdestaan tyttäreni kanssa. Nyt tilanne on kuitenkin muuttumassa; menin äskettäin kihloihin, ja vähitellen lienee aika pohtia sitä, missä ja miten tämä uusperheemme voisi asua saman katon alla. Sulhaseni on tiedemies, koulutukseltaan tekniikan tohtori.

Järvenpäässä olen asunut v. 1983 lähtien. Oli muutama hyvä syy asettua juuri tänne. Ensinnäkin asuntojen hintataso oli kohtuullinen, pääsin heti alussa omistusasuntoon kiinni, tosin kerrostaloyksiyöön, mutta silti omaan. Olin myös jo saanut muutamia tunteja Kesken Uudenmaan Musiikkiopistosta, josta sitten valmistuttuani sain vakinaisen viran v. 1991, juuri pahimman laman alla. Sittemmin, avioeroni jälkeen, en olisi mitenkään pystynyt yhdistämään opetustyötä, omaa taiteellista uraani ja äitiyttä ilman vanhempieni aktiivista apua. He asuvat edelleen Kellokoskella ja antavat paljon aikaansa tyttärentyttäreilleen.

Vakinaisen palkkani vastineeksi opetan siis pianonsoittoa musiikkiopistossa. Viime lukuvuoden olin kuitenkin kokonaan virkavapaalla ja keskityin omiin jatko-opintoihini. Sain Suomen Kulttuurirahastolta suuren apurahan, jonka turvin kävin säännöllisesti Saksassa opiskelemassa pianonsoittoa Aleksander-tekniikalla höystettynä. Opetuksesta vapaa vuosi oli antoisa, oli kerrankin aikaa harjoitella tai välillä vain olla ja levätä. Nyt olen taas palannut

”normaaliin päivärytmiin”, ja kieltämättä toisinaan ahdistaa, kun ei mitenkään ehdi tai yksinkertaisesti jaksa harjoitella niin paljon kuin pitäisi / haluaisi.

Työn lisäksi haluan antaa aikaani läheisilleni. Vii-konloput vierähtävät leppoisan yhdessäolon merkeissä, talvella pääasiassa kaupunkioiloissa, mutta kesän tullen mahdollisuuksien mukaan merellä tai Saimaan rannoilla. Purjehdus ja veneily ovat lähellä sydäntäni. Ulkosaaristossa pääsee suurenmoisella tavalla pakoon tätä kiireistä nykymaailmaa. Purjehtiminen tosin on paljon muutakin kuin aurin-gon paistetta ja leppeää kesätuulta, se on myös sadetta ja myrskyä, luovimista kovassa vastatuulussa, turvallisen rantautumispaikan etsimistä, kaiken kaikkiaan sellaista luonnonvoimille alttiiksi asettumista, joka on oikein suorastaan terveellistä meille mukavuudenhaluisille ja teknistyneille länsimaisen sivilisaation edustajille.

Luen myös mielelläni, vaikka nykyisin siihen jääkin vähemmän aikaa kuin joskus opiskeluaikoina. Parhailaan luen Aleksis Kiven Seitsemä veljestä, joka on paitsi hauska tarina seitsemän junkkarin kasvamisesta yhteiskuntakelposiksi, myös kielellisesti tavanomaisen moni-ilmeistä ja vivahteikasta luettavaa. Eräs viime aikojen suurimmista elämyksistä on ollut Volter Kilven Saaristo-trilogia (Alastalon salissa etc); teksti vaatii lukijalta paneutumista, mutta kun siihen pääsee sisälle, on lukunautinto totisesti kaiken vaivan arvoinen. Niin hykerryttävää huumoria, niin kaunista ja monipolveilevää kieltä!

Sitten suhteestani Sibeliuksen (piano)musiikkiin. Juhani Airas pyysi minua ja muutamia muita kollegoitani valmistamaan kesän 1995 kesäkonserttisarjaan ”Musiikillisen illanvieton Rantatieltä 1910-luvun tyyliin”. Ohjelmaan tuli luonnollisestikin paljon Sibeliuksen musiikkia, myös pianokappaleita. En tuntenut kovin hyvin hänen pianotuotantoansa, ja yllätyin löytäessäni paljon suurenmoista musiikkia. Sibeliuksen pianokappaleethan ovat olleet pitkään surullisen aliarvostettuja. Hän sävelsi pianolle lähinnä pienimuotoisia kappaleita, pidättäytyen ulkoisesta ”pianistisesta loistokkuudesta”. Hän sävelsi orkesterille suurimuotoiset, monumentaaliset teoksensa, pianon ääressä hän herkistyi intiimien, hienovaraisten tunteiden tulkiksi. Nämä pienet helmet ovat näennäisen helppoja, mutta tosiasiaa vaativat esittäjältään suurta paneutumista ja moni-ilmeistä pianistista osaamista.

Alkusysäys tuli siis ikään kuin tilaustyönä. Sen jälkeen olen halunnut laajentaa Sibelius-ohjelmistoa. Erityisen läheinen minulle oli noihin aikoihin kolmetoista miniatyyriä op.76, jota edelleen soitetaan käsittämättömän vähän. Tänä keväänä ilmestyvälle levylleni olen valinnut mm. kolme sonatiinia op.67, Puu-sarjan op.75 ja Viisi luonnosta op.114. Seuraavaksi haluan opiskella opuksen 58, joka sisältää kymmenen kappaletta, sekä lisää myöhäiskauden tuotantoa.

Ainolassa esiintyminen oli tietysti suuri etuoikeus, josta olen kovin onnellinen ja ylpeäkin. Ainolan Steinway on jo vanha ja hauraskin soitin; päinvas-toin kuin jousisoittimet flyygelit eivät parane vanhe-tessaan. Tässä soinnin hauraudessa on silti jotain tavattoman kiehtovaa, sen voi kääntää voimava-raksi ja loihia esiin hyvin hentoja ja eteerisiä sointi-värejä, jotka sopivat hyvin yhteen Sibeliuksen si-säistyneen pianoilmaisun kanssa. Sen sijaan Fin-landiaa en soita Ainolassa koskaan, se vaatii vah-vääänisemmän instrumentin.

Järvenpää on siitä merkillinen kaupunki, että täällä asuu edelleenkin melkoinen määrä säveltäjiä. Näistä minulle läheisimmäksi ovat tulleet Harri Vuori ja Paavo Heininen, joista edellinen on omaa ikä-polveani, jälkimmäinen taas vanhempieni ikäpol-vea. On antoisaa, että saa keskustella teoksen luonteesta ja esityksestä sen säveltäjän kanssa; il-man näitä ajatuksenvaihtoja jäisi moni vivahde löy-tymättä. Säveltäjällekin elävä yhteys esittäjään on käsittääkseen inspiroivaa.

Toki soitan paljon muitakin kuin järvenpääläistä musiikkia. Chopin on rakkaus, joka ei varmaan koskaan kuihdu. Vaikea kuvailla onnen tunnetta, kun saa upota tähän sävelmaailmaan. Viime aikoi-na olen soittanut lisäksi ranskalaista musiikkia, lähinnä Debyssytä. Ihania sointivärejä! Toisaalta vanha kunnon Bach on alati ehtymätön aarreaitta – tosin nykyisin soitan Bachia mieluummin cembalolla kuin pianolla, musiikki avautuu minulle tällä ta-voin jotenkin luonnollisemmin.

Järvenpään vahvuuksia asuinympäristönä on var-mastikin tietty pikkukaupunkimaisuus. Etäisyydet ovat pieniä, palvelut mutta myös luonto ovat lähel-lä (tosin meri puuttuu!), ihmiset tietävät toisensa ai-ka hyvin. Ja onhan tämä tunnettu musiikkikaupun-kina, Järvenpään kaupunki on kiitettävällä tavalla oivaltanut kulttuurin merkityksen.

Pekka Virkki

Ristinummi

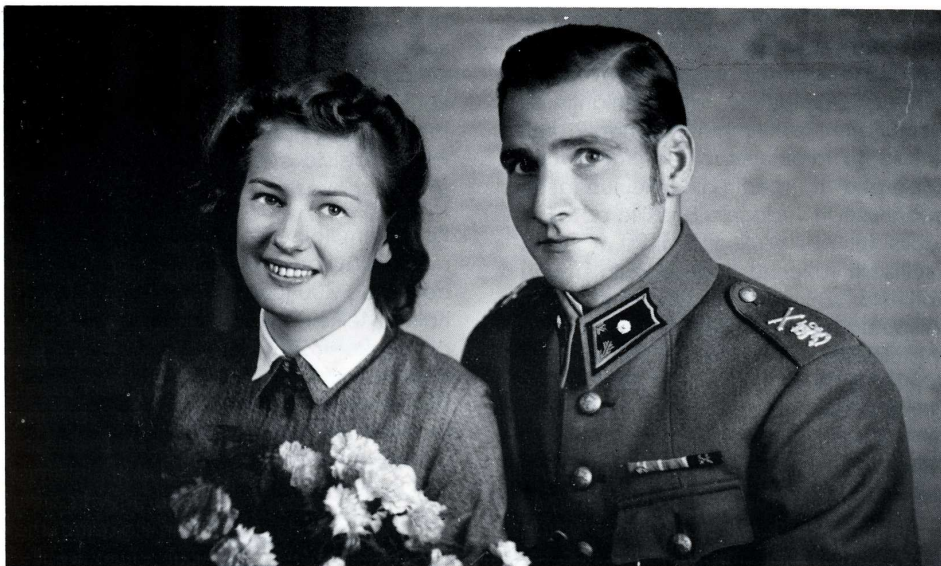
Ristinummen pysäkki perustettiin Tuomalan kylään Keravan ja Järvenpään välille paikkakuntalaisten aloitteesta. Heinäkuussa 1899 jättivät talollinen Robert Pekkola ja 13 muuta Tuomalan kyläläistä – joukossa osan Kuninkalan tilasta omistanut fil.tri K.A.Brander (Paloheimo) sekä huvilanomistajat professori Edv. Hjelt ja hänen veljensä fil.tri August Hjelt – rautatiehallitukselle kirjelmän, jossa he pyysivät, ”että Rautatiehallitus ryhtyisi ensi tilassa valmistamaan pysäkkiä Ristinummi-nimiselle kohdalle, missä nykyään on ratavahdin asunto”. Pyyntöä perusteltiin sillä, että Tuusulanjärven ranta oli niillä main tiheään asuttua ja sen keskellä oli ”suuri Tuomaankylän kylä”, josta matka ehdotetulle pysäkillä keskelle kylää tulisi hyvin lyhyeksi. Vielä viitattiin siihen, että vastikään päättyneessä isojaon järjestyksessä oli kylän maista erotettu Ristinummen suuntaan suora tie, joka sittemmin oli tehty valmiiksi ja jonka päähän pysäkki hyvin sopisi.

Hanke oli perusteltu. Tuomalan kylässä oli tähän aikaan vakinaisesti asuvia henkikirjan mukaan kolmisen sataa ja lisäksi joukko huvila-asukkaita, jotka viettivät kylässä etupäässä vain kesä olematta töällä kirjoilla. Pari viikkoa kirjelmän tulosta rautatiehallitus teki asiassa myönteisen päätöksen. Paikalle rakennettiin välittömästi ”pysäyssiilta” matkustajien ottamista ja jättämistä varten ja sen valmistuttua ja senaatin hyväksytyä lipunhinnat pysäkki avattiin paikallisjunaliikenteelle syyskuun 16. päivästä 1899 alkaen. Kun junan odottaminen sateessa ja pakkasessa oli epämukavaa, rautatiehallitus suostui 1907 – talollinen Julius Kuninkalan ja 17 muun paikkakuntalaisen pyynnöstä – rakentamaan pysäkillä 5 x 2,5 metrin suuruisen ”odotusvaajan”, joka oli kaksinkertaisista laudoista ja varustettu kamiinalla”. Keltaiseksi maalattu pieni asemarakennus pystytettiin paikalle vasta 1930-luvulla.

Pekka ja Etel Virkin muistelmia

Pekka Virkki

Pekka Virkin muisteluksia Ristinummen rautatie-seisakkeen vaikutuspiirissä olleessa Tuomaalan kylän taajamasta.

Ensin selvitetäköön, ettei ole olemassakaan Ristinummi-nimistä paikkakuntaa, vaan se on silloisen rautatielaitoksen n. 100 vuotta sitten antama nimi rautatie-seisakkeelle aikatauluvihkoseen merkitsemistä varten. Vuosien saatossa osa Tuusulan Tuomalankylän asukkaista asettui asumaan seisakkeen läheisyyteen käyttäen hyväkseen junayhteyksiä pohjoiseen – silloiseen Träskändan (Järvenpään) kylään ja etelään Helsinkiin. Talot rakennettiin silloin melkoisen suurille tonteille ja hakeuduttiin Helsinkiin työhön rautateille, sillä vakituinen työpaikka valtiolla antoi vakaan turvallisuudentunteen toimeentuloa ajatellen. Näin moni sai lyhyen kurssimuotoisen koulutuksen vaununtarkastajaksi, ja nämä vanhat sitten puhuivat naapurinsa puolesta, jotta heistä jopa isästä poikaan tuli vaununtarkastajia. Näiden työtehtävänä oli kulkea Helsingin rautatieasemalla lähtevien matkustajien vieritse ja koputtaa pitkävartisella vasaralla vaunun pyörään ja äänestä kuunnella, josko pyörässä oli halkeama. Eläkkeelle tästä työstä lähdettiin 40-vuotisen työrupeaman jälkeen, jolloin annettiin erokirjan myötä II luokan mitali kiitokseksi pitkäaikaisesta nuhteettomasta palveluksesta. Kerrotaan – lieneekö totta – että kun tällainen vanhus sai erokirjan ja mitalin, hän liikuttuneena loihe lausumaan: minun tekee mieli, nyt kun on viimeinen tilaisuus, kysyä erästä asiaa, joka on askarruttanut mieltäni koko tämän 40 vuoden ajan, että minkä takia piti sillä vasaralla lyödä vaunun pyörää? Tästä ei ole kukaan minulle tähän mennessä kertonut.

Näiden vaununtarkastajien lisäksi Tuomaalan kyläläisiä oli useita veturimiehiä, joiden työpaikka oli Pasilan varikko. Mainittakoon, että rautatieläisillä oli vapaalippuoikeus junassa, joten työmatkoihin ei ollut kustannuksia, ja kun eväinä oli pullo maitoa, leipää, lihaa ja kananmunia, niin kyllä kelpasi.

Ristinummen seisakkeen olemassaolo antoi monelle tuomalankyläläiselle säsäyksen työpaikan hankkimiseen Helsingistä ja myös Helsingissä itsensä kurssittamiseen johonkin ammattiin, joten seisakkeella oli elvyttävä vaikutus työllisyyteen ja sitä kautta parempaan hyvinvointiin, joten Tuomalankylän silloisten aikuisten lapset olivat kiitollisia Ristinummen seisakkeelle ja murehtivat samalla nykyä, joka katsoo, että seisake lakkautetaan tarpeettomana.

Allekirjoittaneella on ensimmäinen henkilökohtainen muistikuva siitä osasta Tuomaalan kylää, joka oli muodostunut Ristinummen seisakkeen läheisyyteen. Tulin Hyrylästä jalkaisin seisakkeelle Talvisodan jälkeisenä välirauhan aikana, tarkemmin sanottuna toukokuun lopulla 1941. Totesin, että täällä oli jokaisen asunnon ympärillä kuusiaita, joten kun aidat oli hyvin hoidettu ja niitä oli runsaasti, se antoi huolellisen ja kauniin puistomaisen näyn. Nykyisin nämä kauniit aidat ovat ylikasvaneita johtuen kai ihmisten vanhenemisesta, joten niiden hoitaminen on vaikeutunut ajan myötä. Vuonna 1970 tullut asemakaava velvoitti useista kohden kuusiaidan hävittämiseen liikenteen näkyvyyden parantamiseksi.

Vuonna 1950 erotettiin Talvelan Perttilän tilasta metsätila radan itäpuolelta, josta tukkipuiden korjaus-

ten jälkeen palstottiin ala asuntotonteiksi. Tonttien keskimääräiseksi kooksi tuli n. 3000 m² Entinen karjapolku, jonka Tuomaalalaisten lehmät olivat vuosien saatossa polkeneet, sai nimen Perttiläntie. Kukin tontti rekisteröitiin Seitsemän veljeksien nimistön mukaan. Sitten alkoi Perttiläntien rakentaminen talkoovoimin ensin sokkelitalkoilla, ja kun monelle oli tullut talkoovelkaa naapurille, alkoi naapurikin rakentaa. Näin jatkui aherrus useimpien vuosien ajan. Sitten tuli esille vesipulma, sillä Perttiläntie oli nousuvoittainen, joten korkeimmalla kohdalla kairoihin ei ollut saatu talousvettä. Ei auttanut muu kuin hankkia porakaivo, ja näin alkoi kuulua jatkuva jumptusääni usean vuoden ajan, sillä porakairojen syvyydeksi tuli poikkeuksetta yli 90 m. Tämä nosti yllätyksellisesti rakennuskustannuksia, mutta kyllä niistä kaikesta huolimatta on selviydytty. Perttiläntien pohjoispuoleinen maapohja oli insinööri Paloheimon omistuksessa, ja hän myi sen Järvenpään kaupungille, joka palstoitti sen uuden tavan mukaan. Täällä alkoi rakennuskausi 1990 alussa, ja alue lienee jo kokonaisuudessaan valmiiksi rakennettu. Kunnallistekniikka eli viemäri ja vesijohtojärjestelmä valmistui paikkakunnalle 1980-luvulla.

Naimisiin mentyämme asuimme Ristinummella lokakuusta 1944 heinäkuun 1946 alkuun, jolloin muuttimme Helsingin pitäjän kirkonkylään ja sieltä 1954 Tikkurilaan. Ostettuamme Ristinummelta Perttiläntie 11 sijaitsevan kiinteistön Karkkula nimeltään 1957 muuttimme tänne kesäkuun 1958 alusta, ja asumme edelleen nk. Mummolana ja olemme onnellisia siitä, että kaikki kolme lastamme Pekka, Jukka ja Leena (Halonon) ovat asettuneet perheineen asumaan Järvenpäähän ja ovat hyvin toimeentulevia kansalaisia. Nyt kerronkin vuoden 1958 jälkeisestä ajasta. Harrastustoiminta oli melkoisen voimakasta Tuomaalan kylän nuorison ja ristinummelaisten kesken. Samoin me aikuisetkin kävimme paljon Tuusulanjärven nk. kylän yhteisellä rannalla milloin mattopyykillä, milloin muuten uintiretkellä. Tuomaalan nuorison, johon kuuluivat myös ristinummelaiset nuorukaiset, toimesta perustettiin Tuomaalan Pyrintö-niminen urheiluseura, joka merkittiin myös SVUL:n rekisteriin. Harrastuksena oli pesäpallo, jota pelattiin Tuusulan päällystökoulun kentällä usein jopa vierasseuroja vastaan ja vaihtelevalla menestyksellä. Talvisin pelattiin koripalloa Luther-opiston voimistelusalissa, jossa kävikin aika jytinä kerran viikossa. Pyrintö järjesti juhannuksena ohjelmalliset kokkojuhlat kylän rannassa, jossa oli myös varsin pieni tila tanssitteluun. Nyt Tuomaalan Pyrintö on ajan saatossa kuihtunut jääden historiaan.

Ei myöskään sovi unohtaa Tuomaalankylän kansakoulun tuloa paikkakunnalle. Siellä oli tapana vietää vuotuista äitienpäivää melkoisen suurella joukolla. Onpa meillä tallella yhdestä juhlasta valokuvakin, joka on niin vanha, että nykyiset vanhukset ovat kuvassa pikkupoikia jalat ristissä maassa istumassa.

Vuosikymmenen 1970 lopulla perustettiin ja rekisteröitiin Ristinummiseura ry, jolla on myös kilpailun jälkeen palkittu tunnusmerkki eli Logo: Perspektiiviset junaraiteet ja tyylitelty mänty, mielestäni täysin onnistunut tunnuskuva, joka tuli näkyviin kesäpaitojen rinnuksissa ja kesälippiksessä. Seuran toiminta osoittautui jo alkuunsa laimeahkoksi. Kokouksiin saapuivat puheenjohtaja, sihteeri, rahastonhoitaja sekä kaksi- kolme seuran jäsentä, eikä näihin kokouksiin koskaan tullut jäsenten taholta toivomusaloitteita. Tämä passiivisuus jäsenten puolelta johtui monenlaisista syistä, joista tärkeämmän syyn kerron seuraavasti.

Ristinummelainen aktiiviväestö, niin mies kuin vaimokin, kävi ansiotyössä Helsingissä, ja työhön lähdettiin klo 7.00 junalla ja palattiin kotiin klo 17.00 junalla. Melkein jokainen perheenäiti työn päätyttyä osti ruakatarpeet Helsingin asematunnelin myymälöistä ja kotiin tullessa alkoi ruoan valmistus ja muut taloustoimet. Perheen isällä oli taas kotiin tullessa urakkaa omakotitalon kunnostustöissä ja pihan raivauksessa, sillä metsäpohjaisen pihan kannoston poistaminen muistutti Saarijärven Paavon raadantaa. Kun elämänmuoto oli kerrotunlaista ei tarmoa enää riittänyt Ristinummiseuran harrastustoimintaan. Lieneekö tämä ymmärrettävä selitys, en tiedä. Vielä tällä elämänmuodolla oli varsin suuri vaikutus omien kauppojen Pietilän, Ahomaan ja Perhelän hylkimiseen, kun jokapäiväiset ostokset tuli tehtyä asematunnelin myymälöistä. Pietilä poistui vanhuuttaan. Osuuskauppa Ahomaa lopetti kaupansa ja muutti Järvenpäästä Mäntsälään. Perhelä yritti kitua pidempään, mutta sivumyymälänä tappiota tuottaen lopetettiin. Ahomaan liikerakennuksen osti lohjalainen kauppiasperhe Grundström, joka piti kauppalikettä sitkeästi ja palveluaittiisti aina salamaniskuun asti. Salama sytytti tulipalon tuhoton rakennuksen täysin. Niin Ristinummelta katosivat kaupat, eikä uusilla yrittäjillä ole uskoa – esimerkit eivät ainakaan ole rohkaisevia. Onpa täällä yritetty kioskikauppaakin, lähinnä seisaketta Gunnar Weckström ja entisessä Perhelän myymälärakennuksessa Montosen pariskunta. Tämäkin yritystoiminta veti vesiperän. Tietysti pitää kertoa myös, että kauppa-auto Vankkuri tuli 1994-95 vierailemaan kolmesti viikossa Ristinummen seisaketta vastaapäätä olevalle parkkiaikalle. Tätä kauppalpalvelua kesti noin kahden vuoden ajan kunnes totesi, että viikon myyntikassa oli niin alhainen, ettei kannattanut bensiiä kuluttaa, ja siihen loppui tämäkin palvelumuoto.

Tällaiset ovat Ristinummen vanhuksen muistelot ja mietteet. Olen tyytyväinen, että olen saanut panna näkyville tietämykseni ja ajatukseni.

Ristinummella 2. päivänä syyskuuta 1997

Etel Virkki

Kesäkuussa 1926 tulin Ristinummelle vanhempieni ja kahden siskoni kanssa. Muistan selvästi asemanseudun ja kaikki lähiseudun talot. Olen erikoisen iloinen ja onnellinen siitä, että kaikki ne talot yhtä lukuun ottamatta ovat vielä entisillä paikoillaan, tosin hieman korjattuina ja mukavuuksilla varustettuna. Vieläkin jäljellä oleva kaivo oli jo silloin käytössä asemarakennuksen vieressä: Asemarakennus oli 2 huoneen pieni rakennus, jossa oli konttorihuone ja hieman isompi odotussali matkustajia varten. Asuntomme oli tien vastakkaisella puolella, iso punainen talo, jossa oli eteinen, sen molemmin puolin kylmäkomerot, iso keittiö ja kamari. Nykyinen asemarakennus rakennettiin 1930-luvun alussa.

Jos lähdän kertomaan suurista, hyvin hoidetuista maalaistaloista radan itäpuolelta, niin ensin oli Koivikon tila, jota asustivat ja hoitelivat Martta ja Nestori Kuninkaala. Aikanaan he saivat pojan, joka melko nuorena kuoli sokeritautiin, ja tila myytiin vieraille. Seuraava tila oli Laurikkala. Siellä oli isäntänä ja emäntänä Ahtela-niminen perhe, joka ei hoitanut tilaa, vaan itse Ahtela oli toimessa Helsingissä, ja lapset, joita oli monta, opiskelivat kuka insinööriksi ja kuka talousopettajaksi, tuomariksi. Heidät muistan erikoisesti siitä, että heillä oli auto, joka oli paikkakunnalla ensimmäinen ja ainoa. Sitä käytettiin vain kesällä, koska se oli avoauto, jossa oli vain kangaskatto. Seuraava talo oli Hongisto, jota isännöivät Martta ja Väinö Kylänpää. Tämä Väinösetä oli mielestäni koko paikkakunnan mukavin ja kiltein ihminen. Hän piti kovasti lapsista ja ottikin meidät usein kyytiin, kun haki hevosella esim. jäitä pitkällä reellä Tuusulanjärvestä. Näitä jäitä tarvittiin sitten kesän tullen maitotonkkien jäähdyttämiseen. Heille syntyi vain yksi poika, joka kuoli melko nuorena, ja tila joutui vieraille. Kaikista näistä tiloista en tiedä nykyisin mitään. Tutut, rakkaat talot ovat tulleet aivan vieraiksi. Seuraava talo onkin sitten tutuista tutuin. Vuonna 1928 alkoivat avioliittoon aikovat Arvi Kari ja Katri Saarela rakentaa itselleen ko-

tia, joka sai nimekseen Ristikytö. Jouduimme hyvin paljon tekemisiin talon isäntäväen kanssa, koska haimme sieltä perheemme tarvitseman maidon aina silloin, kun oma Mansikkimme ehtyi. En silloin ymmärtänyt, mitä tuo sana tarkoitti, ihmettelin vain, miksi äiti yhtäkkiä lopetti Mansikin lypsämisen. Karilla oli aina mukava käydä, isäntäväki oli iloista ja ystävällistä väkeä.

Muistan aivan selvästi, kun meidät eräänä tammi-kuun päivänä kutsuttiin katsomaan talon tulevaa isäntää. Tuomo Kari oli syntynyt. Oli vuosi 1930. Samoihin aikoihin, kun Ristikytö rakennettiin, ilmestyi metsänreunaan Arndt Vaseniuksen rakentama talo. Aaretti, kuten isäntää tuttavallisesti kutsuttiin, oli koitoisin Puotilan tilalta, läheltä Tuusulanjärveä. Talossa oli emännän ja Aaretin lisäksi kolme naimatonta tyttöä, niin että kun Aaretti meni naimisiin, hän muutti nuorikkoineen uuteen kotiin. Tila on edelleen suvun hallussa. Seuraavasta talosta en tiedä nykyisin mitään, mutta v. 1926 se oli Väre-nimisen perheen kesäasunto. Heillä oli samanikäisiä lapsia kuin meilläkin, ja kesät kuluivat aika tarkkaan heillä leikkiessämme. Sotien aikaan asui talossa uudenmaan läänin kokoomuspuolueen toiminnanjohtaja Eero Saurama, joka oli naimisissa Suomen kuuluisamman balettitanssijattaren Lucia Nifontovan kanssa. Saimme usein ilmaisia lippuja hänen esityksiinsä, ja sehän oli meistä aivan taivaallista. Heidän ainoa lapsensa Antti toimii nykyisin utterana politiikkona Järvenpäässä.

Perttiläntie oli v. 1926 pieni, kapea kärrytie. Numerossa 8 oli punainen mökki, joka vieläkin on kaupungin käytössä, esim. Ristinumme-seura kokoontuu siellä. Tuota taloa kutsuttiin aikoinaan Siirtolaksi, koska se oli vuosisadan alussa toiminut helsinkiläislastenkotien kesäsiirtolana. Sotien jälkeen sai Anna Porvali Helena-sisarineen talon asuttavakseen. Heillä oli pieni navetta, jossa asuskeli lehmä.

Maalitalojen rivistöissä oli seuraavana Kaunissaari, jota hoitelivat J.E. ja Elli Kaski. Heillä oli 8 tytärtä, ja kun isäntä ei saanut toivottua työnjatkajaa, tekivät tyttäret rengin apuna kaikki työt. Isäntä itse oli työssä Helsingissä. Kaunissaari tuli eittäin tutuksi meille, koska saimme käydä siellä syömässä hunajaa. Heillä oli useita mehiläispesiä, ja oli jännittävää seurata hunajan keräämistä pesistä, ja linkoaminen oli ihmeellistä puuhaa. Talo on edelleen savun hallussa.

Viimeisenä on Ida ja Walter Saarelan omistama Pohjola-niminen tila, jota isännöi Juhani-poika, jonka kaikki hyvin tunnemme.

Radan länsipuolella oli 11 taloa, jotka kaikki, yhtä lukuun ottamatta, ovat vielä jäljellä. V. 1926 oli 5 taloa vain kesäasuntoina, muissa oli vakituisia asukkaita. Suurin osa nykyisistä asukkaista on minulle vieraita. Ollinmaan taloa vastapäätä oli Pietilän kauppa, jossa oli hausta käydä, kun kaupan täti teki usein paperista töttöron ja pani siihen muutaman karamellin, ja saimme sen ilmaiseksi "kaupan päälle" kuten hän sanoi.

Nykyisessä op. Peltolan talossa asui 1920-luvulla Amalia Niemi-niminen leskirouva. Hän oli hyvin mukava ja hieman erikoinenkin mummo. Hänellä oli aina seuranaan lehmä, ei muita kotieläimiä. Lehmällä oli pieni navetta ja navetan vieressä pieni heinälato. Tädillä ei ollut lainkaan heinäpeltoja, vaan hän syötti lehmäänsä aikaisesta kevästä myöhäiseen syksyyn kuljettamalla sitä pitkin teitä ja metsiä. Samalla, kun Mansu söi vatsansa täyteen, keräsi täti esiliinasta tehtyyn pussiin paljain käsin ruohoa tievarsista ja metsistä. Navetan vieressä oli pystyssä 2 heinäseivästä, joihin hän heinänsä keräsi, ja kun ne olivat kuivia, kantoi vähitellen talven heinät latoon. Hauskaa meistä lapsista oli se, että kun Amalia-täti istui ulkovessassa, hänellä oli aina ovi auki ja hän keskusteli siinä istuessaan ohikulki-

joiden kanssa. Hän tarjosi meille aina suurta herkkua apposia, jotka olivat suolavedessä keitettyjä herneenpalkoja, ne olivat tosi ihania.

Lasten elämä 1920- ja 1930-luvuilla oli kokonaan erilaista kuin nykyajan lapsilla. Ostettuja lelujakaan ei ollut kenelläkään, Olikohan niitä missään edes myytävänä? Äidit tekivät tytöille molla-maijoja ja isät pojille keinuhevösiä ja korkeushyppytelineitä. Leikimme kotia, kauppa ja vinkkiä ja hypimme narua. Kesät olivat aina kauniita, ja niinpä päivittäin kävimme uimassa Tuusulanjärvessä. Ensin äiti määräsi muutamia töitä tehtäväksi. Piti kerätä kanoille ja possuille vesiheinää, joka oli niiden herkkua, piti juosta kaupassa jne. ja sitten sai lähteä uimaan.

1920- ja 1930-luvuilla oli Horsmatiellä asemalta etelään päin komea koivukuja, jonka puissa ahkerasti kiipeilimme. Äitimme hoiti myös Ristinummen postin. Postia tuli yleensä niin vähän, ettei sitä ollut pantu mihinkään postisäkkiin, vaan harvalukuiset lehdet ja kirjeet oli sidottu paketiksi. Narut olivat tietysti oikeata narua, paperinarusta ei silloin tiedetty mitään. Äiti keräsi talven aikana meille lapsille suuret kerät ihanaa narua, ja me sitten kesällä leikimme sähkömiehiä. Kuljetimme narua koivusta koivuun. En muista milloin tuo koivukuja hävitettiin.

Koulun ristinummelaiset lapset aloittivat ns. Notkon koulussa, joka rakennuksena on vieläkin Emäntäkoulua vastapäätä. Matka täältä oli parisen kilometriä, mutta kun meitä oli useampia menijöitä, niin kyllä matka mukavasti meni. Alotin kouluni siellä v. 1927, ja samana vuonna alettiin rakentaa Tuomalan koulua. Syksyllä 1928 siirryimmekin sinne jatkaamaan opintojamme. Kansakoulusta siirtyikin sitten osa meistä vasta perustettuun Järvenpään yhteiskouluun.

Tuntuu siltä, että muistelemista riittäisi vaikka kuinka paljon, mutta luulen että nämäkin rivit vähän selvitävät elämää Ristinummella 1920- 1930-luvuilla.

Tuomo Miettinen
palopäällikkö

Palokunnasta pelastuslaitokseksi

Järvenpään VPK

Tuusulan kunnan Järvenpään kylä kasvoi voimakkaasti rautatien ansiosta. Rautatie toi jatkuvasti myös lisää teollisuutta Järvenpään. Tuusulan kunnan päättäjille tuli velvoitteita palosuojelun voimaperäisestä kehittämisestä. Järvenpäässä vuodesta 1908 lähtien toiminut VPK ei voinut kunnolla hoitaa laajenevaa tehtäväänsä, koska kaluston ja miehistön pitäminen riittävänä ja ajan vaatimusten mukaisena tuli ylivoimaiseksi vapaaehtoisjärjestölle. Toimipaikka oli tällöin Vanhankyläntien varressa oleva Salokannon autotalli.

Järvenpään puolivakinainen palokunta

Järvenpään VPK ehdotti v. 1940 Tuusulan palolautakunnalle, että Järvenpään perustettaisiin puolivakinainen palokunta miehistön vahvuuden ollessa palopäällikkö, palokersantti ja kuusi sammutusmiestä. Asiaa puitiin kauan. Asiantuntijana kuultiin Keravan aluepalopäällikköä Axel Bergiä. Päätös tehtiin 6.6.1941. Tuusulan kunta perusti Järvenpään puolivakinaisen palokunnan 6.6.1941. Päätöksen nojalla nimettiin heti palokersantti ja kuusi sammutusmiestä, jotka eivät kuitenkaan saaneet olla VPK:n miehiä näistä saatujen huonojen kokemusten johdosta. Kalustoksi kelpasi kuitenkin VPK:n tarjoama kalusto, koska Tuusulan kunnalla ei ollut varaa hankkia uutta kalustoa. Heti perustamisen jälkeen alkoi jatkosota ennen kuin ensimmäinen

miehistö ehdittiin nimetä. Sodalla oli tietenkin vaikutuksensa myös palotoimeen. Toimittiin edelleen Vanhankyläntien varressa siihen asti, kunnes Tuusulan kunta rakensi Postikadun varrelle kalustovajan palokunnan toimipaikaksi.

Autoja

Sodan päätyttyä alkoi palokuntakin kehittyä. Saatiin "Viipurin evakkona" käytetty kuorma-auto, joka sitten kunnostettiin tehtävänsä sopivaksi. Auto oli Ford vm. 1937, johon asennettiin ensin 700 l:n ja myöhemmin 1200 l:n säiliö. Järvenpään VPK:lla oli Packard vm. 1928, joka oli 8 hengen henkilöauto peräkärjellä varustettuna. Koska Järvenpään VPK lopetti toimintansa sammutusosastona, ko. Packard jäi puolivakinaisen palokunnan käyttöön. Tämä auto on edelleen täysin kunnostettuna palokunnan käytössä.

Lisää virkoja

Vuoden 1942 talousarvioon lisättiin palopäällikkö, kaksi palokersanttia ja yhdeksän sammutusmiestä. Ainoa merkintä Järvenpään puolivakinaisesta palokunnasta vuodelta 1943 on merkintä 8000 mk:n varustehankinnoista. Palopäällikkönä toimi Usko Tuominen. Miehistän kohdalla ensimmäinen kokoonpano saatiin 14.4.1944 tekemällä varaus reserviläisistä ja jo kotiutuneista rintamamiehistä. Tuusulan kunnan vakinaiseksi palopäälliköksi tuli Frans Olavi Niinikoski, joka otti viran vastaan 1.7.1946.

Järvenpään palokunnan Packard 1928 ja Ford 1937, palontorjuntapäivien paraati Kellokoskella 27.5.1954.

Palontorjuntapäivä 1955

Palokunta kehittyi nopeasti

Merkittävä kehitys alkoi 50-luvulla Järvenpään kauppalan palokuntana. Perustettiin ensimmäiset päätoimiset palomiesten virat, hankittiin ensimmäiset "oikeat" paloautot ja aloitettiin sairaankuljetustoiminta. Niinikoski osti v. 1951 Helsingin palokunnan kauppaaman ja heille kelpaamattoman Daimler vuosimallia 1923 paloauton 2000 mk:lla. Erkki Nurmi sai järjestettyä määrärahan myöhemmin, joten palopäällikkö Niinikoski sai sijoittamansa rahat takaisin. Kyseinen auto palveli kaupunkia 1970-luvulle asti. Tämän auton täydellisen entisöinnin on määrä valmistua kevään 2001 aikana.

Oikean paloauton Järvenpään puolivakinainen palokunta sai v. 1954, kun International-alustalle teetettiin Palometalli Oy:n kori. Hankitussa autossa oli keskipumppu ja "sumusuihku" – suihkuputket tulivat palokunnan käyttöön ensi kertaa.

Palokuntien tehtäväkenttä laajeni vähitellen pelkästä tulipalojen sammuttamisesta muihin pelastus- ja avunantotehtäviin. Järvenpään kaupपालaan valittiin ensimmäinen vakinainen palomies Erkki Nurmi vuonna 1952. Toinen palomiehen virka saatiin v. 1955, kolmas v. 1957, neljäs v. 1967, viides v. 1968 ja kuudes v. 1969.

Sairaankuljetus osaksi toimintaa

Vuonna 1955 tuli sairaankuljetusajoneuvo, jonka varusteena olivat hapenantolaitteen lisäksi kaarimalja, puuvanupaketti, ensiapulaukku ja joitakin pahvilastoja – usein miehityksenä oli vain kuljettaja. Siitä lähtien sairaankuljetuksen on hoitanut Järvenpäässä ensisijaisesti palokunta.

Sairaankuljetuksen kehitys onkin ollut voimakkainta viimeisten vuosikymmenten aikana. Ennen pääasiallinen tehtävä oli potilaan kuljettaminen tapahtumapaikalta lääkärin kautta sairaalaan. Hyvä niin-

kin. Tänä Järvenpäässä on kaksi täydellisin elvytys- ja hoitovälinein varustettua tehokasta sairaankuljetusyksikköä, kolmas on vara-autona. Auton henkilöstö on ensihoitoon koulutettua ja ensihoito aloitetaan heti tilannepaikalla.

Järvenpään kaupungin palokunta ja aluehälytyskeskus

Järvenpäästä tuli kaupunki v. 1967 ja palokunnastakin Järvenpään kaupungin palokunta.

Vakinaiset lisääntyivät melkoisesti v. 1971, kun palkattiin kaksi sairaankuljettajaa sekä perustettiin aluehälytyskeskus. Hälytyskeskukseen palkattiin kolme naista arkipäivisin tapahtuvaan kolmivuorotyöhön. Viikonloput hoidettiin palomiespäivystäjillä. Myöhemmin palkattiin vielä kaksi työntekijää lisää ja näin hälytyskeskus toimi vuodenvaihteesta 1974 alkaen. Palopäällikön lisäksi ensimmäinen päällystövirkka tuli Järvenpäähän v. 1972. Palomestariksi valittiin silloin Pentti Lakkonen.

Ensimmäiseksi palo esimieheksi tuli Eero Rätty v. 1974.

Frans Niinikosken jäätyä eläkkeelle hoiti palopäällikön virkaa Väinö Manninen v. 1975-1977.

Vakinainen palokunta

Vuonna 1977 Järvenpään kaupungin palokunnasta tehtiin vakinainen palokunta. Toimipaikkana oli nyt Helsingintien varrella oleva kiinteistö, joka rakennettiin paloasemaksi.

Vuodet 1977-1989 palo- ja väestönsuojelupäällikön virkaa hoiti Aimo Aaltonen. Palotarkastajan virka perustettiin v. 1982 ja virkaan valittiin Olavi Tolvanen. Henkilökunta lisääntyi tasaisesti.

Väestönsuojelu liitettiin toimintaan entistä tiiviimmin. Järvenpää, Kérava ja Tuusula perustivat kaksi yhteistä vss-suunnittelijan virkaa Nurmijärven liittyessä mukaan hiukan myöhemmin. Ensimmäisenä vi-

ran otti vastaan Pauli Honkaselkä v. 1987, ja toinen virka täytettiin v. 1988, kun Juhani Susineva aloitti työnsä.

Pelastuslaitos

Järvenpään kaupungin palolaitoksesta tehtiin pelastuslaitos v. 1989. Pentti Lakkonen hoiti palo/väestönsuojelupäällikön viransijaisuutta v. 1989-1991, Mauno Alasaari v. 1991 syksyyn asti ja Yrjö Niinikoski viranhaltijana vuodet 1991-1995. Mauno Alasaari toimi vt. päällikkönä myös v. 1995-1997, jonka jälkeen palopäälliköksi valittiin Tuomo Miettinen.

Vss-suunnittelija Juhani Susinevan siirryttyä muihin tehtäviin v. 1991 virkaa hoiti Antti-Jussi Salmenlinna. Hänen lähdettyään virkaan valittiin v. 1999 Heikki Simola.

Tehtävien lisääntymisen myötä myös kalusto on lisääntynyt ja monipuolistunut. Perinteisten paloautojen lisäksi ovat tulleet yhteistoiminta-alueen kuntien yhteisesti hankkimat erikoisautot, jotka on sijoitettu alueen palokuntiin joko Järvenpäähän, Keravalle, Numijärvelle tai Tuusulaan. Aikaisemmin keskityttiin viikoittaisissa harjoituksissa, kurseilla, leireillä ja kilpailuissa "letkuveto-oppiin" – nykyisin hankitaan peruskoulutus Valtion pelastusopistossa, jossa tuleva palomies suorittaa pelastajan tutkinon.

Järvenpään palokunta 1952

Vuonna 2001 Järvenpään kaupungin pelastuslaitos täyttää 60 vuotta.

Järvenpään Vapaaehtoinen Palo ja Pelastusyhdistys ry

Päätoimisen henkilöstön apuna toimii vapaaehtoinen palokuntayksikkö – sopimuspalokunta, joka on ollut toiminnassa 25 vuotta. Järvenpään puoli-

vakinaisen palokunnan lakkauttamisen yhteydessä vuoden 1976 lopulla syntyi entisten puolivakinaisten palomiesten keskuudessa ajatus vapaaehtoisen palokunnan perustamisesta. Perustava kokous pidettiin vuoden vaihteessa. Päätöstä olivat silloin tekemässä "vanhat konkarit" Erkki Nurmi, Kauko Raunimaa, Yrjö Sistonen, Alex Forsström, Kalevi Kontkanen, Reijo Helenius ja Rauno Kanerva. Kokouksen puheenjohtajana oli Erkki Nurmi. Päätettiin perustaa Järvenpään VPK. Palokunnan nimi jouduttiin kuitenkin muuttamaan 14.2.1977 pidetyssä yleisessä kokouksessa, koska Järvenpään VPK oli jo rekisteröity Valkealan kuntaan.

Samana vuonna VPP teki sammutussopimuksen Järvenpään kaupungin kanssa. Sopimus säätelnee mm. palokunnan henkilövahvuuksia, hälytysvalmiutta, koulutusta ja harjoituksiin osallistumista. Sopimuksen perusteella kaupunki antaa palokunnan käyttöön auton, kaluston ja varusteet.

Toiminta lähti ripeästi alkuun. Suurella osalla jäsenistä oli palokuntakokemusta puolivakinaisen palokunnan ajalta. Myös nuoriso-osasto perustettiin.

Hallituksen pitkäaikaisista jäsenistä mainittakoon Erkki Nurmi (puheenjohtaja), Esko Vainio (varapuheenjohtaja), Kalevi Kontkanen (rahastonhoitaja) ja Rauno Kanerva (sihteeri). Palokunnan ensimmäisenä päällikkönä toimi Kauko Raunimaa v. 1977-1978. Hänen jälkeensä valittiin päälliköksi Erkki

Nurmi, jonka asiantuntemus ja taito kehittivät palokunnan tehokkaaksi toimintayksiköksi v. 1979-1992. Eläkkeellä oleva palomestari Pentti Lakkonen oli päällikkönä jonkin aikaa vuonna 1992, kunnes Kari Lehtinen siirtyi palokunnan päälliköksi jäätymään eläkkeelle palomestarin virastaan v. 1993. Kari Lehtisen muutettua paikkakunnalta Pentti Lakkonen palasi taas tehtävään v. 1999. Vuoden 2001 aikana Järvenpään VPP:n palokuntapäälliköksi on valittu Jari Kettunen.

Järvenpää vuonna 2000

Järvenpää. Sibeliuksen aikoinaan Suomen kulttuurikartalle saattama kaupunki Helsingin kupeessa, osittain myös varjossa. 50 - 60-lukujen arkkitehtuurin taidonnäyte vai Suomen rikollisuuden pesä?

Tämä on minun kotini. On ollut jo viidentoista ja puolen vuoden ajan. Maailmani polttopiste. Täällä minä asun, täällä on minun elämäni. Kahdentoista ensimmäisen vuoden ajan ajattelin, että täällä oli kaikki, mitä koskaan kuvittelin tarvitsevani. Olin varma, että muu maailma vain kärsi joukkohallusinaatiosta. Järvenpää oli todellinen, mitään muuta ei oikeastaan ollut olemassakaan. Olinhan toki käynyt "siellä muuallakin". Matkat mummolaan ja mökille, joitakin reissuja Suomen rajojen ulkopuolellekin. Mutta missään muualla ei tuntunut samalta kuin täällä, Järvenpäässä. Vain täällä tuntui oikealta.

Kun tulee vanhemmaksi, näkökenttä laajenee. Niin kävi myös minulle, ehdalle järvenpääläistytölle. Ensimmäisenä tajusin Keravan olemassaolon. Siellä hän voi käydä! Siellä on kauppoja! Sinne menee juna! Ja niin turmio oli valmis syntymään. Aloin miettiä, minne ratakiskot mahtoivatkaan viedä. Mitä oli Keravan takana? Sekin selvisi aikanaan. Helsingin se sieltä kurkisti massiivisten kerrostalojen, vanhojen rakennusten, kovaäänisen ja vilkkaan liikenteen sekä suurten tavaratalojen täyttämänä. Siellä viaton pikkukaupunkilaistytö ensimmäistä kertaa yksin käydessään oli nopeasti sormi suussa ja silmät selälään. Oli ehkä järkytys huomata, että elämä on muuallakin kuin täällä, ja oikeastaan vielä vilkkaampaa. Sitä kun on elänyt lasipurkissa, ei oikein käsittänyt, että kuvun ulkopuolellakin voi hengittää.

Järvenpää on monipuolinen kaupunki. Sen ymmärtää, kun pyöriilee ilman päämäärää ja eksyy Wärttilän teollisuusalueelle. Tai kun koettaa löytää oikeaa postilaatikkoa Tanhuniityn rivitalokylässä. Asuinalueita on varmasti jokaiseen makuun. Mutta varoksin sekoittamasta Annankulmaa Väinönkulmaan saati sitten Pellonkulmaan! Jos kävelee ulkona -20 asteen pakkasessa kymmenen aikaan illalla, osaa arvostaa kauniita taloja. Niitä Järvenpäässä on tukuittain. Hyviä bongauspaikkoja ovat mm. Terhola, Sorto ja Satukallio. Kannattaa tutustua. Toista ääripäätä ovat sitten esim. Keskustan ah niin silmiä hivelevän kauniit betonimöykkykyläemät, (jollaisessa satun itse asumaan). Niitä nyt näkee tahtomattaankin.

En ollut aivan hakoteillä, kun pienenä olin varma, että Järvenpäässä on kaikki, mitä tarvitsen. Harrastemahdollisuudet ovat hyvät, mitä ikinä haluaakaan harrastaa. Kaikkea ei varmasti ole, mutta onhan meillä junarata. Järvenpäässä voit maalata posliinia, tanssia vatsatansseja, nyrkkeillä, uida, sauvakävellä, laulaa kuorossa tai nyplätä pitsiä. Eikä saa unohtaa kuningasjalkapalloa! Tai mikäli rakastamaasi aktiviteettia ei vielä harjoiteta täällä päin, ei mikään estä sinua perustamasta porukkaa sen toteuttamiseen. Erilaiset järjestöt ovat myös vahvoilla Järvenpäässä. On Martta-kerhoa, Maailmankauppatoimintaa, poliittisia järjestöjä, nuorisojärjestöjä, ammatillisia järjestöjä, tietenkin partiotoimintaa ja paljon muuta. Turha siis valittaa, etteikö tekemistä löytyisi. Sitä on jokaiselle sormelle ja varpaalle ja sierainkarvallekin.

Järvenpäässä järjestetään runsaasti tapahtumia. Merkittävin on epäilemättä jokakesäinen Puisto-Blues, joka kerää tuhansia bluesfanaatikkoja ja muita kesäisestä tunnelmasta innostuneita ihmisiä Suomesta ja ulkomailtakin vajaan viikon kestävään juhlintaan aluksi Blueskadulle rasvantirinin, kauppiaiden kojujen sekä erinäisten klubikonserttien sekaan ja lopulta koko viikon huipentumaan, jokaisen tosi bluesfanin koko vuoden odottamaan pääkonserttiin Vanhankylänniemeen. Kyseinen festivaali onkin rankattu Euroopan suurimmaksi blues-tapahtumaksi.

Tietenkin myös Sibeliuksen viikot nostavat Järvenpään kunniaa kulttuurikaupunkina. Järvenpää on jokaisen kulttuurin ihmisen unelmien kehto. Rantatien taiteilijayhteisön talot ovat lähellä, musiikkitahtumia on moneen makuun, kulttuuriseuroja on paljon ja onhan meillä vielä mainio elokuvateatterikin, jossa tämän hetken hittileffojen ohella esitetään myös mitä mielenkiintoisimpia taide-elokuvia.

Järvenpään Teatteri on toiminnassa, ja aktiivisesti pihastelee useita kuorojakin, joista mainittakoon vaikkapa sekä Järvenpään Nais- että Mieslaulajat ja Prima Vista. Ja kuten niin monen muunkin asian ohella, myös kulttuuria vieläkin suurempina annoksina haluavan helpotuksena on lähellä sijaitseva pääkaupunkimme.

Järvenpäässä on kouluja lähes joka lähtöön. Järvenpää kouluttaa uudet ja vanhat sukupolvet hyvällä otteella useassa oppilaitoksessa. Eri koulut te-

kevät myös yhteistyötä keskenään, ettei opiskelu vain pääse tylsistymään liaksi. Sillä tavoin saadaan tietenkin myös tukuttain uusia ideoita oman koulun työskentelyyn. Ei ole pelkoa, ettei täältä lähisi maailmalle hyvin oppineita ihmisiä.

Järvenpää on hyvä paikka asua. Hämmästyneenä luin joitakin kuukausia sitten lehdestä täällä kiinni jääneestä suuresta huumeepiiristä. Eivät ne huumeet sinänsä tuottaneet hämmästyystä, niitä on joka paikassa, vaan artikkelin lopettanut lause: "Järvenpäästä pidetään rikollisten suosimana asuinpaikkana". En minä osaa pelätä kävellessäni kotikaupunkini katuja. Tiedän, ettei tämä ole turvallinen kaupunki, mutta en pysty kuvittelemaan, että olisin vaarassa täällä. Järvenpäässä? Täällä, missä olen asunut puolivuotiaasta? Give me a break! Naureskelen, kun sukulaistädit kylässä ollessaan huolestuneina kyselevät, uskallanko nyt varmasti tulla yksin illalla kotiin. Kaipaa se huoli on oikeutettua, mutta en minä pelkää. Oma kotiaanko vastaan ihmisen tässä pitäisi alkaa suojautua? Kyllä on maailmassa jotain mätää...todellakin.

Tämä on minun kotini. Täällä minä asun. Täällä on minun elämäni ainakin suurimmalta osin. Vielä toistaiseksi. Jatko voi tuoda tullessaan pieniä ja suuria muutoksia, jos pääsen Helsinkiin opiskelemaan. Ja on minulla muutenkin jo elämää muualla, toisilla paikkakunnilla asuvien ystävien luona.

Maailmankuvani on huomattavasti laajentunut siitä ajasta, jolloin elin vielä tyytyväisenä siinä uskossa, että maailma loppuu siihen, mistä Tuusula alkaa. Hyvä niin. Ihminen menettää paljon, jos ei näe omaa elinpiiriään kauemmas. Ei se silti tarkoita, ettei pitäisi olla ylpeä omasta kodistaan. Tottakai! Mutta rikkainta elämää on sellainen, jossa kaikki on sekoitettuna sopivaksi annokseksi. Mitään ei ole liikaa, eikä liian vähän.

Kyllä minä varmaankin tulen kaipaamaan vanhaa kunnan Järvenpäästä maailmalla seikkaillessani. Varsin lähellä tulevaisuudessani siintää jo se aika, kun lähdän kassit heiluen merten taakse vaihto-opilasvuotta viettämään. Mutta uudessa kulttuurissa, uudessa kaupungissa voinkin ylpeänä uusille ihmisille kertoa, mistä tulen ja millainen se kummallisen kuuloinen Jaervenpaeae oikein onkaan.

Järvenpää mielessäin

Kirjoitus on Järvenpää-seuran kirjoituskilpailujen voittaja koululaisten sarjassa.

Kalervo Kaatriala

Kotiseutuni Järvenpää

Monet polvet on tänne saapuneet,
monet isänmaan multiin maatuheet.
Sieltä, ympäri laajan Suomenmaan
he muuttivat, kaipaus rinnassaan.
Tänne, missä on paremmat elinehdot,
sinne kauas jäi kotilehdot.
Vaikka raskas on joskus kohtalon käsi,
älä koveta sydäntäsi!

Täällä nähdä voit satoa arjen töistä,
suvun suloista, kuulaista kesäoista.
Monet mestarit, taitajat eläneet kerran,
aikoina ankeina, pelossa Herran.
Värein, sävelein maalaten maisemaa,
luoden uskoa, toivoa parempaa.
Kotiseutumme kauneuden luonut on ken
– Suurin Mestari – tiedäthän sen ...

Kotiseutu on ihmisen paikoista parhain,
toiset huomaa sen myöhemmin, toiset jo varhain.
Vaikka suuri ois linna tai matala maja,
niin pieni on ihmisten välinen raja.
Ei toinen toistaan parempi meistä,
rikkasista, käyhistä, eksyneistä.
On tärkeä jokainen ihminen,
sinä ymmärräthän sen ...?

Sateenkaarta sä joskus myös katsoa voisit,
ehkä silloin myös alltiimpi väreille oisit.
Yhtä arvokas jokainen ihminen,
olkoon värinsä musta tai valkoinen.
Kaukaa tulleet, idästä, etelästä,
ihmisarvo ei riipu väristä tästä.
Erlaisuus on rikkautta ihmisten,
sinä suvaitsethan sen ...?

Samanlaista ei ihmistä luotu toista
eikä hyvyyskään aina päälle loista.
Niin pieni ja heikko on ihminen
elon myrskyissä tietänsä kulkien.
Kuka tahtoisii heikoille lohtua antaa
ja kappaleen matkaa taakkaansa kantaa.
Taakka kevenee yhdessä kantaen,
sinä myös voit kantaa sen!

Siis nousta suo ystäväin henkesi palon,
anna hehkua, valaista sielusi jalon.
Kotiseutusi puolesta, maasi tähän armaan,
oman onnesi, lastesi, muidenkin varmaan.
Siten toimien että ei syrjään jäis kukaan
vaan jokainen yhdessä tulisi mukaan,
kekoon yhteiseen kortensa kantaen
ja tukensa toisilleen antaen.

Juri Mitroshin

Seinämaalaukset Järvenpään Kazanin Jumaläidin ikonin kirkkoon

Ajatus seinämaalaustyöstä syntyi 15 vuotta sitten, kirkon suunnitelleen arkkitehti Ivan Kudrjajtsevin eläessä. Seinämaalausten teko alkoi pienessä kirkosalissa minun tekemiäni luonnosten pohjalta, jotka Ivan Kudrjajtsevin ja Arvi Karpovin muodostama työryhmä hyväksyi. Emme olleet varmoja siitä, että kirkon kaikkiin seiniin tulisi seinämaalaukset; ei ollut tarpeeksi rahaa eikä ihmisiä, jotka olisivat ymmärtäneet, miten suuresta hankkeesta oli kyse.

Valitsin maalaustekniikaksi kuuman vahavärin. Värien valmistaminen ja luonnollista kokoa olevien luonnosten teko kesti noin vuoden. Seuraava vaihe, seinien puhdistus ja pohjustus maalausta varten, vei vielä muutaman kuukauden. Leonid Vinogradov auttoi minua.

Itse maalaukset tein enkaustiikkamenetelmällä. Väri valmistettiin puhdistetusta mehiläisvahasta, dammarhartsista ja väripigmentistä. Väri sekoitettiin kuumalla marmorilevyllä ja levitettiin lämmitetyille seinälle sulatettuina siveltimellä. Sitten kaikki sivellyt kerrokset sulatettiin yhtenäiseksi massaksi, joka imeytyi syvälle sementtirappaukseen. Maalausprosessi on työläs ja aikaavievä, mutta sopii erittäin hyvin seinämaalaukseen, sillä värit säilyvät kauan,

ovat kestäviä ja kauniita. Seinämaalausten aiheiksi valittiin Kristuksen syntymä, Jumaläidin kuolonuuneen nukkuminen, Kristuksen toinen tuleminen sekä Valamon pyhittäjät Sergei ja Herman. Ivan Kudrjajtsevin vaatimuksesta väri- ja sävyasteikko oli kevyt ja pehmeä. Isompaan saliin maalattiin ikonostaasin ylle väliaikaisesti Jumaläiti arkkienkelien ja apostolien Pietarin ja Paavalin kanssa. Kirkon ulkoven yläpuolella on Kazanin jumaläidin mosaiikkikonai-
suutta, joka ei valitettavasti ole toteutunut.

Kirkon koristelutyö pysähtyi muutamaksi vuodeksi ja jatkui vasta vuonna 1999. Seurakuntalaiset keräsivät rahaa työn jatkamista varten, ja isä Viktorin sekä kirkon isännöitsijän Kari Hintikan ansiosta työ pääsi jatkumaan. Metropolilta Leo hyväksyi uudet luonnokset. Seinämaalauksen perusajatuksena on evankeliumiaiheiden esittely kirkon opetuksen ja kaanonien mukaisesti. Alttarimaalaus on toteutettu pienoiskirkkona, ja katon keskustassa on Kristus Pantokrator ympärillään arkkienkelit, Jumaläiti ja Johannes Kastaja. Seinän itäosassa on Jumaläiti Vapahtaja sylissä, ehtoolliskohtaus ja rivi pyhittäjäsien rintakuvia. Kirkon eteläosaan on kuvattu Ju-

Järvenpään ortodoksinen kirkko.
Kuva: Heikki Kaski

Joulufresko
Kuva: Heikki Kaski

malallinen liturgia sekä apostolit Pietari ja Paavali. Pohjoisseinällä on profeettoja ja pyhittäjäisiä ja uhrialttarissa lisäksi uhraaminen, "Älä itke, äitini" sekä arkkidiakoneja. Maalaukset on tehty temperatekniikalla, värin pohjana on munavahaemulsiota. Väriasteikko on Jumaläiti-tematiikan symbolisen merkityksen mukainen. Tumman- ja vaaleansinisen sävyt ovat värikaanonin mukaisia Jumaläidin värejä. (Kirkko on nimetty Kazanin Jumaläidin ikonin mukaan).

Suuremmissa salissa on kattoon sijoitettu neljä evankeliumiaihetta: Jeesuksen kaste, kirkastuminen, ristiinnaulitseminen ja laskeutuminen Tuoneleaan. Pohjois- ja eteläseinän yläosaan on kuvattu enkeleitä kantamassa kristinuskon symboleja. Ikonostaasin yllä on aihe "Sinusta iloitsee...", joka perustuu Johannes Damaskoslaisen ylistyslauluun Jumaläidille. Länsiseinän holvikaaren yllä on aihe Jumalansyntyttäjän suojeleminen. Pohjoisseinä on täytetty Vapahtajaa ylistävillä aiheilla, kohtauksilla ihmetöistä ja merkittävistä tapahtumista. Niitä ovat mm. viimeinen ehtoollinen, Juudaksen suudelma, riivajien karkottaminen, Kristus ja samarialainen nainen sekä tulo Jerusalemiin. Eteläseinällä ikkunoiden välissä jatkuvat evankeliumiaihheet. Alempana on friisi, jossa on kohtauksia Jumaläidin elämästä: syntymä, temppeleihin tuonti, Marian ilmestyminen. Pienen salin katossa on keskellä kristillisen kirkon tunnuksia taivaallisten voimien ympäröimänä. Niiden neljällä puolella ovat evankelistat, jotka avaavat läsnäolijoille evankeliumin sinfonian kirkon suuremmissa salissa.

Ystäväni, Järvenpään kaupunki

Tänä vuonna Sinulla on suuri juhla, koska saavutat puolen vuosisadan virstanpylvään elämässäsi. Olen tuntenut Sinut vasta tusina vuotta, koska silloin muutimme perheeni kanssa tänne. Tunnuit mukavalta pikkukaupungilta silloiseen asuin-kaupunkiimme, Turkuun nähden. Ihastuin Sinun kauniisiin puistikkoihisi ja Tuusulanjärveen, joka oli kovin kesy verrattuna Airiston selkään. Ihmisetkin olivat toista maata tällaiselle maalaistytölle, joka oli tottunut tervehtimään kanssaihmiänsä entisillä elomailloillaan, mutta siinä suhteessa Turku oli pettymys. Sinä voitit itsesi puolelleni jo ystävällisyydelläsi. Annoit meille asunnon, vaikka muutimmekin muualta, mutta saimme työtä täkäläisissä firmoissa ja annoit lapsillemme turvallisen hoitopaikan. Täältä löytyvät melkein kaikki palvelut, joita olemme tarvinneet. On terveyskeskus, josta saa ystävällistä palvelua ja viime vuosina se on tarjonnut myös oman lääkärin, jotta asiointi olisi helppoa. Yöpaivystys tosin karkasi käsistäsi, mutta harvoinpa sitä olisin tarvinnut.

Täältä löytyy myös harrastajateatteri, jossa on esitetty monia hyviä kappaleita. On konsertteja Järvenpää-talolla, tai kirkossa, joihin voi mennä kuulemaan musiikkia monipuolisesti. Taidetta voi ihailla Taidetalossa, Järvenpää-talon aulassa, taikka Taidegalleriassa, sekä usein myös kirjaston tiloissa. Villa Kokkoseen en ole vielä ehtinyt tutustumaan, mutta vielä sekin aika tulee. Kirjastosta voi lainata lukemista ja myöskin musiikkia tai videoita. Lisäksi siellä on ilmainen Internet-palvelu käytössä sellaisille, joilla ei sitä ole kotona.

Kesälouantaisin torilla on vilinää ja sinne täytyy kii-ruhtaa heti aamusta, jotta kirpputorilta ehtii tehdä ostoksia edullisesti. Munkkikahvit torikahviossa kuuluvat jo perinteisiin. Talvella täkäläinen tori ei kyllä kilpaile minkään muun tuntemani kaupungin torin kanssa, koska myyjät ovat ilmeisesti viettä-mässä talviunta. Kävelykatua odotan, ilman soivia penkkejä, tai muuta hullutusta. Kyllä asiakkaat löytävät kauppoihin ilman autoakin ja onhan ilo kuljek-sia kesällä kauppakadulla, jossa eivät autojen pa-kokaasut saastuta kaupunkilaisten ja minun keuh-kojamme. Muutenkin autoilua keskustassa voisi vä-hentää, koska välimatkat ovat pienet, ainakin ter-vejkaisille ihmisille.

Suuri ilon aiheemme perheelleni ja minulle on Lemmenlaakso, jossa on monia sellaisia harvinaisia kasvi- ja eläinlajeja, joita ei kasva syntymäpaikka-kunnillamme pohjoisemmassa Suomessa. Näsiä on minulle tuttu jo kotoa, koska sellainen kukki aina syntymäpäiväni aikaan toukokuussa, mutta täällä se kukkii jo huhtikuun puolella. Keltavuokko on Si-nun nimikkokukkasi ja sen olen oppinut tuntemaan jo Ruissalossa, mutta Lemmenlaakso on yliver-tainen kaikessa kukkaloistossaan juuri keväällä val-ko-, kelta- ja sinivuokkojen aikaan. Kesällä se lu-moa vehreydellään ja kiitos Sinun, siellä voi leväh-tää nuotiopaikalla ja keittää kahvit, taikka nauttia suomalaisen tapaan nuotiomakkaran.

Toinen perheemme luontoon liittyvä paikka on Ke-ravanjärvi, jossa on grillikatot, jonne Sinä kesällä järjestät puut meidän uimareitten käyttöön. Talvella sinne voi mennä omine hiilineen, jotta hiihtolenkin päälle voi jälleen paistaa makkaraa ja juoda ter-moskahvit. Järven rannalla on seurakuntasi leiri-keskus, jossa järjestetään paljon erilaisia leirejä ja tapahtumia. Itse olen siellä ollut hiljaisuuden retri-i-teissä saamassa uutta virkistystä elämäni.

Kaupunkina olet kasvanut ja kehittynyt tälläkin ai-kaa, minkä olen Sinut tuntenut. Väkilukusi kasvaa ainakin talvisaikaan välillisesti siitä syystä, että tääl-lä opiskellaan erilaisissa oppilaitoksissa monenlai-seen ammattiin. Harrastaakin täällä voi kaikenlais-ta aikidosta uintiin ja paljon siltä väliltä. Työväen-opiston kurssit tarjoavat monenlaista kurssia antii-kin kulttuurista öljyvärimalaukseen. Lisäksi Louhe-lalla on erilaisia kursseja, samoin 4-H-kerholla, jos-sa tyttäreemme on tehnyt upeita savitöitä. Rinkulan ja seurakunnan kautta pääsee harrastamaan vä-paaehtoistyötä, jota itse olen viime vuosina tehnyt. Lisäksi täällä on kaksi palvelukeskusta, joissa on toimintaa vanhuksille ja vammaisille. Työttömien tu-pa Kalliorinne tarjoaa edullista ruokaa ja sielläkin voi harrastaa kudontaa, puutöitä, tietotekniikkaa ja tavata toisia ihmisiä.

Miinuspuoli Sinussa ovat Sinun päättäjäsi, jotka ri-i-televät, valittavat ja kinaavat keskenään milloin mistäkin asiasta, mutta sehän ei ole Sinun vikasi,

vaan meidän asukkaiden, jotka heidät olemme sinne mälle valinneet. Tahtoisin viedä nämä päättäjät jonkin laivaseminaarin sijasta vaikkapa terveyskeskuksen vuodeosastolle makaamaan yhdeksi viikonlopuksi, ihan vain kokeilemaan, miltä tuntuu olla siellä. Toinen vaihtoehto olisi vanhainkoti, tai vaikkapa sosiaalisairaala, jossa annetaan hoitoa päihde- ja huumeriippuville. Mahdettaisiinko sen viikonlopun jälkeen enää puhua soivista penkeistä ja lämmitetyistä kaduista? Löytyisikö silloin enemmän rahaa järkeviin hankkeisiin: terveydenhuoltoon, koulujen laajennuksiin, vuokra-asuntoihin, uimahallin peruskorjaukseen, tai muihin meille asukkaille tärkeisiin kohteisiin?

Suuri plussa Sinussa on se, että sijaitset lähellä Helsinkiä, jonne pääsee kätevästi junalla, ellei halua huristella joko Tuusulanväylää, taikka Lahden moottoritietä pitkin autolla. Helsingistä pääsee lentokoneella kaikkialle maailmaan joko turisti- tai työmatkalle. Satamasta voi taas hypähtää laivaan, joka keinntaa minut joko Tallinnaan ostelemaan kaikkea turhaa ja vähän tarpeellistakin, taikka Tukholmaan ihastelemaan vanhaa kaupunkia ja muita nähtävyyksiä Wasa-laivaa myöten. Maarianhaminassa voi jäädä pois ja tehdä vaikkapa pyöräretken, mutta sitä voi ensin harjoitella ajelemalla Tuusulanjärven ympäri. Järven voi kiertää nyt myös kesäaikaan rullaluistimilla ja viime syksy tarjosikin sellaisia kelejä pitkään lokakuun lopulle asti. Vanhankylänniemen terassilla voi kesäaikaan istahtaa lepuuttamaan jalkojaan hikisen pyörälenkin jälkeen ja nauttia vaikkapa mehulasillisen. Aurinkolaiva odottaa rannalla kulkijoita, ellei halua istua niemennokan kallioilla ihailmassa järven selkää, joka tosin loppukessästä tuppaa haisemaan levän mäntäneville kukinnoille. Kellariravintolassa saa nauttia ruokaa ja juomaa oman maun mukaan ja kartanon upeassa salissa voi ihastella kartanon upeita seinä, kattoa ja kaakeliuunia. Pikkupytingissä Käsintekijät esittelevät omia töitään ja siellä on myöskin työnäytöksiä.

Kahtena viime vuonna sinne on myös rakennettu joulupolku kaikille lapsille ja lapsenmielisille. Vii-

meksi menin sinne lapsenlapseni kanssa ja mikä ilo olikaan seurata hänen ilmeitään ja ihastustaan eri asioihin. Seimen lammasta täytyi silittää ja ihmetellä Jeesus-lastaa. Joulupukin paja ja muorin maja olivatkin todellisia ja riisipuuro maistui hyvältä.

Kesäkuussa Sinä kokoat luoksesi kaikki bluesin ystävät ja silloin pääkatusi muuttuu yhdeksi viikoksi markkinakaduksi, jolla tarjotaan rihkamaa ja ruokaa. Olutta ja siideriä kuluu varmaan tuhansia litroja päätellen pulloista, joita juhlan jälkeen luonnostasi löytyy. Sen viikon iltoina ei ole ilo kävellä rantapuistossasi, koska siellä viettävät aikaansa viimeiset kukkujat, jotka eivät ole nimikkolintujasi silkkikujuja, vaan viskisieppoja ja kaiken maailman puluja.

Syyskuun alussa torille tulevat tuotteitaan tarjoamaan maalaiset ja eri käsityöalojen taitajat. Silloin voi sieltä tehdä tosi löytöjä. Luomutuotteita voi nykyään ostaa myöskin kaupoista. Torisi herää eloon myös kevät- ja joulumarkkinoilla. Silloin siellä tungeksivat ihmiset säässä kuin säässä ja perheellemme on tullut jo tavaksi ostaa joulukonvehdit sieltä. Niitten syömisen jälkeen onkin syytä taas lähteä lenkkeilemään kuntopoluille joko suksin, tai kuten tänä talvena pitkälle on käynyt, sauvojen kanssa kävellen. Vuoden viimeisenä iltana järjestät meille asukkaillesi näyttävän ilotulituksen ja taaskin mietin, olisiko senkin rahan voinut käyttää muuhun tarpeellisempaan. Katsellessani lasten riemua heidän ihastellessaan erivärisiä leimahduksia, päätän kuitenkin, että he ovat ilonsa ansainneet. Siispä toivottankin Sinulle, ystäväni, onnea syntymävuotenasia ja tuleville vuosillesi kaikkea hyvää! Kiitän myös Sinua siitä, että olet antanut kodin meille, muualta tulleille! Olet minulle tärkeä osa elämäni, koska olen täällä viettänyt elämäni onnellisimman ajan tähän mennessä lapsuuteni jälkeen.

Kulkijatytö

Kirjoitus on Järvenpää-seuran kirjoituskilpailujen voittaja aikuisten sarjassa.

Pekka Åberg

Muistoja Kilpisen koulusta 1940-luvulta

Samana vuonna, kun Suomen kansa oli käynyt raskaan talvisodan ja sota oli päättynyt maaliskuun 13. päivänä ankarin ehdoin, Karjala ja muitakin osia maastamme oli menetetty, minä aloitin koulunkäyntini. Kouluni oli Tuusulan kunnan Järvenpään koulu, joka kylläkin tunnettiin paremmin Kilpisen koulun nimellä. Nimi tuli johtajaopettaja Viljo Kilpisen mukaan. Tänäkin koulun on nimeltään Kinnarin koulu.

Ensimmäinen koulupäivä syksyllä 1940 on jäänyt pysyvästi mieleeni, vaikka aikaa on kulunut jo yli 60 vuotta. Äitimme saattoi meidät kaksospojat, Paavon ja Pekan kouluun. Kyllä se jännittikin!

Kahden ensimmäisen alakouluvuoden ajan opettajana oli hurskas Hulda Niemenranta. Alakoulua pidettiin punaisessa talossa, portista sisään tultaessa oikealla. Alakoulusta on jäänyt mieleen hengellisen laulun sanat, jotka tänäkin päivänä osaan ulkoa: "Onpa taivaassa tarjona lapsillekin, jotka Jeesusta rakastavat."

Syksyllä 1942 siirryin yläkoulun puolelle ja opettajaksemme tuli Irma Halme. Hänen oppilainaan saimme olla vain vuoden, sillä hän sairastui vakavasti ja kuoli. Tapahtuma oli meille pienille lapsille hyvin järkyttävä. Uudeksi opettajaksi saimme Anni Ahvenaisen, joka opetti meitä sitten lähes kansakoulun loppuun asti.

Jatkosota alkoi kesällä 1941 ja tämä toi monenlaisia muutoksia myös koulunkäyntiin. Koulustamme tuli armeijan koulutuskeskus ja koulutunnit siirrettiin ns. Sahan kouluun. Koulunkäynti muuttui aika erikoiseksi. Käytössä oli vain yksi huone ja lapsia oli paljon. Kullekin ryhmälle oli oppitunteja vain joka toinen päivä ja kaksi tuntia kerrallaan! Kyllä oppimäärä oli hyvin vähäinen. Välillä tunteja pidettiin myös Harjulan koululla, jossa opettajana oli jo eläkkeellä ollut Mandi Korhonen. Tuntimme pidettiin iltapäivällä, koska suurin osa koulusta oli armeijan käytössä. Ilta- ja aamuvuorot olivat tuolloin

Kuva vuodelta 1939 kinnarinkoulun opettajain asunorakennuksen päädystä. Portilla seisoo opettaja Hulda Niemenranta.

yleisiä. Jatkosodan päätyttyä syksyllä 1944 koulutyö jatkui taas Kilpisen koulussa.

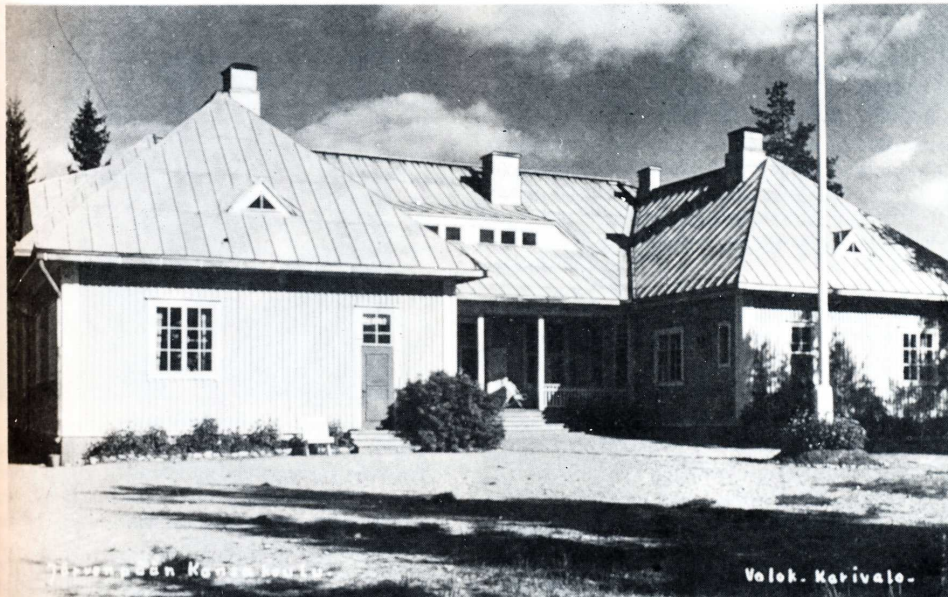
Veistoa meille pojille opetti Viljo Kilpinen. Monet olivat ne tukkapölyt, joita sain, kun olin välillä vähän kuriton. En kuitenkaan muista niitä pahalla, koska olin ne varmaan ansainnut. Samassa veistososalissa toimi koulun keittola. Sieltä noudimme kukin vuorolleen puuro- tai velliruokamme luokkiimme. Kotoa piti tuoda voileivät, sillä elimme säännöstelytalon aikaa. Kaikki elintarvikkeet olivat kortilla, koska kaikesta oli kova puute. Joulujuhlassa saimme pienen pussin, jossa oli myös vehnäpulla, kun olimme keränneet syksyllä Seutulän kartanon pelloilta sinitä karisseet vehnäntähkät.

"Kilpisen koulun", nykyisin Kinnarin koulu, veistosali 1930-luvun lopulla. Oikealla seisoo opettaja Viljo Kilpinen.

Varsinainen kansakoulun oppimäärä päättyi keväällä 1946, kun olin 13-vuotias. Kodissamme oli seitsemän lasta ja puute kaikesta, joten itsestään selvästi oli edessä työhön lähtö. Pääsin juoksupojaksi Helsinkiin rautateille toisen ratajakson toimistoon.

Koulu jatkui kuitenkin vielä ns. jatkoloukkana, joita oli kahden vuoden ajan. Päivät tehtiin töitä ja illat käytiin koulua. Koko koulutyöni Kilpisen koulussa päättyi keväällä 1948.

1920-luvun alussa rakennettu n.s. Kilpisen koulu (nykyisin Kinnarin koulu) alkuperäisessä muodossaan.

Järvenpään nimistöä

Järvenpään vanhimpien kaupunginosien ja katujen nimet muodostuvat usein paikalla sijainneen perheen tai talon nimistä. Sibeliuksenkatu, joka on kaupungin keskustan merkittävin kauppakatu on saanut nimensä Järvenpään kuuluisimman säveltäjän mukaan. Kartanontie, Postikatu ja Suksitehtaan-
katu kertovat alueilla sijainneista rakennuksista. Monet ovat jo tuhoutuneet, mutta paikalla saattaa vielä olla kyseinen rakennus, jossa kuitenkin tällä hetkellä on aivan muuta toimintaa. Uusien kaupunginosien kadut pyritään nimeämään samaan aihepiiriin kuuluvilla nimillä, mikä taas helpottaa vanhoja järvenpääläisiä tunnistamaan ainakin suunnan missä kyseiset kadut sijaitsevat. Mutta paikkakunnallamme on monia nimiä, joiden alkuperästä ei tiedetä.

Loutin peltoa 1940-luvulla. Taustalla Loutin kalliot. Kalliolla vasemmalla nykyisin taiteilija Pauli Pyykölän omistama talo.

Loutti

Radan länsipuolella, lähes radan suuntaisesti kulkee Loutinkatu, jonka varrella on yli sata tonttia. Loutin kaupunginosan tunnistaa Loutin mäellä olevista suurista kerrostaloista. Mutta mitä tuo sana Loutti sitten tarkoittaa? Suomen sanojen alkuperäkirja selittää sanan tarkoittavan savikuoppaa, peltoa, pientä maapalstaa, painauma, lommoa, pientä laaksoa tai niittyä. Loutti tarkoittaa myös kylän yhteistä savenottoa. Ei ihme, että Savitie onkin yksi Loutinkadun poikkiteistä. Kun itse 1960-luvulla kuljin Helsinkiin junalla olivatkin saappaat ainoat mahdolliset jalkineet, jotta Savitietä pääsi asemalla kuivin jaloin. Kassissa sitten kuljetin pikkukengät, jotka vaihdoin junassa jalkaani ja saappaat jätin Helsingin asemalle tavarasäilytykseen.

Annankulma

Yksi Järvenpään uusimmista alueista on nimetty Annankulmaksi. Se on saanut nimensä Anna Marjona Peuramon mukaan, joka oli kotoisin Pietilän talosta. Hän avioitui vuonna 1940 Einar Winqvistin kanssa, joka oli Tuusulassa sijaitsevan Saksan talon isäntä. Saksan talossa pidettiin kansalliskirjailijamme Aleksis Kiven hautajaisten jälkeen muistotilaisuus 1873. Einar Winqvististä tuli Tuusulan ensimmäinen kunnanjohtaja vuonna 1963. Anna-rouvan Annalan tilaa Järvenpään Pietilässä hoisettiin Saksalta. Anna Winqvist oli taiteellisesti lahjakas. Hän opiskeli Atenaumisissa ja maalasi paljon öljyväritöitä Tuusulan maisemista. 1950- ja 1980-luvuilla hän opetti posliininmaalausta. Anna Winqvist kuoli 77-vuotiaana 1994.

Anna Winqvist

Lähteet:

- Suomen sanojen alkuperä 2, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Ktomaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki 1995
- Tuusula-seuran Aikakirja X Keskustelu Lars Winqvistin kanssa.

Mikael Karikoski

Tilly Soldan ja kolmiodraama

Heinäkuun lopulla vuonna 1893 Juhani Aho ja Venny Soldan matkustivat Viipuriin. Sieltä he tekivät uskomattoman venematkan Saimaan vesistön yläjuoksulle lisalmeen – aina pappilan laituriin saakka. Lähes koko retken ajan oli kaunis sää ja yksipurjeinen vene meni myötätuulella.

”Väliin lasketaan vene paaden reunaan, noustaan maihin, uidaan, ongitaan ja keitetään rantakalaa”.

”Kerran heidät yllättää ankara ukkosilma. Myrskyn tyynnyttyä he löytävät rauhasan ruoholahden, jonka pohjukassa kyyhöttävässä heinäladossa he viettävät yönä sirkan sirittäessä, rastaan laulaessa pellon takana ja käen kukunnan väsynyttä ja raukeaa mieltä tuodittaessa.” (Antti J. Aho, Juhani Aho. Elämä ja teokset I.)

Ehkä se kaikki alkoi tuolla venematalla. Aviomies, vaimo ja vaimon sisar yhdessä pienessä veneessä auringossa kimmeltävällä järven selällä, iltaisin jossain saaren rannassa nuotiotulilla.... Jännitteet matkan aikana: katseet, jotka vaihdettiin ja satunnaiset kosketukset ahtaissa tiloissa veneessä ja maihin noustaessa. Ja kaikki se riisuminen ja pukeminen leirioloissa. Nainen näyttää ja mies katselee. Tillyn ja Juhaniin kohtaaminenhan oli kuin itsensä toteuttava ennustus. Venny oli pelännyt sitä alusta saakka, ja se oli vaikuttanut hänen nopeaan avioitumiseensa Juhani Ahon kanssa syksyllä 1891.

Tuula Levon esikoisromaanissa Neiti Soldan tulee vahvasti esiin se ehdistus, jonka vallassa Ahot muuttivat Värbackaan marraskuun puolivälissä vuonna 1897. Venny yritti irtiotta vaikeasta tilanteesta ja tämän vuoksi perhe muutti Hausjärveltä Tuusulanjärven rannalle: sattuma, joka synnytti Tuusulanjärven taiteilijayhteisön. Venny ei päässyt pakoon kuten tiedämme. Aholasta tuli varsinainen kestäkievari ja maamme tunnetuin taiteilijayhteisö alkoi kehittyä.

Ahojen rinnalla Tilly Soldan on ikuinen sivuhenkilö, huomaamaton, tuntematon ja salaperäinen toinen nainen, jonka elämään liittyy häpeä. Vasta kirjailija Tuula Levo antaa teoksessaan Neiti Soldan Tillylle äänen. Levon romaanin muoto on kiinnostava – siinä liikutaan faktan ja fiktion välimaastossa. Tunnetun tarinan aukot täyttää nyt Tillyn omasta näkökulmastaan. Tulee mieleen Hannu Salaman romaani Siinä näkijä, missä tekijä, jossa päähenkilöt kertovat kukin vuorollaan saman tarinan omalta kannaltaan. Kokonaisuudesta tulee objektiivista kerrontaa. Myrskyn silmässä ovat Tilly, Jussi ja Venny, ympärillä Soldanin ja Brofeldtin perheet, taustalla vahvat isähahmot ukko-Brofeldt ja rahapajan tihrehtööri, aatteiden mies August Soldan.

Kuvio pysyy Ahon kannalta uskomattomalla tavalla koossa. Ahon heikkoudella ja päättämättömyydellä on kääntöpuolensa. Hän kilpailuttaa ja manipuloi Tillyä ja Vennyä. Vennyllä on periaatteensa ja vahvuutensa, mutta Tillyn raskaus on todellinen kiihastuli, koko kolmikron yhteinen ongelma. Tuula Levon kuvaus siitä, kuinka tämä ongelma hoidettiin, on kirjailijan omien sanojen mukaan puhdasta fiktiota – silti se on uskottava, hieno rakennelma. Levo tekee rekonstruktion, kuinka lankoja vedettiin ja kuka niitä veti. Kun salapoliisikertomuksessa Levo näyttää meille jotain, mahdollisuuden, miksi eletyssä elämässä kaikki pystyttiin hoitamaan näennäisen kivuttomasti.

Juhani Ahon ja Venny Soldanin suhdetta voisi verrata Jean-Paul Sartren ja Simone de Beauvoirin suhteeseen. Sartrehan loi omat lakinsa, joihin kuuluivat matkustelu, moniavioisuus ja avoimuus. Hän keksi välttämättömän ja sattumanvaraisten rakkaussuhteiden käsitteet. Tässä on tietty yhtymäkohita: molemmat pariskunnat työskentelivät yhdessä, asiat ja elämä olivat sopimusluonteisia, siihen kuuluivat muusat ja muusana olo. Kirjailija on ihmissyöjä ja sitä pahempi, mitä lähempää hän kirjoittaa. Aho rinnastuu tässä suhteessa aikalaiseensa August Strindbergiin. Hurja ja pehmeä mies, jotka molemmat aiheuttivat paljon tuskaa ja kyyneliä kaikkein läheisimmilleen – samalla kun antoivat lohtua tuhansille lukijoilleen. Toinen oli alkemisti, joka yritti tehdä kultaa, toisen intohimona oli taas perhokalastus. Vaikeita lajeja molemmat, hyvää harjoitusta kohdata umpikuja.

Juhani Aho oli pettynyt mies elämänsä lopussa. Hän tunsu itsensä monella tapaa syrjäjän sysätyksi. Vuoden 1918 tapahtumat masensivat häntä erityisesti. Venny selvisi kolmikosta parhaiten loppujen lopuksi. Hullu rakkaus ei riivannut häntä, ja hänellä oli tietysti puolellaan yleinen mielihyvä ja ihmisten sympatiat.

Tillyn vahvuus oli eläminen hetkessä. Hän vain tapahtui kuin rakkaus:

”Kestää vielä toista tuntia ennen kuin näen Jussin. Mutta odottamiset ja kohtaamiset ovat parhaita hetkiä. Sylini on sykkinyt jo viikkokaupalla...” (Tuula Levo, Neiti Soldan.)

Levon kirjassa kuuset humisevat uhkaavina Aholan nurkalla ja pitävät yllä Juhani Ahon huonoa omaatuntoa. Osa noista puista kaadettiin keväällä 2000, samaan aikaan kun teos Neiti Soldan ilmestyi kirja-kauppoihin. Aholan kuuset osoittautuivat 130 vuoden ikäisiksi. Ne olivat siis paikalla kun kaikki tapahtui.

Järvenpään yhteiskoulun kirjailijoita

Risto Kari

Risto Karin elämä ja toiminta, kirjailija kertoo

Syntyin Helsingissä vuonna 1950, mutta elämäni vaikutuksiltaan merkittävimmät ikävuodet eli kolmesta yhdeksään asuin Lappeenrannassa. Sieltä perheeni palasi Helsinkiin vuonna 1959, mistä muuttimme Järvenpähän seitsemän vuotta myöhemmin. Sen jälkeen olenkin sitten asunut täällä ja siis ilmeisesti myös viihtynyt paikkakunnalla.

Kiinnostukseni historiaan ja maantieteeseen virisi jo ennen kansakouluikää. Tästä kiitos isälleni, joka harrasti historiaa ja hankki kotiimme aiheeseen liittyviä kirjoja sangan paljon. Innostuin seuraamaan Afrikan tapahtumia 1960-luvun alussa, jolloin huomattava osa mantereen valtioista saavutti valtiollisen itsenäisyytensä. Sen seuraus oli että kiinnostuin myös kehitysmaiden asemasta ja poliittisesta historiasta. Siinä ohessa oli helppoa myös vastustaa Yhdysvaltain sotilaallisia toimia Vietnamin ja muualla Kaakkois-Aasiassa. Vaan mielestäni yhtä lailla epäreilua oli Varsovan liiton maiden joukkojen toimeenpaneva Tšekkoslovakian miehitys vuonna 1968.

Kiinnostukseni Afrikkaan johti minut sittemmin Upsalaan, missä olin stipendiaattina Pohjoismaiden Afrikkainstituutissa ja saatoin ihastua ruotsalaiseen kahvilaelämään. Vuonna 1972 olin aika lailla kriittimästäkin vakuuttunut Afrikantuntemuksestani. Olin jo kirjoittanut Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston toimeksiannosta pienen kirjan Tansaniasta ja lähestyin sen jälkeen WSOY:tä ajatuksellani laatia kirja Afrikan tapahtumista. Ehdotukseeni saikin myönteisen vastakauin, mutta vielä saman

vuoden kuluessa WSOY pyysi minua kirjoittamaan kansainvälistä politiikkaa koskevia hakusanoja "Facta-tietosanakirjan" tuolloin työn alla olleeseen täydennysosaan.

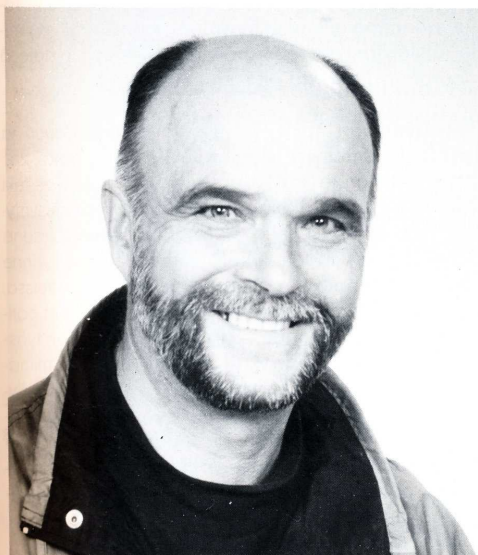
Ainahan asia yleensä johtaa toiseen. Ulkoministeriölle tein sen jälkeen pikkukirjoja Sambiasta ja Nigeriasta ja olin mukana kirjoittamassa useitakin WSOY:n suurteoksia, kuten "Aikamme maailma", "Spectrum", nuorisotietosanakirja "TOP" ja "Facta 2001" sekä Suomen merenkulun historiasta kertova "Navis Fennica". Mieluisin työni WSOY:lle lienee kuitenkin ollut "Uusi Pikkujättiläinen" – sen edeltäjä kun oli läheisimpiä hakuteoksiani poika-aikoinani. WSOY ei ollut ainoa kustantaja, jolta sain toimeksi-antoja. Mukana olivat myös muiden muassa Gummerus, Weilin+Göös sekä Kustannusosakeyhtiö Ruutu. Yhdessä valokuvaaja Matti Ruotsalaisen kanssa saimme 1980-luvun lopulla aikaan Mikael Toppeliuksen ja Emanuel Granbergin maalauksista kertovan kirjan "Kirkkomaalarit". Kiinnostukseni kuvataiteeseen ja kulttuurihistoriaan heijastunee myös Metsä-Serla Oy:lle samoihin aikoihin laatimassani kirjassa "Finnish Art on Paper".

Suomalaisethan ovat aina eläneet metsästä ja osan historiastaan myös metsässä. Niinpä sekä metsäteollisuus ja sen historia että metsän merkitys meille kaikille ovat olleet lähellä sydäntäni. Sen vuoksi olen tullut tehneeksi kaikenlaista pientä taannoiselle Suomen Paperitehtaitten yhdistykselle eli Finnipapille sekä eri metsäteollisuusyhtiöille, etenkin Enso-Gutzeit Oy:lle, nykyiselle Stora Ensolle. Kymmenisen vuotta sitten kirjoitin myös Metsä-Serla Oy:n TAKO:n tehtaan historiikin. Olen muuten vakaasti sitä mieltä, että vastaisuudessakin olemme riippuvaisia metsämme antimista, olivatpa ne sitten paperia, sahatavaraa, sieniä, marjoja tai vaikkapa vain retkiä luonnon keskelle hiljaisuuteen.

Vuonna 1992 tulin tehneeksi Kustannusosakeyhtiö Tammelle kirjan nimeltä "Maailman valtiot". Havaitisin tuolloin, että kaikki sillä hetkellä markkinoilla olleet tietosanakirjat olivat vanhentuneita Neuvostoliiton ja Jugoslavian hajoamisen sekä Saksojen yhdentymisen myötä. Tuo kirja johti uuteen ajatukseen, joka nyt viimein on saanut konkreettisen muodon kuusiosaisena teoksena nimeltä "Historian ABC". Sen kertoo kaikkien kautta aikain maailmassa olleiden ja olevien valtioiden historiasta. Ilmeisesti ajatus oli onnistunut, sillä ainakin kustantaja on kertomansa mukaan tulokseen tyytyväinen. Kuusi vuotta kestänyt hanke valmistuu kokonaisuudessaan kuluvan vuoden aikana. Vuoden 2000 lopulla ilmestyi myös sanoisiko nyt hieman kieli poskessa kirjoitettu "Kaikkien aikojen kirja". Sen alaotsikko on "Suomen historia alkuräjähdyksestä Euroopan unioniin". Päämäärähakuisesti siinä kerrotaan his-

toriamme vaiheista, joita yleensä on ohjannut satuma ja samalla siihen on koottu koko lailla suuri määrä historiamme vaiheisiin liittyviä anekdootteja. Tuon kirjan kirjoitin yhdessä itseäni liki kolmekymmentä vuotta nuoremman Mari Niemisen kanssa. Mari hallitsee erinomaisesti suomen kielen rikkaan sanavaraston ja uskaltaa sitä myös käyttää. Kirjan kirjoittamiseen meiltä kului aikaa viitisen vuotta, jos kohta emme sitä varsinaisesti päätyönämme tehneet. Marinkin piti siinä ohessa kirjoittaa ylioppilaaksi.

Minulla ja Marilla on nyt työn alla toinenkin hanke, yläastelaisille ja lukiolaisille tarkoitettu viisiosainen CD-ROM – sarja, jossa kerrotaan Euroopan kulttuurihistoriasta viimeksi kuluneiden kahden vuosittuhannen ajalta. Sen ilmestyminen alkanee vielä tämän vuoden kuluessa.

Seppo Saraspään kirjailijantie – opettaja kertoo

Puoli vuosisataa sitten ihmettelin nuorta poikaa, joka ainekirjoitustunnilla tuntui elävän jossakin muualla – istui posket palaen ja kulmat kurtussa ja kirjoitti sivumäärin sellaisia aineita, varsinkin luonnontutkimuksia, että harva aikuinen olisi pystynyt moiseen. Ihmettelin, miten poika osasi eläytyä eräretkiin ja salomaiden hiljaisuuteen, vaikka Järvenpään seutu oli jo etäällä alkuperäisestä luonnosta.

Luin tietenkin pojan kirjoitelmia luokkatovereille. Pojat sanoivat: ”Kauheen hyvä” ja tytöt: ”Ihanaa!” – Harmillista, että jouduin kuitenkin aika kovakouraisesti opettamaan nuorelle kirjailijanalulle oikeakielisyyden merkityksen; hän ei aiemmin ollut piitannut pilkkujen paikoista eikä yhdyssanoista yms. Niinpä kerran aineita palauttaessani luin ensin pojan lois-

tavan kirjoitelman ja sitten keräsin luokan tauluun sen virhepaljouden – ja luokka oli mykkänä. Poika itsekin oli perin juurin hämmästynyt, mutta siihen ne kielivirheet loppuivatkin; ei enää tarvinnut tuhlata punakynää hänen aineisiinsa.

Koulu oli Järvenpään yhteiskoulu. Poika oli Seppo Saraspää (synt. 13.5.1946).

Paljon myöhemmin sain kuulla, mihin pohjasi Sepon merkillinen luonnontuntemus: hän oli Mannilantien vanhasta kirjastosta 9-vuotiaana osunut löytämään A.E. Järvisen, tunnetun eräkirjailijan, teokset, innostunut ja ihastunut – ja lukenut ne kaikki. Myöhemmin muut luonnontutkijat täydensivät pojan kirjailijankoulua. Tietysti itse kirjoittamisen taito oli veressä.

Seppo Saraspään isä oli tunnettu järvenpöytätaiteilija Eetu Saraspää, ja joskus poikakin vähän ajatteli taiteilijauraa, sillä sivellin luontui hyvin myös hänen käteensä, mutta hän ei pitänyt itseään kyllin hyvänä tälle alalle, ja niinpä hän lähinnä isänsä kehoituksesta meni poliisiopistoon ja valmistui ammatiksi, joka vei erinäisiä vuosia. Poliisin työn ohella valmistuivat ensimmäiset kaksi kirjaa.

Kirjailija Seposta tulikin; sehän oli itsestään selvää. Hän on tunnustettu eräkirjailija: erätarinakokoelma Nurmeltuneet nuotiopaikat palkittiin vuoden eräkirjapalkinnolla vuonna 1986. Valtion taiteilija-apurahan hän on saanut neljä kertaa. Tähän mennessä on ilmestynyt kymmenen Seppo Saraspään teosta.

Pyyntömiehiä Koilliskairassa, erätarinakokoelma	1984
Nurmeltuneet nuotiopaikat, erätarinakokoelma	1986
Erotus, romaani	1988
Pako elämään, romaani	1989
Kaamosvalon maa, erätarinakokoelma	1991
Muuttohaukka, nuorisoromaani	1992
Syyliseksi epäiltynä, romaani,	1993
Pystykorva kerrostalossa, novellikokoelma	1995
Aarniometsä, romaani	1999
Punainen tupa ja erämaa elämäntapakeittokirja	2000

Seppo Saraspää asuu tätä nykyä koiransa kanssa Inarin Nanguvuonon Kenkäniemessä. Vaimo Kaarina, entinen koulutoveri, asuu enimmäkseen Järvenpäässä työnsä vuoksi. Avioliitto on lajissaan oivalinen: muutama kuukausi eletään silloin tällöin yhdessä joko täällä etelässä tai Lapin perukoilla; ei totisesti kyllästy toiseen.

Lappi on eräkirjailijalle tärkeä. Sieltä kumpuaa hänen teostensa tarttuva luonnontunne; hän samastuu Lapin elämäntapaan ja maisemaan. ”Siellä asun niin kauan kuin on hauskaa”.

Hely Leinonen

Muistoja menneiltä ajoilta

Joskus muistelen aikaa, jolloin tapasin "JÄTTILÄISEN METSÄPOLULLA", ihan oikean suomalaisen jättiläisen. Se tapahtui v. 1958.

Työstä tultuani hoidin normaalit perheenemännän velvollisuudet; laitoin ruoan, tiskasin ja päätin lähteä piristymään kävelylenkille. Ilmassa oli kesän tuntua. Järvenpää oli silloin pieni paikkakunta, mutta liikennemelua kuitenkin senverran, että raikkaampi Kyrölän omakotialoalue houkutteli askeleitani sinnepäin.

Ihailin hyvin hoidettuja pihvoja, kevätkesän huumavia tuoksuja, kukkaloistoa, lasten iloisia ääniä ja syreenien ihanaa tuoksua. Porkkanat, punajuuret ja perunat olivat säännöllisissä riveissä. Silloin tontit olivat hyötykäytössä. Jollakin tontilla oli kanoja, kaniineita, jopa kesäpossu, joka syksyllä laitettiin suolatiinuun ja kinkku jouluherkuksi. Kissat juoksentelivat vapaasti ja kanat ruopsuttivat joillakin tonteilla ja kujilla.

Kiertelin aikani Kyrölän omakotialuella ja lähdin paluumatkalle Järvenpäähän. Pienen metsikön läpi kulki polku rautatiepysäkillä ja siitä keskustaan. Oli lämmin, hämyinen kevätkesän ilta. Nautin metsän tuoksuista ja lintujen liveryksestä hurmioituneena. Pysähtelin kuuntelemaan sitä hiljaisuuttakin, kunnes huomasin yhtäkkiä JÄTTILÄISEN. Hän tuli minua vastaan samaa polkua. Pelästyin, hämmästyin. Ajattelin, että jos juoksen pakoon, hän saa minut kiinni parilla loikkauksella. Sanoin ajatuksissani itselleni: ota järki avuksesi. Vain saduissa on pahoja jättiläisiä, ei normaalielämässä. Kävelin rauhallisesti häntä kohti ja kohdattuamme sanoin kauniisti päivää. Hän vastasi aivan luontevasti: "Hyvää iltaa", pysähtyi ja jatkoi, "on kaunis ilta, siksi lähdin vähän kävelemään". Juttelimme hetken aikaa niitä näitä ja sanottiin hyvää illan jatkoa ja lähdettiin kumpikin omalle tahollemme.

Olin yllättynyt ja huojentunut, kun totesin; että tapaamani JÄTTILÄINEN oli varmaankin Suomen kuuluisuus Väinö Myllyrinne, joka esiintyi Suomessa ja myös ulkomailla.

Olin uusi tulokas Järvenpäässä, joten en tiennyt siellä asuvasta jättiläisestä. Myllyrinne hoiteli kanalaa, kävin ostamassa sieltä kananmunia. Arvailin,

että kanala oli hänelle jonkinlainen "eläketyöllistäjä", silloinhan eläkettä saivat valtion- ja kunnan työntekijät, yleinen eläkelakihan tuli voimaan vasta 1960-luvulla.

Myllyrinne muisteli, että hämyisellä metsätiellä tavatessamme olin ollut hyvin pelokas. Kerroin hänelle jättiläistarinan, eikä hän yrittänytkaan pidätellä nauruaan: sellaista oli sattunut ennenkin.

Talon seinään nojasi pihalla tavattoman suuri ja vankkarakenteinen polkupyörä, jolla tämä 251 cm:n pituinen ja 167 kiloa painava herrasmies teki aikoinaan työmatkojaan sekä lyhyempiä esiintymismatkojaan. 5.3.1929 hän joutui asevelvollisena sotaväkeen Viipurin tykistörykmenttiin. Myllyrinne joutui "sotimaan" kolme viikkoa siviilivaatteissa, kunnes saatiin valmistettua sopivan kokoiset sotilasvaatteet ja -kengät. Siviiliin päästyään hän työskenteli mm. Katajanokan laivastoaseman miinaosastolla ja Pasilan konepajalla. 1930-luvulla Myllyrinne liikkui eri kiertueiden mukana ympäri Eurooppaa. Vuonna 1937 hän oli mukana mm. Pariisiin maailmannäyttelyssä ja v. 1938 Lontoon joulusirkuksessa. Sotiemme aikana hän oli työvelvollisena Kajananokan miinaosastolla.

Myllyrinne oli Järvenpään SUURMIES, Sibeliuksen lisäksi, kumpikin omalla alallaan ja omalla tavallaan. Minulle jäi hänestä jotenkin lämmin, ihmisläheinen käsitys.

Järvenpään jätti jätti Heurekan

Elinaikanaan Suomen ja Euroopan pisimmän miehen Väinö Myllyrinteen (1909-1963) näköisnukke on ollut näytteillä Tiedekeskus Heurekassa "Minä ja sinä" -näyttelyssä. Ihmiskehosta kertovassa näyttelyssä Myllyrinne oli maamerkinä kertomassa pituuskasvusta ja sen säätelyjärjestelmistä. Todellinen suurmies Myllyrinne kasvoi armeijaikänsä mennessä 220-senttiseksi, mutta koki uuden kasvukauden vielä 40-vuotiaana – Järvenpähän muututtuaan – ja venähti 251,4 cm mittaiseksi.

Miehet olivat ennen rautaa, laivat puuta ja suurmiehet suurmiehiä, mutta kuinka on nyt: miksei Järvenpäässä kasva Myllyrinteen mittaisia suurmiehiä?

Kasvu on solujen jakautumista, joka joko kasvattaa kudoksen kokoa tai korvaa rappeutunutta kudosta. Pituus riippuu luuston kasvusta: pelkästään reisiluun on yli neljännes ihmisen pituudesta. Kasvuun vaikuttavat perintötekijöiden lisäksi ravinto ja elimistön viestijärjestelmä.

Parantuneen ravinnon ja terveydentilan vuoksi ihmisten keskipituus on kasvanut esimerkiksi Suomessa 1900-luvulla yli 10 cm. Vastaavasti tyttöjen kuu-kautiset alkavat nykyään keskimäärin 13-vuotiaana, kun 1800-luvulla ne alkoivat vasta 17-vuotiaana. Yhtenä syynä on myös fyysisen rasituksen väheneminen.

Vaikka Väinö Myllyrinne saattoi nauttia lounaakseen 7 lautasellista keittoa, 4 lautasellista puuroa, 3 litraa vettä ja viisi kuppia kahvia, se ei ollut syy hänen kasvuunsa, vaan kasvun seuraus. Äärimmäisen poikkeuksellinen pituuskasvu johtuu kasvuhormonin liikatuotannosta, jota nykyään puolestaan voidaan säädellä lääketieteen avulla. Näin inhimilliset tragediat ahtailla bussinpenkeillä ja toisten tujoittamana voidaan välttää.

Myllyrinteen isän suvusta Satakunnasta tunnetaan pitkiä miehiä ja naisia. Hänen äitinsä taas oli kotoisin Paltamosta, josta on kotoisin Suomen historian jättikasvuisin mies, kaksi ja puolimetrinen Daniel Cajanus (1703-49), joka aikoinaan kulki Euroopassa näyttämässä itseään rahasta. Väinö Myllyrintekin kiersi 1935-39 Eurooppaa sirkusten mukana, mutta palasi talvisodan sytyttyä kotimaahan ja asettui Järvenpähän kanoja kasvattamaan. Kotimaassaan Myllyrinne ei koskaan esiintynyt rahasta.

Myllyrinteen Euroopan-kiertue tekee uutta tuloaan: Heurekan "Minä ja sinä" -näyttely jatkaa myöhemmin tänä vuonna Oulun Tietomaahan ja sen jälkeen Manchesterin tiede- ja teollisuusmuseoon. Kaikki nämä ovat opetus- ja kulttuurilaitoksia, joissa toivotaan Myllyrinteen mittaisen miehen pysäyttävän näyttelykävijät ja kiinnostumaan ihmisen kasvusta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Tähän mennessä Myllyrinteen näköisnukke on hämmästyttänyt Heurekan 210 000 näyttelyvierasta. Kävijäkyselyssä Myllyrinne kuului suosituimpien kohteiden joukkoon.

Tiedekeskus Heureka on kiitollinen Järvenpää-seuralle esimerkillisestä ja miellyttävästä yhteistyöstä, jolla olemme saaneet luoduksi Väinö Myllyrinteen näköisnukkesta yhden Minä ja sinä -näyttelyn suosituista kohteista.

Muita pitkäaikaisia työntekijöitä olivat muun muassa Lasse Heinonen, Pekka Kostiainen, Eino Kynnäräinen, Onni Rinne, Erkki Väihkönen ja Juhani Tannermaa.

Parhaimmillaan 10-12 työntekijää

Parhaimmillaan samassa talossa sijainneissa Suksi ja Puutyössä sekä Kotelo-Tuotteessa työskenteli yhteensä 10-12 henkeä.

Kotelo-Tuote myytiin ja se muutti pois vuonna 1983, minkä jälkeen tilat vuokrattiin muuhun käyttöön.

Äitini Signe, sisareni Soili ja veljeni Aku (Markku) työskentelivät myös perheyrittäjässämme. Aku hoiti Puusepäntoimintaa yhden miehen toiminimenä viimeiset vuotensa kuolemaansa (1993) saakka. Hän valmisti muun muassa kuuluisia kaiutinkaappeja Gradient Oy:lle.

Käsintaitajat koolla samassa paikassa

Haluan mainita muitakin taloon liittyneitä persoonallisuuksia.

Sergei Treistman oli itseoppinut mekaanikko ja keksijä. Usein hän korjaili koneitamme ja kehitti tuotantomenetelmiä.

Kaarlo Mikkonen, opettaja, kirjailija ja runoilija näpräsi kasaan kanteleita omaan laskuunsa tehtaan tiloissa. Hän oli harras mies, joka aina uuden soittimen valmistuttua ylisti Luojaa laulaen ja soittaen.

Veikko Rinne, joka viettää eläkepäiviä Kuhmossa, oli kattopeltiseppä, mutta myös tarvittaessa monitoiminen yleismies. Oman sanontansa mukaan hän "kuului suksitehtaan kalustoon".

Samassa osoitteessa, "Luovien Ihmisten Vanhassa Suksitehtaassa" toimii nykyäänkin monia käsistään käteviä ihmisiä. Osa pakertaa pitkää päivää leipätyönään, toisille käsintekeminen on vapaahetkien harrastus.

Tehdään taidetta, uusia ravintolakalusteita, korjataan ja entisöidään vanhoja huonekaluja ja muita esineitä, verhoillaan, koristemaalataan, tehdään kuivakukka-koristeita ym. sisustukseen liittyvää. Perinne elää.

Pesäpallomailan valmistusta. Työvuorossa Aku Suokas ja takana sorvin ääressä Onni Rinne.

Suksi ja Puutyö Oy:n kenttäsiirkeli.

SILKKIKANGASALAN ERIKOISVALMISTEITA || SPECIALTILLVERKNINGAR I SILKESBRANSCHEN

ERIKOISVALMISTEITA:

SILKKIVUORIKANKAITA
ATLAS-KREPPIA
ATLAS-FLAMÉTA
VILLASILKKIKREPPIA
SEPPELENAUHOJA

PANKKEJA:

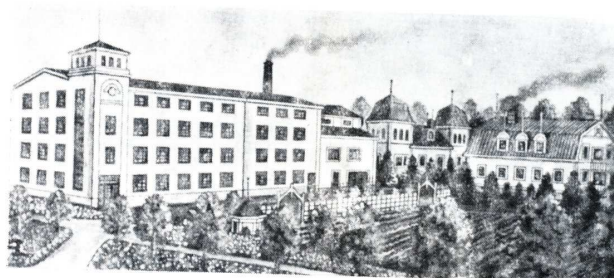
SUOMEN
KASITYÖLÄIS-OSAKEPANKKI
HELSINKI
JÄRVENPÄÄN OSUUSKASSA
JÄRVENPÄÄ

SÄHKÖOSOITE:

SILKKITEHTAAT
JÄRVENPÄÄ

PUHELIMET:

HELSINKI 32 311
TAMPERE 20 43
JÄRVENPÄÄ 39

SUOMEN SILKKITEHTAAT O.Y.

SUOMI — JÄRVENPÄÄ — FINLAND

SPECIALTILLVERKNINGAR:

SILKESFODERTYGER
ATLAS-CRÉPE
ATLAS-FLAMÉ
YLLESILKESCRÉPE
KRANSBAND

BANKER:

FINLANDS
HANDTVÄRKARE AKTIEBANKEN
HELSINGFORS
JÄRVENPÄÄN OSUUSKASSA
JÄRVENPÄÄ

TELEGRAMADR.:

SILKKITEHTAAT
JÄRVENPÄÄ

TELEFONER:

HELSINGFORS 32 311
TAMPERE 20 43
JÄRVENPÄÄ 39

Työne Aro

Nykyiset järvenpääläiset tuntevat kaupungin keskustassa olevat Invalidien Ammattioppilaitoksen komeat rakennukset. Monet eivät kuitenkaan tiedä, että paikalla 1920 - 40-luvuilla toimi vireä teollisuuslaitos, Suomen Silkkitehtaat Oy, joka monta vuotta oli paikkakunnan suurin veronmaksaja. Tehtaan luoja ja johtaja oli saksalainen Emil Bauer. Hän oli syntynyt Hampurissa 22.10.1879. Suomeen hän tuli perheensä mukana vuonna 1888 ja kuoli 21.1.1944.

Silloin lehdessä olleen muistokirjoituksen mukaan Emil Bauer oli kotimaassaan perehtynyt myllynrakennustekniikkaan, ja tätä taitoaan hän sai uudessa kotimaassaan esittää hyvinkin laajoissa mitoissa. Hänen johdollaan on rakennettu mm. Viipurin Tienhaaran mylly, Turun Riisimylly ja Loimaan mylly, jonka toimitusjohtajana hän oli pitkähkön aikaa. Lisäksi hän oli suunnittelemassa ja panemassa alkuun Järvenpään valssimyllyä A. W. Westermarckin ja Oy Agrokseen kanssa. Tämä oli ensimmäinen vehnämylly maassamme. Se siirtyi vuonna 1929 Osuusliike Maantuotteelle ja vuonna 1944 sattuneen tulipalon jälkeen SMK:lle. SMK teki korjaukset ja koneiston asennukset vuoteen 1947 mennessä. Tämän myllyn säilyttämisestä käy nyt paikkakunnallamme kova sota.

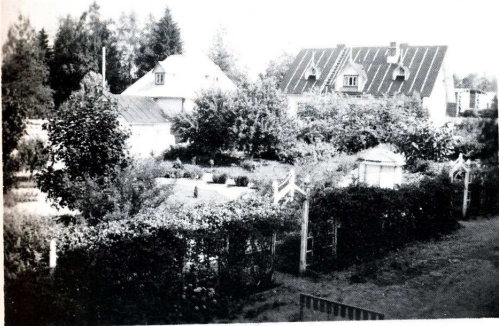
Emil Bauer omisti myös Haarajoen sahan ja myllyn, jonka hän möi A. Tammilehdolle. Bauerin perhe muutti järvenpäähän, nykyisen Mannilantien varrelle 1920-luvun alkupuolella. Tässä rakennuksessa oli aikaisemmin asunut vanha hevostmies Lönnqvist

vaimonsa ja tyttärensä kanssa ja heidän jälkeensä nuorempi pariskunta Sundell, jolla myös oli yksi tytär. Bauerin perheeseen kuului vaimo Emilie, pojat Harry, Helmut ja Emil sekä tytär Stella. Heidän luonaan asui myös rouva Bauerin vanha äiti Anna Neumann.

Bauer rakensi taloon jatkeen. Eräänä varhaisena aamuna, luultavasti 1928, sekä vanha että uusi osa paloivat perustuksiaan myöten. Paikalle rakennettiin uusi, suurempi kaksikerroksinen asuinrakennus, johon varattiin myös toimistotilat yritykselle.

Ennen tuota tulipaloa oli johtaja Bauer vaihtanut myllytoiminnan makeisautomaattien valmistukseen. Automaatteja levitettiin ainakin rautatieasemille, ja junissa kulki makeisten myyjiä. Makeiset valmisti turkulainen Farma tehdas. Bauerin pihassa sijainneen makeisautomaattiverstaan jatkoksi alkoi kohota kivinen tehdasrakennus, johon vuonna 1928 hankittiin ensimmäinen seppelenuhakone. Vähitellen yritys laajeni kutomaan kankaita ja koristenauhoja. Oman värjäämön puuttuessa värjäykset tehtiin alkuvuosina Sveitsissä.

Tehdasalue laajeni rautateille päin, kun lähinaapuri, muurari Teodor Aro, suostui myymään osan tonteistaan. Alueelle rakennettiin värjäämörakennus ja kutomon laajennus. Tehtaan toiminnan kasvaessa tarvittiin työntekijöille asuntoja. Vuonna 1933 Aro möi loputkin kahdesta tontistaan silkkitehtaalle. Hänen rakentamansa omakotitalo suurennettiin laitosmiesten asunnoiksi. Seuraava aluevaltaus oli

naapurin, maanmittari Matti Uusitalon omistama tila. Se ulottui nykyiseltä Mannilantieltä rautatiehen silkkitehtaan pohjoispuolella. Tälle alueelle rakennettiin, poikkisuunnassa rautatiehen, kivinen, kaksikerroksinen tehdas. Johtaja Bauer aikoi perustaa siihen kehräämön.

Suunnitelman sotki marraskuussa 1939 syttynyt talvisota. Tehtaaseen ei ehditty saada koneita, kun ulkomaankauppa sodan aikana jäädettiin. Rakennus seisoikin koko sota-ajan tyhjiään. Jossain vaiheessa johtaja Bauer oli ostanut vielä Uusitalon tilaa seuraavan pellon nykyiseen Helsingintiehen saakka. Tälle alueelle rakennettiin uusi tehdas, johon siirrettiin seppel- ja koristenauhojen tuotanto kokonaan.

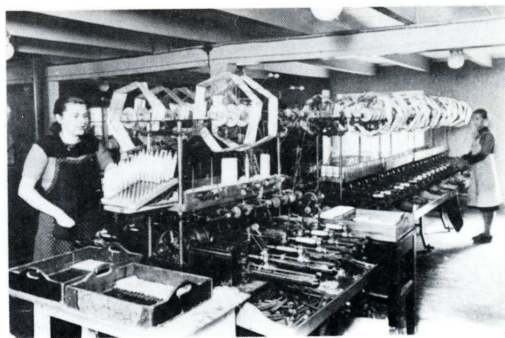
Edellä mainittujen maakauppojen jälkeen silkkitehtaan alue käsitti Mannilantien ja rautatien välisen alueen, Helsingintieltä sahanomistaja Harjuvaaran rajaan, nykyiseen englantilaiseen leikkikouluun asti. Lisäksi johtaja Bauer oli hankkinut yrityksensä omistukseen Mannilantien tontit, joilla nyt sijaitsevat Invan asuntolat.

1930-luvulla rakennettiin uusi kutomo ja korotettiin vanhaa osaa. Rakennus sijaitsi Mannilantien ja rautatien välisellä alueella, jonka nykyisin omistaa Inva.

Johtaja Bauerille ei riittänyt pelkkä rakentaminen ja tehtaiden koneistaminen. Hän halusi ympärilleen tasapainoisen kokonaisuuden. Aamuisin, kello viiden tienoissa, saattoi nähdä hänen kävelevän verkkoisesti puutarhassaan, joka ulottui asuinrakennuksesta Mannilantien rajaan. Puutarhassa oli mäntyjä, koivuja, koristepensaita ja paljon kukkia sekä huvimaja. Tehdasrakennusten keskellä kasvoivat koristeistutusten lisäksi edelleen muurari Aron istuttamat omenapuu ja marjapensaat.

Tehtaan koneista, valmisteiden määristä ja työntekijäluvuista ei ole enää mahdollista saada tietoa.

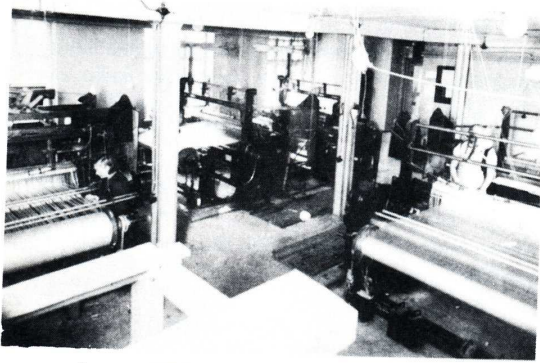

Suomen Silkkitehtaat Oy:n puolausasto

Kangaskoneissa kudottiin ainakin silkkivuori-, naisten puku-, verho- ja liivikankaita. Nauhaosastolla valmistettiin seppel-, letti-, kantti-, vetoketju- ja kukkakorinauhoja sekä ruumisarkkujen nyöreitä ja tupsuja. Suomen Silkkitehtaat Oy oli mahdollisesti ensimmäinen tehdas Suomessa, joka käytti tuotannossaan vuonna 1941 Valkeakoskella perustetun Säteri Oy:n tekosilkkilankaa. Sotavuosina kudottiin myös laskuvarjosilkkikangasta.

Sodan aiheuttaman raaka-ainepulan aikana tehtiin erikoisvalmisteita, kuten paperinarunauhoja, joista toiset yrittäjät valmistivat mm. puukenkien päällisiä.

Sodan sytyttyä syksyllä 1939 joutuivat vanhimmat pojat Harry ja Helmut eli Heikki, lähtemään rintamalle, tytär Stella osallistui lottatyöhön. Myöhemmin myös nuorin poika, Emil, oli rintamalla. Johtaja Bauer sairastui vakavasti ja kuoli 21.1.1944. Hänet haudattiin Tuusulan kirkkopuistoon ja hautajaiset filmittiin. Sota päättyi syksyllä 1944. Saatiin rauha ja pojat kotiutettiin. Miehensä kuoleman jälkeen rouva Emilie Bauer toimi tehtaan toimitusjohtajana, mutta lasten opinnot olivat sodan alkaessa jääneet kesken. Isä oli suunnitellut vanhimmasta pojasta, Harrysta tehtaan värjäämön johtajaa. Poika olikin 30-luvulla Saksassa opiskelemassa tekstiili-insinööri-

Suomen Silkkitehtaat Oy:n kutomon vanha osasto, jossa tapahtui loimitus ja niisitys.

riksi. Keskimmäisestä, Heikistä, hän toivoi tehtaan lääkärinä, tyttärestä, Stéllasta, mallisuunnittelijaa – hän oli hyvä piirtäjä – ja nuorimmasta, Emilistä, teknillistä johtajaa. Emil oli ainoa, joka oli kiinnostunut koneista ja viihtyi tehtaalla pienestä pitäen. Isän suunnitelmat eivät toteutuneet: Harry halusi opettajaksi ja Heikki alkoi lukea valtiotieteitä Helsingissä. Junamatkoillaan Heikki tutustui Helsingin verkatehtaan nuoriin johtajiin, jotka olivat kiinnostuneita silkkitehtaasta ja sen koneista ja halusivat ostaa ne. Toimitusjohtaja, rouva Bauer mielti tarkoin asiaa. Mitään tarvetta myymiseen ei ollut, varastot olivat täynnä ranskalaista lankaa ja sodasta palanneet

miehet hoitamassa tehdasta. Mutta ajatus, että hänen tehtaan toimintaan tottumattomat lapsensa voisivat itse suunnata elämänsä haluamilleen aloille, sai hänet suostumaan koneiden myyntiin. Hän ajatteli, että tehdasrakennukset voitaisiin vuokrata ulkopuolisille yrittäjille. Kangaskutomon koneet myytiin keväällä 1947.

Tyhjään kutomoon oli tulossa useita vuokralaisia, mutta nyt pankki sotki suunnitelmat. Yhdyspankin tuotannolliseen toimintaan antama kiinnelaina irtisanottiin ja kiinteistöt jouduttiin myymään. Yhtiön lakimiehenä toiminut Aarre "Sapeli" Simonen välitti kiinteistökaupan Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvalidien liiton kanssa. Kaupassa liiton omistukseen siirtyivät kiinteistöt lukuunottamatta Uusitalon tilan pohjoispuolella olevaa aluetta, missä myös uusi seppel- ja nauhakutomo sijaitsi.

Nuorin pojista, Emil Pauri (Bauer) oli osuudellaan ostanut nauhakutomon, jossa jatkettiin vanhaan tapaan seppel- letti- ja koristenauhojen valmistusta. Hän oli kuitenkin jo perustanut Helsinkiin voiteluöljyä myyvän yhtiön erään rintamakaverinsa kanssa. Kun Helsingin Sanomissa vuonna 1952 kerrottiin, että Suomeen oli tilattu suuret määrät kauniita koristenauhoja, Emil päätti lopettaa nauhojen valmistamisen ja siirtyä kokonaan öljyalalle. Tehtaan kiinteistön hän möi Kekkilä Oy:lle.

Suomen Silkkitehtaat Oy:n perustaja Emil Bauer työhuoneessaan 1930-luvulla.

Suomen Silkkitehtaiden tarina oli kuin tähdenlento tai raketti Järvenpään taivaalla. Se kehittyi nopeasti, kukoisti ja hävisi. Ne harvat elossa olevat henkilöt, jotka tuon kaaren muistavat, muistavat lämpimän ajatuksin johtaja ja rouva Emilie Baueria. Entisten työntekijöiden kertoman mukaan he ottivat ihmiset ihmisinä, olivat anteliaita ja hyväntahtoisia ja ottivat työntekijän huolen omakseen.

Ennen sotaa vietettiin joka vuosi tehtaalla joulujuhlia, joihin työntekijät saivat tuoda perheensä mukanaan. Oli juhlatarjoilu ja kaikki saivat lahjaksi tehtaasta tuotteita. Tehtaalla oli laulukuoro. Sen johtajana toimi yhteiskoulun musiikinopettaja. Kuorolaiset saivat lahjaksi tehtaasta kankaasta valmistetut esiintymispuvut. Tehtaasta kustannuksella perustettiin torvisoittokunta. Näin saatiin ohjelmaa juhliin. Joitakin työntekijöiden häitäkin tehtaasta tiloissa juhlittiin.

Johtaja Emil Bauer kuoli 65-vuotiaana, rouva vasta 101 vuotta täytettyään. Viimeiset 13 elinvuottaan rouva Bauer asui Järvenpään vanhainkodissa. Alkuvuosina siellä hän hoiti terveyttään kävelemällä tarmokkaasti vanhainkodin alueen ympäri joka päivä helmat hulmuten. Myöhemmin hän piristi mieltään laulamalla hyvin korkealla äänellä kouluaikojensa saksankielisiä lauluja ja tekemällä kolortuuriharjoituksia. Hän oli persoonallinen mutta hyvin nöyrä. Helposti menivät kädet kiitollisuudesta ristiin. Häntä muistelee mielellään.

Emilie Bauerin täyttäessä 100 vuotta järjesti Järvenpään kaupunki hänelle syntymäpäiväjuhlan vanhainkodissa. Kuoltuaan 25.5.1981 hänet haudattiin Tuusulan kirkkopuistoon miehensä viereen.

Muistiini on jäänyt pieniä tapahtumia ajalta, jolloin vielä asuimme tehtaasta naapurissa.

Johtaja Emil Bauer oli tehtaasta pihaan, verstaasta viereen antanut pystyttää pienen kanalan rouva Bauerin äidin ajanvietteeksi. Aamuisin, kun verstaasmies Oskar Purhonen tuli työhön, istui mummo jo kanalan aidan vieressä puuhailemassa. Hän oli eestiläinen. Seurasivat aamutervehdykset:
toinen: "kuis käsi käyp?"
toinen: " a'ilusast käsi käyp".

Emilie Bauer 80 vuotta.

Tämä mummo oli kiintynyt pikku-veljeeni, Simoon. Silloin tällöin hän piipahti meille. Esiliinansa alla hän piilotteli tuliaisia. Ne olivat "kukkumunia" Simolle.

Yhteiskoulun eka-luokalla luin nuorimman pojan, Emilin kanssa yhdessä läksyjä iltaisin. Mummo paistoi rusinakakkuja, joista hän toi meille isot viipaleet, että jaksaisimme jatkaa terpeeksi kauan.

Isäni oli lyhyt vanterra mies. Johtaja Emil Bauer nautti kiusoitellessaan häntä sanomalla: "Sinä olet sellainen prudkahousu".

Herättäjä juhlat

Soi kunniaksi Luojan

Järvenpäässä
6. - 8. 7. 2001

Herätysliikkeen taustaa?

Mitkä ihmeen herättäjäjuhlat
Tämä kysymys on tullut vastaan muutaman kerran, kun on tullut puhetta Järvenpäässä heinäkuun alussa järjestettävästä suurtapahtumasta. Ihmiset eivät näillä leveysasteilla oikein tiedä, onko kyse jonkun seurakunnan, koko kirkon tai pienemmän uskonnollisen ryhmittymän tapahtumasta. Siispä pieni kirkkohistorian kertaus lienee tarpeen.

Suomen luterilaisen kirkon sisällä syntyi pääasiassa 1800-luvulla neljä herätysliikettä, joita kutsutaan "vanhoiksi herätysliikkeiksi". Länsi-Suomessa syntyi jo 1700-luvun lopulla herätys, joka alkoi nuoren paimentytön Liisa Eerikintyttären Jumala-kokemuksesta. Liikkeessä korostetaan voimakkaasti rukouksen merkitystä, ja se onkin saanut nimekseen rukoulevaisuus. Liikkeen tunnetuimmat henkilöt ovat olleet Abraham ja Antti Achrenius. Nykyisin liike on melko pieni ja sen keskuspaikka on Eurajoella.

1800-luvun puolella syntyi Savossa toinen merkittävä herätys, jonka levittäjänä tunnetuimmaksi tuli

Paavo Ruotsalainen. Liikkeen historiassa ei voi olla mainitsematta myös Wilhelmi Malmivaaran nimeä.

Laajoille joukoille Uudellamaalla ja koko Suomessa Paavo Ruotsalaisen nimi on tullut tunnetuksi kaupunkimme suuren musiikkimiehen Joonas Kokkonen säveltämästä oopperasta Viimeiset kiusaukset. Liikettä ruvettiin kutsumaan herännäisyydeksi ja lievästä pilkkanimenä käytettiin myös nimitystä körttiläisyys – yksinkertaisen, kotikutoisen ja vaatimattoman vaatetuksen vuoksi. Herännäisyydessä korostetaan voimakkaasti uskoa Jumalan tekona ja ihmisen pienuutta ja kyvyttömyyttä pelastuksessaan. Liike levisi Savoan ja Pohjanmaalle, mutta erityisesti voimakkaan muuttoliikkeen myötä myös Uudellamaalla ja koko etelä-Suomeen. Liikkeen keskuspaikka on Lapualla.

Kolmantena herätysliikkeenä syntyi evankelisuus, jonka korostuksiin kuuluu Jumalan sanan ja sakramenttien, erityisesti kasteen korostaminen. Ominaispiirteitä ovat myös Jumalan ansaitsemattoman armon ja siitä seuraavan ilon korostus. Tunnetuin liikkeen perustajista on F.G.Hedberg. Evankelinen liike levisi aluksi Etelä-Pohjanmaalle, Satakuntaan, Kymijoenlaaksoon ja myös Karjalaan. Nykyisin keskuspaikkana on Helsinki ja keskusjärjestönä Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys eli SLEY. Viime vuosina liike on ollut esillä sisäisten naispappeuskiistojen vuoksi. Liike tekee myös merkittävästi lähestyvyyttä.

Neljäntenä 1800-luvun herätysliikkeenä syntyi Lapissa lestadiolaisuus. Herätysliikkeen nimi juontuu Lars Lewi Laestadiuksesta, joka jo jonkin aikaa pappina joutui suureen sielunhätään ja sai rauhan vasta kuultuaan henkilökohtaisen synninpäästön Lapin Mariaksi kutsutulta kansannaiselta. Lestadiolaisuus on edelleen pohjoisinta Suomea hallitseva kirkon sisällä toimiva liike, joka on jakaantunut useisiin eri haaroihin. Leimaa-antavina piirteinä ovat "oikeilta" Jumalan lapsilta saatu synninpäästö, kuuluminen ja kuuliaisuus omalle ryhmälle sekä monet periaatteet, joista tunnetuimpiin kuuluu perhesuunnittelun kieltäminen. Lapset koetaan suurena Jumalan lahjana, joita otetaan vastaan niin monta kuin Jumala tahtoo antaa. Järvenpäässä lestadiolaisella Rauhanyhdistyksellä on kokoontumistila entisissä Härmeen autokorjaamon tiloissa, mutta suuremmat juhlat pidetään kirkossa. Lestadiolaisuuden keskuspaikka on Oulussa.

Toisen maailmansodan rauhattomissa oloissa syntyi maassamme useita pienempiä herätysliikkeitä, joita on alettu kutsua yhteisnimellä viides herätysliike. Järvenpäässä lienee näistä tunnetuin Kansan Raamattuseura, jonka keskuspaikka on Lohjan Vivamossa ja joka toimii saumattomassa yhteistyössä paikallisiseurakuntien kanssa.

Herättäjäjuhlien historiaa

Herännäisyyden aidoin kokoontumismuoto on alusta asti ollut seurat. Aluksi kokoonnuttiin maalaistuvissa, joissa istuttiin, veisattiin ja puhuttiin. Virren sai aloittaa kuka tahansa, samoin puheenvuoron sai käyttää jokainen, joka koki siihen tarvetta. Liikkeen laulukirjaksi syntyi Siionin Virret. Myöhemmin kun herännäisyys levisi kaupunkiin, alettiin rakentaa seuratupia, joihin kokoonnuttiin yhdessä.

Kesäisten Herättäjäjuhlien kerrotaan syntyneen 1800-luvun loppupuolella Wilhelmi Malmivaaran aikoihin, kun kesäisin seuroihin alkoi tulla yhä enemmän väkeä. Niinpä tarkkaa tietoa syntyajosta ei ole. Ainakin 1920-1930-luvuilla Herättäjäjuhlia pidettiin jo säännöllisesti. Sodan aikana parit kesäjuhlat jäivät pitämättä. Järvenpään Herättäjäjuhlien pääsihteeri Jussi Rytönen kertoo laskeskellun, että tämän kesän juhlat olisivat 107. Herättäjäjuhlata.

Juhlavalmisteluja pitkään

Suurjuhlien valmistelu vaatii vuosien suunnittelun ja paljon työtä. Tällaisilla juhlilla on aina kolme järjestätähtä, Herättäjä-yhdistys, paikallisseurakunta ja kunta. Järvenpään juhlaa anottiin seitsemän vuotta sitten eli 1994. Tapahtuma haluttiin saada osaksi kaupungin 50-vuotisjuhlallisuuksia. Työtä on tehty kaikkien näiden vuosien ajan. Päätoimikunta ja muut valmistelutoimikunnat ovat kokoontuneet useita kertoja rakentamaan kokonaisuutta, jonka puitteissa heinäkuun 6.-8. päivinä 2001 voidaan vastaanottaa, majoittaa ja ruokkia useita kymmeniä tuhansia juhluvieraita eri puolilta Suomea ja myös muutama ulkomainen kutsuvieras.

Näihin juhliin sisältyy monta erikoispiirrettä:

-koskaan ennen Herättäjäjuhlia ei ole järjestetty Uudellamaalla, joka ei kuulu, kuten aiemmin todettiin, varsinaisiin herännäisyyden levinnäisyyden alueisiin.

-koskaan ennen järjestäjinä ei ole ollut useampaa seurakuntaa, jotka sijaitsevat eri kuntien alueilla, mutta nyt järjestäjiin kuuluvat Järvenpään, Tuusulan ja Keravan seurakunnat sekä Järvenpään kaupunki. Seurakunnista Järvenpää kantaa taloudellisesti muita suuremman vastuun.

-kokouspaikkakunnalla ja sen läheisyydessä on majoituspaikkoja saatavissa enemmän kuin tuskin juuri koskaan. Rautatieaseman läheisyys ja junien

tiheä kulku laajentavat majoitusalueen Riihimäeltä Helsinkiin asti. Hotellien lisäksi paikkakunnan useat oppilaitokset tarjoavat oppilasasuntoloita majoitukseen. Lisäksi toivotaan löytyvän yksityiskoteja, jotka voisivat majoittaa kahdeksi yöksi vieraita, joilla ei ole tuttavuuksia lähellä ja jotka eivät ole mahtuneet muualle eivätkä syystä tai toisesta voi yöpyä esim. teltoissa tai yhteismajoituksessa koulujen lattioilla.

Tervetuloa mukaan

Järvenpään kaupunki on järjestänyt loistavat kokoontumisalueet juhlille keskusurheilukentälle ja sen läheisyyteen. Seurakunnan tilat, Keskustan Yläasteen ja Keskuskoulun sekä Juholan koulun tilat ovat kaikki saumattomasti käytettävissä. Lisäksi kaupungin ruokahuollosta n. 50 henkilöä muodostavat juhlaravintolan ydinjoukon. Lisäksi pelkätään juhlaravintolaan tarvitaan 500 vapaaehtoista! Ravintola on varautunut 27 000 aterian tarjoamiseen!

Kaiken kaikkiaan vapaaehtoisia mitä erilaisimpiin tehtäviin tarvitaan noin 1000. Vapaaehtoistehdävän voi ottaa vastaan koko juhlien ajaksi tai vain yhtä määrättyä aikaa varten – ja kaikkea tältä väliltä. Talkootöihin voi ilmoittautua ensi tilassa Juhani Nollolle p. 0400-418967. Kaikissa muissa juhlisiin liittyvissä asioissa voi kääntyä Herättäjäjuhlatoimiston puoleen. Toimisto sijaitsee Järvenpään seurakuntakeskuksessa Kirkkotie 6. Puhelin ja faksi on 27194277. Sähköpostiosoite hjuhlata2001@evl.fi. Internetistä löytyy myös laajasti tietoa juhlien kotisivuilta.

Herättäjäjuhlien juhlatoimikunta esittää tiedotteessaan kutsun, joka koskee myös jokaista Silkkiuikun lukijaa:

”Juhlien tunnus Soi kunniaksi Luojan on Tuusulanjärven rannoilla elämäntyönsä tehneen Jean Sibeliuksen säveltämän virren 462 tunnettu alkusäe. Tällä teemalla vuoden 2001 herättäjäjuhlien järjestäjät tahtovat tervehtiä tämän vuosituhannen toisille herättäjäjuhlille kaikkialta Suomesta saapuvaa juhla-kansaa. Me kutsumme teitä levähtämään Järvenpään juhlien yksinkertaiselle seurapenkille vaivatun mielen virkistykseksi. Siunatkoon hyvä Luoja juhla, niiden vieraita ja järjestäjiä. Olette kaikki sydämellisesti tervetulleita Keski-Uudellemaalle ja Järvenpäähän”.

Orvokki Harjuvaara

Isän muotokuva tyttären näkökulmasta

Kun Järvenpään evankelisluterilainen seurakunta vuonna 1998 maalautti taiteilija Pauli Pyykölällä muotokuvat edesmenneistä esipaimenistaan, hän halusi tutustua malleihin paitsi perehtymällä valokuviiin myös haastatteleamalla heidän lapsiaan. Henkilökohtaisesti hän ei ollut kumpaakaan tavannut. Lääninrovasti Väinö Mutru oli toiminut Järvenpään kirkkoherrana 1954-1963 ja rovasti Veikko Vallas puolestaan ensin Tuusulan papiston apulaisena Järvenpäässä 1936-1951 ja sitten Järvenpään kirkkoherrana 1963-1972. Ollessani toista kertaa jutustelemassa ateljeessa isästani Veikko Vallaksesta huomasin, että tauluun oli edellisen käyntini jälkeen ilmaantunut pari merkittävää korjausta, joita en olisi itse hoksannut ehdottaakaan. Ensiksikin istuin oli vaihtunut koristeellisesta kustavilaisesta kartanohuonekalusta tavalliseksi arkituoliksi. Toista muutosta taiteilija luonnehti: "Vähän jänteveitin käsiä osaavan miehen käsiksi". Olin tyytyväinen maalarin oivallukseen, sillä nämä kaksi asiaa mielestäni kuvastivat hyvin isäni.

Arkisen ahkera, osaava ja turvallinen ovat niitä sanoja, jotka ensimmäisenä tulevat mieleeni isääni ajatellessani. Enpä siis pysty laatimaan hänestä mitään virallista muistelmaa, mutta onneksi kirjoituksen aihe, jonka Järvenpää-seurassa pitkään vaikuttanut lehtori Hely Leinonen minulle antoi, ei selaista edellyttänytäkään. Eräissä kahvihetkessämme Hely vain pyysi: "Kirjoitapa Arinaan noita muistoja isästäsi". Hangoittelin vastaan, koska arvelin, ettei jutuistani löytyisi mitään yleisesti kiinnostavaa. Itseäni kuitenkin viihdyttää kovasti kertoilla menneitä, palata mielikuvissani entiseen Järvenpäähän, siihen savikyliään, jota huimaa vauhtia kaupungiksi kasvaneen kotiseutuni uudet asukkaat eivät nähneet ja jota tuskin osaavat kuvitella. Tuottaahan vanhoillekin järvenpääläisille, minulle muiden mukana, vaikeuksia mieltää tämä kerrostalojen ja vilkasliikenteisten katujen alue samaksi, jossa lapsuuden maalaismaisemamme sijaitsi.

Järvenpään muuttuva maisema on tärkeä kehys isäni muotokuvassa, joka elämäni varrella on pala palalta piirtynyt mieleeni kokemuksestani ja elämyksistäni. Taulussa on lukematon joukko erityyppisiä väriläiskä ja muotoansa etsiviä viivoja. Ne eivät hevin suostu kirjalliseen asuun puettaviksi... helpotusta tuottavasta tekstinkäsittelyohjelmastani huolimatta. Ihmettelenkin, miten isäni on aikanaan jaksanut viikosta toiseen valmistaa saarnansa ja muut julkiset puheensa. Vanhan Remington-kirjoituskoneen naputus kuului meillä joskus yömyöhään.

Enimmäkseen isäni kuitenkin laati saarnamuistiinpanonsa omalla käsialallaan. Sitä taas eivät osanneet muut lukea kuin isä itse ja äiti. Äiti oli kehittänyt taitonsa kihloissa ollessaan ilmeisesti rakastuneisuudesta johtuneella sitkeydellä. Olihan hän jopa tarjoutunut kirjoittamaan pyöreän selkeällä kaunollaan puhtaaksi isän koko pastoraalityön: itse sutaisemillaan hieroglyfeillä isä tuskin olisikaan saanut tutkimustansa läpi, eikä hänellä vielä tuolloin ollut varaa kirjoituskoneeseen. Isäni ja hänen tuleva lankonsa, sittemmin Laitilan kirkkoherra Arvi Tukiainen aloittivat näet yhtäaikaan opintonsa Helsingin Yliopiston teologisessa tiedekunnassa varsin köyhinä maalaispoikina. Säästäväisiä ja osaavia heidän piti olla, jos mielivät tulla toimeen. Tuhlaamattomuuslinja jatkui läpi elämän. Samoin oli kierrätyksen laita, joskin moinen termi oli vielä silloin tuntematon.

Saarnojen ja muiden julkisten esitysten muistiinpanot ovat hankalia kahden puolen paperia kirjoitettuna. Sivujen käätelemisen välttämiseksi ne mieluummin laaditaan vain yhdelle puolelle pieniä lappuja. Mutta isälle ei sellainen tuhlaus tullut kuuloonkaan, että paperin toinen puoli olisi ollut käyttämätön! Lähes kaikki saarnansa, olivatpa koneella tai käsin kirjoitettuja, hän laati 15x21 cm:n kokoisille palasille, joiden kääntöpuolelta löytyy katkelmia vanhentuneista tilastoista, kokouskutsuista, asiakastiedotteista, leiriohjelmista, mistä tahansa painetusta tai monistetusta asiasta, jonka määränpää olisi ollut aikanaan roskakori, ellei paperi olisi päässyt uusiokäyttöön sananjulistukseen.

Säästäväisyyslinjaa kuvasi joku seurakuntamme kanslisti, taisi olla Aune Wahlsten, kirkkoherrojen muotokuvien paljastuksen kahvitilaisuudessa muisteltaessa kirkon rakentamisaikojen taloudenhoitoa. Kanslistin piti mennä näyttämään rovasti Vallakselle, että edellinen lyijykynä oli kulunut loppuun, ennen kuin sai tilalle uuden.

Tietokoneista tekstinkäsittelyohjelmiseen ei isäni kai osannut nuorena pappina haaveillakaan, vaikka hänellä melko hyvä tekninen mielikuvitus olikin. Ehkä hän olisi ollut niistä onnellinen ainakin ruotsinkielisten saarnojen kieltä hioessaan, olisihan joka tapauksessa pyyhkeumia säästynyt. Tuomiokapituli määräsi näet hänet kuten kaikki vasta valmistuneet papit ensimmäiseen työpaikkaan. Hänellä se tuli olemaan kaksikielisessä Tuusulan seurakunnassa, johon kuuluvasta Järvenpään kylästä tarjottiin asunto nuorelle pastorille. Tämän velvollisuuksia oli mm. toimittaa vuorollaan suomen- ja ruotsinkieliset

jumalanpalvelukset Tuusulan kirkossa. Järvenpään Seurakuntatalohan (nykyinen Vanhakirkko) valmistui 1940, ja sen sali vihittiin kirkkokäyttöön vasta 1947. Kieliongelmassa auttoi ystävällinen Anni Åström, joka oli Vanhankylän kartanon tyttäriä. Hänen hyväntekeväisyystarkoituksiin perustamansa Tuusulan Vanhempi Neulomaseura, josta Tyyni Tuulio on laatinut kirjan Käsin ja sydämin, kokoontuu kuukausittain yhäkin Tuusulassa ja Järvenpäässä. Anni-tätiin voi tutustua myös lukemalla Ester Hjelt-Cajanuksen kaksi kirjaa *Moster Anni berättar* sekä Vanhankylän kapteenska ja Anni-täti, jonka Tyyni Tuulio on suomentanut. Anni-täti tarkasti ja korjasi isäni ruotsinkielisten saarnojen konseptit.

Elävänä ovat vieläkin mielessäni käynnit vanhempieni kanssa 1940-luvun alkupuoliskolla Anni Åströmin kodikkaassa Toivolassa nykyisen Rautatien varrella. Silloin tiellä ei muistaakseni ollut tuota nimeä. Se oli yksinkertaisesti pätkä mutkittelevaa Lahden ja Helsingin välistä valtamaantietä. Siitä on pääkaupunkiin vievä Tuusulantie nyt oikaistu, ja Suur-Tuusulan valkoinen pappilarakennus jää Järvenpäästä tultaessa oikealle Krapin jälkeen tuuheiden puiden katveeseen. Ennen tie puikkelehti toiselta puolelta, siis pappilan ja järven välistä. Matka Järvenpäästä Tuusulaan ei hurautanut kymmenessä minuutissa. Montakaan linja-autovuoroa ei Lahdesta Helsinkiin päivän mittaan kulkenut. Mekin taitoimme matkan Anni-tädin luokse potkukelkoilla tai pyöriillä, minä tietysti isän kyydissä istuen. Lähdimme kotoa usein jo lauantaiaamuna, jotta Toivolasta joutuisimme edelleen illaksi Tuusulan kirkkoa vastapäätä nököttävälle, punaiseksi maalatulle kansakoululle. Siellä yövyimme kummisetäni, opettaja Hugo Hurmeen luona. Tällä tavoin isäni ehti mukavasti sunnuntaiamuna tien toiselle puolelle jumalanpalvelusta toimittamaan.

Opettaja Hurme oli erittäin vieraanvarainen. Saunaa ei tosin ohjelmaamme kuulunut. Isän messuäänien säilymisen vuoksi saunaillat olivat meillä keskellä viikkoa. Mutta kummisetä oli omin käsin kokannut meille valmiiksi erinomaiset lauantaiaateriat ja pyyteli meitä ottamaan lisää ruokaa sanoin, jotka eivät jättäneet kieltäytymisen mahdollisuutta. Siitä isäni omaksui itselleen sanomuksen, jota tavan takaa käytti: "Näyttäkää, että pidätte siitä, sanoi kummisetä!" Hugo Hurme oli Kirkonkylän koululle siirtynyt Kilpisen kouluksi kutsutusta Järvenpään kansakoulusta, joka nykyisin tunnetaan Kinnarin kouluna.

Kerran Anni-tädin luona viipyessämme pakkanen ehti kiristyä niin paljon, että epäiltiin minun pahanpäiväisesti vilustuvan potkurissa istuessani, ennen kuin olisimme päässeet kummisedän koululle asti. Niinpä neuvokas Anni-täti haali eteemme kasan sanomalehtiä. Ärhäköistä vastalauseistani huolimatta isä kääri ympärilleni "aviiseja" – leikkisä sana oli kai ruotsin opiskelun inspiroima – ja vasta siten ylteni puettiin päällysvaatteet. Sain kokea, että keino oli erinomainen. Ei päässyt pakkasviima puremaan, vaikka potkurin vauhty oli aikamoinen. Toisaalta ei olo muuttunut tukalan kuumaksikaan, materiaalihan hengitti hyvin. Uusavuttomuutta ei tunnettu silloin, ei edes sanana. Tuli silloin kuten myöhemminkin tunne, että isän kanssa ei joudu missään tilanteessa pulaan.

Järvenpään ja Tuusulan kirkon välisen matkan isäni ajeli enimmäkseen keltaisella, urheilumallisella polkupyörällään, mutta oli hänellä silloin tällöin kesäisin kirkkoherranvirastoon kansliavuoroon mennessään kulkuvälineenä kanootti ja soutuvenekin. Sehän sopi, sillä asuimme yläkerrassa Lempi ja Sulo Aaltosen rapatussa omakotitalossa, joka sijaitsi ai-

Järvenpään Seurakuntataloyhdistyksen ensimmäisen johtokunnan puh.joht. Aino Voipio ja sihteeri Veikko Vallas kuvattuna v. 1960.

van Tuusulanjärven rannassa suunnilleen nykyisen Casinon paikalla. Kaislikkorannassa vanhempieni häälahjavene odotti soutajaansa. Koko nykyinen

Rantapuisto on jälkepäin paikalle kasattua täyte- maata. Ennen sillä kohdin lainehti järvi. Toisessa päässä järveä taas kirkkoherranvirastokin oli melkein rannassa rovasti S.V. Vaarantauksen hallitsemassa Tuusulan pappilassa. Kanootilla taittui toki tuo yhdeksän kilometrin vesimatka joutuisimmin. Mikä ihanteellinen työmatka: kaunis maisema, reipasta liikuntaa, ei bensiinin kulutusta eikä saasteita!

Ensimmäinen Järvenpään papin asunto oli tietääkseni ollut huone matkustajakoti Kittelässä. Isä kertoi mielellään myöhemmin juttua siitä, miten järvenpääläiset olivat hänen elämistään ihmetelleet. Mikähän se sellainenkin pappi mahtoi olla, joka asui Kittelässä ja aterioi Jokivuoren kahvilassa? Molemmat olivat savisen maantien laidassa harmaita, epämiellyttävännäköisiä puutaloja, joiden kohdalla Lahden ja Helsingin väliset linjurit pysähtyivät mielikuvieni mukaan suunnilleen siinä, missä nykyisen Yhteiskouluntien jatko osuu Sibeliuksenkatuun. Pastorilla oli kuitenkin pian naimisiin menostaan 1936 toukokuusta lähtien ollut pastorskansa kanssa kunnollisempia asuntoja. Valitettavasti en muista niiden järjestystä. Yksi ainakin oli Mattotehtaanmäellä huvilassa vastapäätä insinööri Emil Erkkilän taloa, jota nyt hallitsee rehtori Heikki Niemelä biologian lehtorina toimineen rouvansa Riitan (os. Erkkilä) kanssa. Yksi oli pankinjohtaja ja rouva Iisa ja Pekka Siimestön talossa keskeimmällä kylällä. Sen kuitenkin muistan – olinhan jo neljä ja puoli vuotta vanha – että kun isä oli päässyt kotiin rintamalta 22.11.1944, saatoimme muuttaa Aaltosen vläkerras-

ta Seurakuntatalon alakertaan asumaan. Siellä asuimme aina vuoteen 1951 asti. Sinne oli toiseen päähän varattu asunto myös talon vahtimestarina toimineelle Arvi Lattuselle. Myöhemmin hän rakensi itselleen useiden terijokelaisten siirtolaisten tapaan Teriöjälle omakotitalon. Perheen esikoisesta Pirkko Lattusesta tuli sittemmin Järvenpään seurakunnan ensimmäinen nimikkolähetti.

Seurakuntatalon alakertaan muuttamisen muistamisessa minua varmasti auttaa siihen liittyvä karvas tunnekokemus. Jouduin nimittäin lähes samassa yhteydessä luopumaan sängystäni, koska olin saanut pikkusiskon. Hieno pinnasänky, jonka Erkkilän Riitta-tyttären vanhemmat tämän mielipahaksi olivat aikanaan minulle lahjoittaneet – mistä katkerasta menetyksestään Riitta puolestaan minua muistutti vielä tavattuamme vuosien jälkeen toisemme opettajina Järvenpään Yhteiskoulussa – annettiin nyt siskolleni. Taaskin oli ärhäköiden vastalauseitteni paikka. Niistä huolimatta minut komennettiin isän kokoamaan pukkisänkyyn. Ennakkoluuloistani huolimatta isä tiesi paremmin. Sen huomasin heti oljilla täytetylle patjapussille säkkikankaan mukaan kömmittyäni. Vieläkin aistin siinä nukkumisen pehmeänlämpöisen olon. Mitään hinkua minulla ei ollut siirtyä laverisänkyyn, jonka isä minulle pika-puolien ehti nikkaroida.

Sodasta palanneelle isälle riitti virkatöiden ohella paljon puuhaa, ja hänen käytännön taitonsa olivat tarpeen, sillä lähes kaikesta varmaan oli pulaa. En minä tosin silloin elämää mitenkään puutteelliseksi mieltänyt, päinvastoin. Muunlaisesta maailmasta kuin sota-aikaisesta minulla ei siihen mennessä ollut kokemustakaan. Se oli siis normaalia elämää

Järvenpään Seurakuntataloyhdistyksen ensimmäisen johtokunnan jäsenet kuvattuina v. 1960. Vasemmalta: talousneuvos K.E.Talvela, rouva Aili Väänänen, lehtori Ella Kuitunen, kouluneuvos Aino Voipio ja rovasti Veikko Vallas.

Lahja Vallas, Aino Mutru, I kirkkoherra Väinö Mutru 1954 - 1963, II kirkkoherra Veikko Vallas 1963 - 1972.

män- ja ammattialojen edustajat.

Papeilla ei siihen aikaan ollut vuorokausittain määriteltä työtöä eikä vuosilomia, joista otettiin säännökset kirkkolakiin vasta vuonna 1959. Jos joku oli hädässä, pappilassa soi puhelin tai ovikello vaikka keskellä yötä. Paitsi kirkossa ja seurakuntalaisten kodeissa lapsia kastettiin ja hääpareja vihittiin paljon myös meillä kotona, eikä kukaan kieltänyt papin lapsia olemasta läsnä. Varhaisimpiin kirkollisiin elämyksiin kuuluivat ne muutamat kerrat, jolloin isä antoi luvan hiipiä Seurakuntatalon alakerran kodistamme suitsukkeen, kirkkolaulun, tuohusten ja koristeellisissa kasukoissa liikkuvien pappien tunnelmalliseen maailmaan yläkerran saliin silloin, kun ortodoksisuutolaisemme pitivät siellä tilapäisesti sodan jälkeen omia jumalanpalveluksiaan. Oli rikkautta sekkin, miten molemmat kansankirkkomme toimivat rinnan Järvenpäässä.

Kaksi ohjetta isä ja äiti teroittivat erilaisten vieraiden kohtaamisessa meille lapsille. "Ihmisiä ei saa töllistellä", oli niistä toinen. Kai sen ohjeen hyvin sisäistettiin, sillä jotenkin en suostunut edes omassa miehesänikään suuresti hämmästelemään Järvenpään kookasta kuuluisuutta Väinö Myllyrinnettä. Hänen käytyään meillä isä kertoi jälkeenpäin ystävilleen: "Minusta tuntui kourani pieneltä kuin pikkuvauvan käsi, kun tervehdimme". Olin oikein loukkaantunut Myllyrinteen puolesta. Mitä se isä nyt itse puhuu, kun mitään ei pitänyt ihmetellä! Omaa kättäni Myllyrinne ilmeisesti vain hipaisi, sillä minulla ei ole muistikuvaa siitä, että olisin pelännyt sormieni rutsentuvan.

Toinenkin käsi juttu on jäänyt lapsuudesta mieleeni. Luonamme vieraili eräs intialainen pappi, jonka käsi oli kuivettunut, kuten sanottiin. Tilalla oli jonkinlai-

nen tummanruskea nahkahanska. Muistan ohjeen, että olohuoneeseen mennessäni en rupea kumastelemaan, jos vieras ei ojenna kättään tervehdykseksi. Hämmennyin, kun totesin, että hänen mukanaan oli myös teologian tohtori Aarne Siirala. Lapsellisesti mietin, olisiko epähienoa vai päinvastoin sopivan tasa-arvoista olla ojentamatta kättä Aarne-sedällekään. Ratkaisua siihen tilanteeseen en muista, mutta alakoulutovereilleni näyttelin intialaiselta saamaani lahjakirjaa, joka oli täynnä kummallisia kirjanmerkkejä. Tänä päivänä maailma on teknisen kehityksen ansiosta kutistunut ja monet sen ihmeellisyydet lähes kaikkien koettavissa. Silloin oli erikoista, jos tapasi kotonaan ihmisiä eri maista ja maanosista. Etenkin lähetystyöntekijöiden seurassa saimme tuolloin tällöin vastaanottaa kotiimme vieraita muista maanosista, eniten mustia Afrikasta.

Isäni muotokuvasta en voi erottaa irralleen tuota pappilaelämää. Hänen virkansa muokkasi elämäntavan koko perheelle.

Pappila oli usein kaukaisille vieraille myös yöpymis- ja majapaikka. Esimerkiksi maalla Hämeessä ollessamme piispa ja piispatar, tuomiorovasti ja asessorit saattoivat asettua asumaan pappilaan kolmipäiväisten piispantarkastusten ajaksi.

Aina ihmisiä tuli ja meni, piirejä kokoontui, kokouksia pidettiin. Siinä tarvittiin sekä isäni että äitini ruoanlaitto- ja leipomistaitoa. Mitään edustustilejä ei papin palkkaan kuulu. En muista silti isän tai äidin koskaan tuskailleen vierasruoka- ja kahvitusmenoja, vaikka ainoa kasvissyöjä taisi silloin olla professori Apeli Saarisalo, joka hätäili meidän myrkyttävän hänet ja Riitta-rouvan, jos laitoimme pöytään muuta kuin pari pelkkää tomaattia ja salaatinle-

teä. Ja mitä tuskailemista olisi voinut ollakaan, nauttimehan itse jatkuvasti seurakuntalaisten vieraanvaraisuudesta.

Kun ilmestyi yllätysvieraita, oli onni, jos pappilan hätävaraa löytyi edes keksien muodossa kaapista. Kerrankin vuoden 1950 vieraskirjaamme ilmestyi eräältä ryhmältä hyväntuulinen merkintä: "Kiitos pikkuleivistä oikeinpäin ja nurinpäin!". Silloin vanhempani huomasivat asetelleensa tarjoiluvadille kovassa kiireessä koriste-päällysteisistä kekseistä muutamat kuorruke ja muutamat taas sileä pohja päällepäin luullen tarjoavansa kahta eri lajia.

Suurimpien kutsujen valmisjaksi palkattiin pito-emäntä. Mutta isä oli itsekin varsin kätevä ruoanlaittaja. Hän laittoi sekä arki- että juhlaruokaa. Eriytyinen bravuurinumero olivat kaikki perinteiset jouluruoat. Niiden valmistuksen perhe mieluusti luovuttikin hänelle, koska lopputulos oli tattusti herkullisempi kuin muiden kokkaamana. Joululaatikot ja pääsiäismämmät meillä tarjottiin aidoista tuokkosista, joissa isä ne oli paistanutkin. Tuokkoset isä askarteli kaatamiensa koivujen tuohesta. Näitä tuohisia meillä lapsilla on vieläkin jäljellä, tosin raatsimme nykyään pitää niitä vain koriste-esineinä.

Juhltilaisuuksista isäntäväki pisti varsin usein vanhemmilleni paketin pullaa, kakkua, piparia ja pituruokaakin tuliaisiksi kotiin lapsille. Jotkut saattoivat suorastaan loukkaantua, jos papin koko perhe ei ollut päässyt mukaan juuri heidän juhliinsa. Mukavaahan oli mennä, kun siinä perheemme kannalta katsottuna ratkesivat lapsenvahtipulmat. Noiden tilaisuuksien pitopöytiin liittyi toinen niistä käytösohjeista, jotka isän ja äidin äänellä kaikuivat yhäkin korvissani: "Sitten et rohmua siellä pöydässä syömistä, niin kuin et olisi ikinä ruokaa nähnytäkään!" Tätä ohjetta tuskin pystyin yhtä hyvin noudattamaan kuin aikaisemmin mainitsemaani – tuskin pystyn vieläkkään. Mutta isälleni ei kasvanut koskaan tyyppillistä rovestin vatsaa, vaan hän pysyi koko ikänsä varsin hoikkana seurakuntalaisten erinomaisesta vieraanvaraisuudesta huolimatta.

Ruoanlaiton lisäksi isä hallitsi ompelemisen. Naapurissamme asunut lapsuudenystäväni, sittemmin Kinnarin koulun opettajana toiminut Anja Öörni (os. Neijonen), kertoo huvittuneena muistavansa, miten isäni istui Husqvarna-ompeelukonettamme polkien helteisenä päivänä Seurakuntatalon pihalla. Hän oli tullut ulos suurine ompeleuksineen, jotka lienevät olleet joko Rusutjärvellä pidettävän seurakunnan poikaleirin teltojen paikkausta tai oman perheemme tarpeiksi täkin tikkausta. Isähän teki meille kolmelle yöpuvut, takit, hiihtohaalarit. Itse asiassa hänen ompelemansa leningit istuivat paremmin kuin äitini tekemät, mikä johtui siitä, että hän, toisin kuin äitini ja tämän ilmaisu lainatakseksi, "suunnitteli ja suunnitteli ja suunnitteli" aina etukäteen. Kerran valmistui silti leninki, jota en olisi halunnut pitää. Se nimittäin oli hirveän karhea, isä kun

johtui sodan jälkeen käyttämään paremman puutteessa huonekalukangasta, jota saimme kummiseidiltäni Hugo Hurmeelta lahjaksi. Jostakin syystä myös kummitätini, kouluneuvos Aino Voipio, joka oli Järvenpään Kotitalousopettajaopiston johtaja, antoi minulle lahjaksi huonekalukangasta hametta varten. Mutta nyt isä oli jo viisastunut ja teki siitä vekkiahameen, joten materiaalin jäykkyys ei minua haitannut.

Minusta oli aivan luonnollista, että isät ompelivat siinä missä äiditkin. Ompelihan myös serkkujeni isä, edellä mainittu oman isäni opiskelutoveri, kirkkoherra Arvi Tukainen kuudelle lapselleen vaatteita, pojilleen pukuja ja tyttärilleen leninkejä. Nämä kaverukset Arvi ja Veikko olivat kuulemma heittäneet arpaa yhteisestä nahkasalkusta, kun tuli ero valmistuessa. Arpa suosi Arvia. Kierätys oli taas kunniaasaan. Salkku sai Arvi-sedän käsissä uuden muodon papinvaimon, äitini Taimi-siskon, hienoina talvijalkineina. Lienee johtunut siis materiaalin puutteesta, että meidän perheessä nahkatyöt jäivät vähäisiksi. Oli sodan jälkeen tyydyttävä siihen, että isä pohjasi, rasvaili ja tervasi monoja. Kumisaappaat isä osti minulle sen jälkeen, kun ensiluokkalaisena tulin Harjulan koulusta kotiin ja kerroin itkeneeni avuttomana menomatkalla Vanhankyläntielä, johon oli edellisen päivän jälkeen noussut vesi siihen vanhojen järvenpääläisten tiedossa olevaan jokakeväiseen tulvapaikkaan. Siitä riesasta en päässyt yli, ennen kuin joku tomera täti-ihminen oli napannut minut kainaloonsa roikkumaan ja pitkävartisissa saappaissaan kahlaten kiikuttanut minut toiselle puolelle. Koko päivä koulussa oli minulta mennyt pelkästään sen miettimiseen, kuinka kotimatalla taas selviäisin tulvasta.

Nahkatöiden sijasta isäni harrasti puu- ja vähän metallitöitäkin. Jossain välissä, kun oli ensin Yhteiskoulun pihalla opettanut minut ajamaan äidin pyörällä, hän juotti, hitsasi ja maalasi Orimattilasta lainaamallaan työkaluilla romuista minulle ihan oman hienon, sinisenä ja hopeisena hohtavan pyörän, joka oli vain aavistuksen verran pienempi kuin aikuisien. Vaatimattomassa maalaiskodissaan Orimattilassa yhdeksänpäisen lapsisarjan esikoisena isä lienee enimmät käytännön taitonsa lastenhoidosta aina talonrakennukseen asti oppinutkin. Pannuhuoneemme viereiseen tilaan hän rakensi verstaan höyläpenkkeineen ja sorveineen. Niin alkoi lipasto, kerrossänkyä, kirjahyllyä ja nuottikaappia syntyä.

Nuottikaappikin oli kovasti tarpeen. Äitini näet opiskeli noina aikoina, oltuaan jo yli kymmenen vuotta isäni kanssa naimisissa, kanttoriurkuriksi sittemmin Sibelius-Akatemiaksi kehittyneessä Helsingin Kirkkomusiikkiopistossa.

Isä lauloi äidin kanssa paljon duettoja. Järvenpääläiset pyysivät heitä moniin tilaisuuksiin niitä esittämään. Erittäin pidetty ja usein toivottu oli Herman

Kantolan säveltämä Taivas, jonka sanat ovat Simo Korpelan:

Taivas, taivas, matkan määrä taivas.
Sinne johtaa se kaita polku,
min' Jeesus eellämme raivas.
Sinne kulkien, sinne päästen jo päätyy,
sielu, sun vaivas.

Estää, estää, synty kulkua estää.
Harva taistossa loppuun asti
sen iskut voittaen kestää.
Voiton saa se, ken uudestaan
yhä armovirroissa pestään.

Voittaa, voittaa, tahdon taivahan voittaa.
Siellä kuolema tuskaa ei tuota,
ei synty voi vahingoittaa,
siellä riemu on aina runsas
ja päivä kirkkaana koittaa.

Myöhemmin yhteinen lauluharrastus kiireiden keskellä jäi vanhemmiltani sivummalle. Heidän äänensä, äidin sopraano ja isän barytoni, sopivat harvinaisen hyvin toisiinsa. Lapsuuteni parhaita hetkiä olivat ne, jolloin kuuntelin pimeässä yöpuulle komennettuna heidän viereisestä huoneesta kantautuvia lauluharjoituksiaan.

Varmaankin musiikki, hengelliset laulut ja virret antoivat voimaa isälle kuten koko perheelle. Perheemme kuudesta lapsesta kolme kuoli aivan pieninä. Vanhempani ilmaisivat asian näin: "Aivan nupusaan, vasta verholehtien peitossa kolme lasta sai kutsun Jumalan luokse". Kun äiti kyseli isältä, mitä tarkoitusta tällaisella on, muistan isän vastanneen: "Lapset ovat menneet edeltäpäin viittomaan, että soutakaa, äiti ja isä, tännepäin!"

Monenlaisista vastoinkäymisistä huolimatta isä säilytti kokemukseni mukaan valoisan elämänäsen. Sitä ilmentää myös hänen saarnavirtensä. Lie nee aihetta nuorelle polvelle mainita nyt jatkuvasti uutta kokeilevan liturgiikan ja vaihtuvien jumalanpalvelusmuotojen vallitessa, että aikaisemmin monet papit valitsivat itselleen jopa koko elämänsä ajan ns. saarnavirren, joka veisattiin aina, kun kyseinen pappi nousi saarnastuoliin. Isälläni se oli virsi n:o 190 (nykyisessä virsikirjassa n:o 539), josta tässä olkoon muistiin merkittynä niillä vanhoilla sanoilla pari säkeistöä:

Ah, herää, sydämeni, uskomaan, toivomaan,
kun taaskin uusi päivä valaisee valollaan.
Sun Herraas armollista, ystävääs taivaallista,
ylistä veisuullas.

Suo, Herra, amos loistaa sun istuimeltasi
ja vedä valollasi mua valkeuteesi.
Sä poista epäusko ja ole aamurusko
mun sydämelleni.

Isäni lauluharrastus oli perua jo ainakin ajalta, jolloin hän ja Arvi Tukiainen menivät opiskelujaan rahoittamaan seurakunnan nuorisotyöhön Pasilaan. Siellä kaverukset tutustuivat tuleviin puolisoihinsa, kuusilapsisen perheen kahteen nuorimpaan vilkkaaseen tyttäreen, joista isäni nappasi itselleen kuopuksen Lahjan. Vai Lahjako se nappasi Veikko-teologin? Äitini koti oli vaatimatton rautatiepääläiskoti, mutta äidinisäni sai silti säästetyksi rahaa urkuharmoin ostoon. Hän korjaili viuluja ja rakensi kanteleita, joten pohjaa musisoinnille oli ja perheeseen muodostui kotikuoro. Sen lisäksi jotkut siskoksista kuuluivat kolmeenkin eri kuoroon samanaikaisesti. Yksi heistä sai laulutunteja Alma Kuulalta, yksi seu-

Tärkeä leima. Kirkon rakennustoimikunnan puheenjohtaja Veijo Kokkonen ja sihteeri Veikko Vallas allekirjoittavat kirkon rakennusurakkasopimukset.

rasi Arvi Karvosen, yksi Armas Maasaloon opetusta. Samoissa ympyröissä perhe- ja ystäväpiirissä pyöri jäseniä mm. sellaisista musikaalisista suvuista kuin Kuusistot ja Kortteet. Kun liturgian opiskelussa teologeihin lisäksi vaikutti aikansa arvovaltainen persoonallisuus Heikki Klemetti, olisi ollut jo ihme, ellei isääni olisi tarttunut yhdessä laulamisen innostus. Lauloivathan jotkut hänen veljistäänkin.

Isä lauloikin sitten aikanaan niin mielellään opetta- ja Ilmari Kokkoson johtamassa Järvenpään Kirkko-kuorossa, että juoksi usein takakautta Seurakuntasaliin kuorolehterille saarnansa ja liturgiansa välissä avustamaan bassoäänessä. Sieltä sitten kiireesti jälleen alttarille tai saarnastuoliin!

Muita isäni harrastuksia oli partiotyö, jossa hän ennätti vaikuttaa kymmenisen vuotta Rengon Jaakonpoikien ja jonkin verran Järvenpään Eräveikkojen parissa. Itse hän kävi joskus viisikymmisenä myös Gilvel-kurssin. Kyllä kotiväki hänen palattuaan huomasi entistäkin karaistuneemmasta olemuksesta, että kurssi oli ollut rankka. Pistooliammuntaa hän niin ikään harrasti. Kilpailuista tuli joskus palkintoja-kin.

Isääni voisi mielestäni arvomaailmansa perusteella pitää kai lähinnä ns. vihreänä, joskaan koko sanaa ei tuolloin edes taidettu käyttää sen nykyisessä merkityksessä eikä siihen usein liitettävä mielikuva haittelevan avuttomasta risupartaisesta maailmanparantajasta alkuunkaan sovi häneen. Hän ymmärsi insinööriyön ja koneiden tärkeyden. Mikään tumpelo hän ei itsekään ollut teknisissä taidoissa. Esimerkiksi autoja hän oli räplännyt veljiensä kanssa pienestä pitäen: heidän kotonaan oli ollut kylän ensimmäinen auto, kuorma-auto, vielä siihen aikaan, kun siellä valaistuksena oli vain öljylamppu. Muistan, miten poliisit automatkallamme isän papereita tutkiessaan silmäisivät pariinkin kertaan epäluuloisesti toisaalta hänen ammattiaan ja toisaalta ajokorttia, joka oli kuorma-auton. Myhähtivät sitten jotakin tästä vähän harvinaisemmasta yhdistelmästä. Isä se oli aloitteentekijä pyykinpesukoneen ostosta meidän perheeseen. Kutsuttiin insinööri Orvo Leppänen Elma-rouvineen katsomaan ihmettä meidän keittiöön, missä isä järjesti pyykinpesunäytöksen. Puhuttiin hienoja tekniikasta. Kun Leppäset muuttivat Järvenpäästä Mänttään, sai perheemme heidän kotonaan kesäpäiviä viettäessään vastavuoroisesti Leppäseltä, joka oli tehtaan johtoa henkilökohtaisen opastuksen ja tavallista perusteellisemmän kiertokäynnin paperitehtaalla. Taas keskusteltiin valtaviin koneiden ihmeellisyydestä, ja isä oli haltioissaan kaikesta näkemästään pitkään jälkeenpäinkin.

Jotakin teknistä vaistoa isällä saattoi olla siinäkin tapauksessa, josta kerrotaan rehtori Väinö Kyrölään 1991 toimittamassa kirjasessa Kaskuja Järvenpäästä. Uutta kirkkoa rakennettaessa isäni tietysti seurasi rakentamisen edistymistä käyden työmaalla vä-

hän väliä. Kerra hän tuli kotiin naureskellen: "Osa-sipa Erkki Koivuniemi tänään vastata minulle vitsikkäästi!" Isä oli nimittäin huolestuneena kysynyt, uskoiko rakennusmestari, että eräs valtava kannatuspalkki kirkon takaosassa kestäisi. Koivuniemi oli vastannut: "Ei siinä, rovasti, nyt usko auta. Se pitää tietää ja osata laskea". Nyt tähän kaskuun voisi liittää sellaisen sitämistäepäilinkin-jatkon, että 1990-luvun puoliväliä lähestyttäessä kyseinen palkki tosiaankin alkoi uhkaavasti taipua eikä sen varassa olevalle lehterille uskallettu päästää jumalanpalvelusväkeä, vaan parvi oli pidettävä suljettuna siihen asti, että kirkko oli vuonna 1995 saatu remontoituk- si.

Rentouttavampia isän harrastuksista lienee ollut kalastus. Asiaan kuuluva verkkojen paikkaus tarjosi sekin lokoisaa puuhaa. Samoin isä rentoutui Kiven Seitsemän veljeksien parissa. Sitä hän luki uudelleen ja uudelleen. Syntyi vaikutelma, että hän osasi sen suunnilleen ulkoa kannesta kanteen. Muistinvaraisesti hän tavan takaa lausuli kotona kulloiseenkin tilanteeseen sopivia kohtia. Niin ikään Giovanni Guareschin Isä Camillon kylä ja Isä Camillon paluu kuluivat heti ilmestyttyään isän käsissä lähes puhki. Seuraus oli, että näistäkin kirjoista isän toistuvasti siteeraamia perheen mieleen syöpyi erinäisiä otteita, humoristisia ja usein syvällisiä – kuten alttarin Kristuksen lausumat. Toinen seuraus oli, että lankomiehen pappilaan ilmestyi tuon isä Camillon kanssa alituisesti tukkanuottasille joutuneen kommunistin kaima, nimittäin kissa Peppone. Mutta sehän ei kuulu tähän muistelukseeni... paitsi ehkä aasinsiltana viimeiseen kappaleeseen.

Isäni noudatti oman aikansa yleistä periaatetta, että pappien ei tulisi kuulua mihinkään poliittiseen puolueeseen. Näin he voisivat erottelematta ja johdonmukaisemmin olla kaikkien seurakuntalaisten palveluksessa. Samaa näkemystä hän seurasi useiden muidenkin ryhmien suhteen. Hän arvosti esimerkiksi toimintaa, jota Lions- ja rotaryjärjestöt harjoittavat, mutta ei silti halunnut liittyä näihin, kun häntä pyydettiin jäseneksi. Isäni kuoltua 1972 monet itselleni tuntemattomiksi jääneet järvenpääläiset pysäyttivät minut kadulla ilmaistakseen osanotonsa tai kertoakseen muistojaan. Tällöin eräs mummo antoi tunnustuksen, jonka mielelläni liitän piirteeksi isäni muotokuvaan. Hän ilmaisi asian näin: "Me niin tykättiin rovasti Vallaksesta, kun hän oli niin alhainen". Ymmärsin kyllä, mitä vanhus tarkoitti.

Järvenpäässä Kalevalan päivänä 2001

Myyntissä olevia Järvenpää-Seuran julkaisuja:

* E.N. Setälä – kansallinen vaikuttaja	40 mk
* Kartanoitten katveessa	35 mk
* Kaskuja Järvenpäästä	30 mk
* Koulujen kauppalasta kaupungiksi	40 mk
* Kartanoista kaupungiksi	40 mk
* Arina 1982	10 mk
* Arina 1983	10 mk
* Arina 1999	20 mk
* Silkkiuikku 1	40 mk
* Postikortti – silkkiuikku ja keltavuokko	5 mk
* Järvenpää - viiri	310 mk
* Järvenpää-seuran pinssi	10 mk

Järvenpää-Seuran jäseneksi voi liittyä sen toiminnasta kiinnostunut henkilö.
Ota yhteys:

Tarja Vuokkovaara
040-7272535

Jäsenmaksu on 50 mk.

